

1986:2

Norrländsk kunskapsexplosion

förf: Anders Ljungberg

ID-nr: 1986:2:1 tecken: 2944

Norrbottnen kan mycket väl vara den region i vilken kunskapsinhämtningen inom arkeologin för närvarande är snabbast i landet, skriver Lennart Klang, chef för riksantikvarieämbetets (raä) kontor, Df Norr, i Luleå i detta temanummer om norrländsk arkeologi. Huruvida han har rätt låter sig väl diskuteras, men ett är säkert: Inte bara...

Arkeologi i norr

förf: Evert Baudou

ID-nr: 1986:2:2 tecken: 16724

Arkeologi är en vetenskap med ovanligt stark och mångsidig samhällsanknytning. Ofta, eller kanske alltid, speglar både målsättning och publikationer politiska och sociala rörelser och värderingar i arkeologens samtid. Här finns ett spännande ämne för många studier. Den arkeologiska forskningen i Norrland är påfallande knuten till olika trender i samhället under...

Mer att läsa om norrländsk arkeologi

förf:

ID-nr: 1986:2:3 tecken: 1455

För dem som vill läsa vidare kring de ämnen, som tas upp i detta norrländska temanummer, följer här några lästips (i samma ordning som tidskriftens artiklar). Almgren, O. 1914. De pågående undersökningarna om Sveriges första bebyggelse. Fornvänner. Hellman, T. 1917. Föreningen för norrländsk hembygdsforskning. Dess uppkomst, arbete och uppgifter. Arkiv...

Ett "nytt" Norrbotten växer fram

förf: Lennart Klang

ID-nr: 1986:2:4 tecken: 11287

De senaste årens inventering av Norrbottens fornlämningar ger en helt ny bild av områdets forntid. För två år sedan inleddes en ny fornminnesinventering i Norrbotten. Lik som andra större inventeringsinsatser i landet görs denna av riksantikvarieämbetet (raä) jämsides med att lantmäteriet producerar nya ekonomiska kartor. En nyhet i förhållande till...

"Provkarta" på fornlämningar

förf: Kjell Åke Aronsson

ID-nr: 1986:2:5 tecken: 2192

Ett av de mer intressanta uppdragen 1985 för raä:s regionkontor i Luleå var en specialinventering längs Råne älv. Syftet var att ta fram ett underlag för Vattenfalls utbyggnadsplanering, som innebär omfattande miljöingrepp med överledningar och överdämningar av stora landarealer. överdämningar av Utgångsläget för inventeringen var att kunskapen om...

En 6000-årig jägarbosättning

förf: David Loeffler och Ulf Westfal

ID-nr: 1986:2:6 tecken: 10493

Välbevarade lämningar i Vuollerim i Lappland ger möjligheter att rekonstruera ett 6000-årigt samhälle. Lule älvdal skär från väst till öst genom tre skilda ekologiska områden, fjäll, skogsland och kust. Dessa olika områden erbjuder tillsammans rika och varierade naturtillgångar. Mångfalden av naturresurser gynnar bosättning av sådana samhällen, som har de...

Redskapstillverkning i fjällmiljö

förf: Lena Holm

ID-nr: 1986:2:7 tecken: 10307

Under flera tusen år har människor sökt sig ovanför skogsgränsen i Tärna fjällen för att hämta råmaterial för tillverkning av stenredskap. De fornlämningar, som registrerats och undersökts i fjällmiljö, visar att människan under skilda perioder använt olika resurser som t ex renen, fisket, mineral och malm för olika ändamål. Fornlämningarna...

Nyupptäckta hållristningar i Stornorrfors

förf: Per Ramqvist, Margareta Backe och Lars Forsberg

ID-nr: 1986:2:8 tecken: 3703

Sommaren 1984 påträffades för första gången på 45 år hållristningar i Norrland. Vi gjorde den lyckosamma upptäckten i Stornorrfors ca 15 km VNV om Umeå när vi var ute på en liten rekognoceringstur. Trots att vi medvetet sökte efter hållristningar var vi länge osäkra på arten av vårt fynd. Det...

Fjällsamiskt samhälle i förändring

förf: Inga-Maria Mulk

ID-nr: 1986:2:9 tecken: 6280

Genom de undersökningar, som institutionen för arkeologi vid Umeå universitet utfört under åren 1977-1985, har den samiska förhistorien kommit i ny belysning. Med dessa nya arkeologiska undersökningar som utgångspunkt vill jag ge en översikt över fjällsamisk bosättning och resursutnyttjande under förhistorisk tid. Norrlands inland togs i besittning för 7000...

Järnåldersjordbruk i Norrland

förf: Roger Engelmark och Karin Viklund

ID-nr: 1986:2:10 tecken: 6217

Under alla tider har människan utnyttjat växter för olika ändamål, alltifrån föda och medicin till bränsle och byggnadsmaterial. Det är därför nödvändigt att bevarat växtmaterial tas om hand vid arkeologiska utgrävningar för att kunskapen om växternas roll i de förhistoriska ekonomierna skall öka. Det är också nödvändigt för att förstå...

Bondgårdar från äldre järnålder

förf: Lars Liedgren

ID-nr: 1986:2:11 tecken: 11921

Undersökningar av husgrundsterrasser i norra Hälsingland har givit ny kunskap om den äldre järnålderns bebyggelse. Genom tidernas lopp har det i Skandinavien funnits en rad skiftande byggnadstraditioner. De ekonomiska och sociala systemen har varierat både i tid och rum och kraven på byggnadernas konstruktion har därigenom förändrats. Husens utformning har...

En fornborg i gammal odlingsbygd

förf: Ove Hemmendorff

ID-nr: 1986:2:12 tecken: 6599

På Frösön pågår sedan ett par år tillbaka undersökningar av en fornborg kallad Mjälleborgen. Projektet genomförs i samarbete mellan arkeologiska institutionen vid Umeå universitet och Jämtlands läns museum. Utgrävningen har startat utifrån ett regionalt, jämtländskt perspektiv. Fornborgen har nämligen alltid tilldragit sig intresse p g a att den är den...

Lichenometri - ännu ett sätt att datera

förf: Noel D. Broadbent

ID-nr: 1986:2:13 tecken: 6674

Umeå universitets Center för arktisk kulturforskning (CAK) har funnits sedan 1983. Centret är en tvärvetenskaplig institution och har som målsättning att främja forskningssamarbetet inom universitetet och internationellt. Huvudinriktningen är Nordskandinaviens kulturhistoria, men den övergripande referensramen är det cirkumpolära området. För Sveriges nordligaste universitet är en sådan orientering självklar. Ämnena arkeologi...

Center för arktisk kulturforskning

förf:

ID-nr: 1986:2:14 tecken: 933

Centret etablerades 1 juli 1983 inom humanistiska fakulteten vid Umeå universitet. Flera ämnen är representerade i styrelsen: arkeologi, etnologi, finska, historia, lingvistik, nordiska språk och samiska. Med arktisk kulturforskning menas humanistisk forskning som rör det cirkumpolära området. Internationella kontakter eftersträvas inom denna väldiga region, som omfattar Norden, Sovjet, Alaska, Kanada...

1990:4

Redaktörens förord

förf: Ulla Hagberg

ID-nr: 1990:4:1 tecken: 2109

Det är en stor glädje för mig att kunna ge Dig som läser denna tidning en lite bredare presentationen av estnisk forntid och arkeologi. Speciellt som här ingår tre rent av sensationella fynd: den stickade vanten från Jöugu, bössan från Otepää och koggen från Osel. Som Du ser handlar alla...

Bössan från Otepää, ett av världens äldsta handeldvapen

förf: Ain Mäesalu

ID-nr: 1990:4:2 tecken: 5361

Eftersom bösspipan var kort, fick skytten gnistor och flammor över sig. Därför, men även för att han skulle kunna sikta bättre, var den försedd med en stång av trä och en hake att stötta vapnet med mot ett murkrön eller en vagn. Man vet mycket lite om hur de äldsta...

Nordeuropas äldsta stickade vante i votisk grav

förf: Jüri Peets

ID-nr: 1990:4:3 tecken: 4307

Tidigare trodde forskarna att konsten att sticka nådde Nordeuropa på 1500-talet. Nu vet man bättre. En liten bit av en vit-röd-blå vante har väckt sensation i estländska arkeologkretsar. Sommaren 1950 undersöktes ett votiskt gravfält i Jöugu, i nordöstra Estland. Gravfältet visade sig vara från 1200-talets slut...

Nålbindning - flera tusen år äldre än stickning

förf: Jüri Peets

ID-nr: 1990:4:4 tecken: 1724

Den äldsta tekniken var nålbindning. Nålarna tillverkades av trä, ben, järn eller t o m silver. Ögat kunde sitta i mitten eller i ena änden av nålen och en nål kunde ha upp till tre ögon. På så sätt kunde flera trådar användas samtidigt. Man använde även nålar utan ögon...

Hedniskt gravskick ger rikaste fynden

förf: Heiki Valk

ID-nr: 1990:4:5 tecken: 5914

I Estland fortsatte folk att begrava sina döda hemma i byn långt in i kristen tid. Detta har givit de estländska arkeologerna ett unikt material från sen vikingatid och medeltid. Estland kristnades av tyskar och danskar under åren 1208-1227. I samband härmed förlorade esterna sin självständighet. Under de följande...

Silver med gamla vanor

förf: Ülle Tamler

ID-nr: 1990:4:6 tecken: 2853

De estniska kvinnornas vackra silversmycken är berömda. Många av dagens smyckeformer härstammar från 1100-1200-talet. Från flera håll i Estland, men flest från landskapen invid Finska viken, har man skatter av silversmycken, halsband, hästskoformade spännen, hängbleck, armband och ringar. Dessa har gömts under oroliga tider på 1100-1200-talet...

Estnisk brud tog smyckena med sig

förf: Lena Thunmark-Nylén

ID-nr: 1990:4:7 tecken: 2616

Banden mellan Östersjöns länder har alltid varit starka. Särskilt tydligt syns detta på föremålen från yngre vikingatiden. I Sverige är det främst Gotland som haft nära förbindelser med de baltiska länderna. I ett tillägg till den på medeltiden upptecknade Gutalagen berättas det om en utvandring från Gotland till Dagö och...

Smeden måste alltid ha sina verktyg till hands

förf: Ain Lavi

ID-nr: 1990:4:8 tecken: 4887

På forntida och medeltida estländska boplatser har forskarna hittat slagg efter järnhantering. De hittills äldsta kända spåren av järnsmide i Estland är från tiden kring Kristi födelse och finns på avsides belägna platser. Från de östra delarna av Estland har material insamlats som tyder på att estländskt järnsmide var av...

Många fina svärd i vikingarnas gravar

förf: Mati Mandel

ID-nr: 1990:4:9 tecken: 4698

Estland har en unik skatt av vackra svärd, speciellt från sen vikingatid. Detta hänger ihop med att hedniska sedvänjor levde kvar där längre än i det övriga Östersjöområdet. De första svärderna nådde Estland redan under yngre bronsåldern, antagligen via Skandinavien. Fragment av två bronsålderssvärd har påträffats på Ösel och kan...

Voternas kvinnor bar magiska hängsmycken

förf: Priit Ligi

ID-nr: 1990:4:10 tecken: 5278

Voterna, ett med esterna närbesläktat folk, är idag på,, utdöende. Man räknar med att endast 20-30 personer alla i högålder,i dag talar vo tiska. Förr bodde voterna i trakten runt Narva. Deras kvinnor var vida kända för sin skönhet. Mellan Finska viken och Peipussjön ligger Estlands skogrikaste område...

Här placerade adeln sina änkor och döttrar

förf: Juhan Maiste

ID-nr: 1990:4:11 tecken: 3729

Cistersienserordens nunnekloster brukade framför allt ta emot ensamstående, kvinnor ur adeln. Ett sådant kloster finns under Gustav Adolfs gymnasium i Tallinn. Det speglar stadens äldsta historia. Strax innanför norra stadsmuren i Tallinn ligger ett gymnasium, som uppkallats efter den svenske konungen Gustav II Adolf. Byggnaderna var en gång i tiden...

Svenskar gräver i St Mikael's kloster

förf: Ulla Hagberg

ID-nr: 1990:4:12 tecken: 4643

I tre säsonger ska svenskar gräva i Tallinn. Och även om man i år inte hittade det som alla hoppats på, kom mycket annat intressant i dagen. Svenska arkeologer är inte bortskämda med att gräva mellan stående klostermurar. Under esternas frihetstid på 1920-30-talet och strax därefter var det...

Kravell ovanpå förbryllar forskarna

förf: Vello Mäss

ID-nr: 1990:4:13 tecken: 5549

Estlands hittills äldsta kända fartygsvrak är en slags kogg med mycket säregen bordläggning, och kölsvin. Den hittades strax intill Ösel för några år sedan. I långliga tider har östra Östersjön haft livlig sjötrafik. Många vikingaskepp och hansakoggar har seglat längs Estlands väst- och nordkust. Att färdas till sjöss har alltid...

Labyrinten i gamla svenskbygderna

förf: John Kraft

ID-nr: 1990:4:14 tecken: 8665

Den svenske labyrintforskaren John Kraft inbjöds i somras att leta labyrinter på Dagö. De tycks, liksom i Finland, höra samman med kusten och fisket och vara en del av kultur, som de svenska kolonisterna förde med sig, konstaterar han. Dagö har länge varit oåtkomligt för utlänningar. Fortfarande finns det restriktioner...

Stenålder österut

förf: Pär Hansson

ID-nr: 1990:4:15 tecken: 1881

Svisch! Svisch! Svisch! En svärm av spjut svirrade iväg, slungade av muskulösa armar. De flesta träffade mammutens välhåriga kropp. - Svisch! Svisch! Svisch! Ännu en spjutsvärm sökte sitt mål. Mammuten brölade och tycktes vaxa i storlek, men plötsligt brast de stora ögonen och den enorma kroppshyddan började försiktigt röra sig fram...

Inga renar fanns när isen smalt undan

förf:

ID-nr: 1990:4:16 tecken: 2641

Fisknät, spjutspetsar, pilspetsar, harpuner och ljuster berättar om Kundafolket, Estlands första inbyggare. Estlands natur påminner om Sydsveriges. När inlandsisen började dra sig tillbaka, kom de första människorna sannolikt från söder och sydöst. En viktig skillnad

mot Sverige är att det i Estland inte finns några spår av renjägare som följde...

Keramik från öster vittnar om nya tider

förf: Christer Westerlundh

ID-nr: 1990:4:17 tecken: 3682

Började människorna i Estland använda lerkärl tusen år senare än i tex Finland? Och i så fall, varför? Det är en fråga som forskarna grubblar över. Och varför finns det inga spår av jordbruk? Omkring 3000 f Kr kommer den första keramiken i ID Estland. Det är en viktig arkeologisk...

Svensk brons i Estland - estnisk keramik i Sverige

förf: Hille Jaanusson

ID-nr: 1990:4:18 tecken: 3996

Sverige och Estland tycks ha haft täta förbindelser med varann under bronsåldern. Dels bytte man varor, dels lärde man sig av varann både när det gäller teknik och stil. I jämförelse med Sydskandinavien är Estland ganska fattigt i på forntida bronsföremål. Metallen måste ju importeras och man måste då ha...

Tarandgravar och skattfynd tyder på kontakt över havet

förf: Christer Westerdahl

ID-nr: 1990:4:19 tecken: 9659

Det är inte så konstigt att detta temanummer av PA till övervägande del handlar om Estlands järnålder. Det var en rik tid som givit forskarna mycket intressant att studera. Under förromersk järnålder (ca 500 f Kr - ca 50 e Kr) breder seden att bygga stengravar ut sig nu över större...

Mer att läsa

förf: Christer Westerdahl

ID-nr: 1990:4:20 tecken: 1288

Lembit Jaanits, Silvia Laul, Vello Lóugas, Evald Tõnisson: Eesti esiajalugu. Tallinn 1982. (Nyaste standardverket. Tyvärr bara på estniska) Estniska vetenskapsakademien: Toimetised, (en arkeologisk årsantologi med artiklar på flera främmande språk, bl a tyska) Nõkogude Eesti arheologia bibliograafiline 1-2 Tallinn 1998. Bibliografi över sovjet-estnisk arkeologi Henrik av Lettland...

1991:1

Handelsplatsen vid Åhus, viktigt centrum i norra Europa kring år 800

förf: Johan Callmer

ID-nr: 1991:1:1 tecken: 11799

Populär Arkeologis läsare kunde i nr 3 1990 läsa om en handelsplats från 700-talets första hälft vid Åhus i nordöstra Skåne. Denna plats ingick i ett handelssystem, som länkade samman Östersjöområdet med Västeuropas viktigaste ekonomiska regioner: Rhenområdet, nuvarande Belgien, norra Frankrike och sydöstra England. Denna tillfälligt besökta handelsplats vid...

Onegas hällristningar är från stenåldern

förf: Ulla Hagberg

ID-nr: 1991:1:2 tecken: 7116

Vid BessovNos(Djävulsudden), 25 km söder om det lilla samhället Shala på Onegas östra strand, har naturen gjort i ordning härliga klotterytor för forntida hållristare - blankslipade rödaktiga hållar strax ovanför vattenytan. Hit kom denna tidnings redaktör på sin sovjetiska resa i somras från Belomorsk vid Vita Havet. Bessov Nos har...

Första hållristningen vid Långhundraleden

förf: Ma Sundqvist

ID-nr: 1991:1:3 tecken: 4248

Det var i Husby-Långhundra en lördagseftermiddag i augusti 1988 när några av deltagarna i hembygdsföreningens årliga naturvandring tog en liten extratur på hemvägen. Vi hade strövat genom eklundar och hagmarker i bronsåldersmiljö intill den forna strandlinjen av ett tillflöde till den gamla segelleden mellan Trälhavet och Gamla Uppsala. Vi...

Fornsigtuna säte för kungar

förf:

ID-nr: 1991:1:4 tecken: 1808

Erik Segersäll, hans son Olov Skötkonung och hans dotter Ingegärd bodde på Fornsigtuna, den nyligen utforskade storgården strax väster om Sigtuna, enligt David Damell på Riksantikvarieämbetet. Att gården varit kungasäte redan före den tiden håller Damell för troligt, men om dem, som residerade där mellan 700-950 vet vi egentligen...

Är "urskåningarna" i Sjöbo i själva verket av slavisk härkomst?

förf: Lars Larsson

ID-nr: 1991:1:5 tecken: 5458

Sövde socken i Södra Skåne ligger Ellestadssjön. På en udde i sjön, Mölleholmen, har arkeologer gjort fynd framför allt från jägarstenålder och sen vikingatid - tidig medeltid. Mölleholmen har tidigare varit en ö i Ellestadssjön. Före sjösänkningen bör den ha haft en yta på ungefär 60 x 30 meter. De äldsta...

Nu vet man var gutarna höll ting

förf: Majvor Östergren

ID-nr: 1991:1:6 tecken: 5794

Gotland var under vikingatid och äldre medeltid indelat i 20 ting. Högsta styrande organ var "Gutnaltinget", gutamas allting, som bestod av 20 tingsdomare ledda av en landsdomare samt efter kristendomens införande även av de tre tredingsprostarna. Detta påminner om den isländska samhällsstrukturen under samma tid. Möjligen går båda tillbaka på...

Homo erectus skapade konst i medeltiden

förf: Robert G Bednarik

ID-nr: 1991:1:7 tecken: 3476

Några österrikiska forskare anser att människor varit konstnärligt skapande 250 000 år längre tillbaka i tiden än man tidigare trott. Många forskare tror att människan varit konstnärligt skapande i ca 32 000 år. Men även neandertalmänniskan, som levde före denna tid, ägnade sig åt sysselsättningar, som inte verkar direkt nödvändiga...

Venus från Willendorf bräddad av landsmanninna

förf: Robert Bednarik

ID-nr: 1991:1:8 tecken: 3435

En välväxt österrikiska har erövrat titeln: Världens äldsta kvinnobild. Hon distanserar Venus från Willendorf och dennas mer eller mindre feta medsystrar med hela 7000 år. I novembernumret 1989 av den australiska tidningen Rock Art Research berättade jag om

världens hittills äldsta stensulptur, en kvinna, som hittats vid Galgenberg i Österrike...

En kilometer järntråd och 1000 arbetstimmar

förf: Påvel Nicklasson

ID-nr: 1991:1:9 tecken: 9714

Att smida en brynja är ett komplicerat hantverk. För att kunna tolka de arkeologiska fynden rätt beslöt Påvel Nicklasson att tillverka en själv. En ringbrynja är en skjorta gjord av metallväv som ska skydda bäraren i strid. Äldre tiders forskare satte sig sällan in i den forntida hantverksprocessen utan nöjde...

Vikingen hade många vapen att välja på

förf: Anders Ekberg

ID-nr: 1991:1:10 tecken: 6259

Från sina vapen ej viker en man på fältet ett enda fjät, Ty ovisst är att veta när ute på vägen spjutets spets kan tarvas. Denna vers ur Havarnal, nedskrivna på Island strax efter vikingatidens slut visar vilken betydelse vapnen hade för folk i Norden. Man använde en mängd olika...

Är Uppsala nästan 100 år äldre än man tidigare trott?

förf: Magnus Elfwendahl

ID-nr: 1991:1:11 tecken: 3210

Ett exempel på nyupptäckter är borgen i Trelleborg, ett annat är nyutforskade kvarter i det äldsta Sigtuna. Nu senast var det Uppsalas tur, när nya bostadshus skulle byggas nära Islandsbron i kvarteret Bryggaren. Tomten som är inemot 300 kvadratmeter stor har av arkeologerna tidigare ansetts vara ganska ointressant, då den...

Studenter hittade ur-innevånare

förf: Lou Schmitt och Birgitta Carlbom

ID-nr: 1991:1:12 tecken: 9404

I arkeologutbildningen ingår en 1-2 veckors fältkurs, där studenten får ett första hum om vad en utgrävning är för något. Det kan vara ganska marigt att hitta en lämplig plats för dessa kurser och att genomföra en utgrävning på bara fem dagar med ett 30-tal studenter som trampar...

Lionardo i Badelunda

förf: Dan Mattsson

ID-nr: 1991:1:13 tecken: 5903

Strax utanför Västerås, vid Badelunda, ligger ett av Sveriges märkligaste fornlämningsområden. Här finns Anunds hög som tävlar med Uppsala högar om att kallas Sveriges största. Vid foten av den tolv meter höga kungshögen ligger två stora skeppssättningar, tillsammans mer än hundra meter långa. Den som någon gång stått uppe på...

Roderstenen vittnar om insikter i geometri

förf:

ID-nr: 1991:1:14 tecken: 3245

Även Sveriges kanske mest berömda "skeppssättning", Ales stenar, tycks vara konstruerad efter geometriska principer. Det har forskarna anat länge men utgrävningen av den sk roderstenen styrker dessa teorier. Ales stenar vid Kåseberga i Skåne bildar en långsmal oval. Därför har arkeologerna brukat beteckna Ales stenar som en skeppssättning, något som...

Trelleborg: Port funnen i ringvallen

förf:

ID-nr: 1991:1:15 tecken: 2143

Den nyfunna porten vetter åt väster och är cirka 2 meterbred. Redan tidigare visste man att borgvallen var 11- 12 meter bred och troligen klädd med grästov. Vallens utsida var förstärkt med en palissad, vars stolparstätt i ett dike. Nu har arkeologerna kunnat följa hur dessa diken och stolphål viker...

Gammalt stenhus hittat i Linköping

förf: Göran Tagesson

ID-nr: 1991:1:16 tecken: 8429

Trots att Linköping är en snabbt växande industri- och universitets-utgör domkyrkan nu liksom förr en naturlig mittpunkt. Långt ute på östgötaslätten kan man se tornet höja sig över staden, även om det idag har fått konkurrens från regionsjukhus och vattentorn. Detta gällde naturligtvis i ännu högre grad under medeltiden...

1992:3

Många små land i det stora Småland

förf: Eva Åhman

ID-nr: 1992:3:1 tecken: 6202

Peter Rudebeck, godsägare på Huseby och brorson till Atlanticans författare Olof Rudbeck, satt på 1600-talet på sitt gods och fantiserade om Smålands svunna storhet... Namnet Småland, menade Rudebeck, kom från krigarkungen Smalener, som under sina härfärder i öst lät anlägga staden "Smälänsk" (Smolensk) vid Dnejpr. Idag vet vi att...

Smålands äldsta (?) boplats funnen långt inne i landet

förf: Monica Pagoldh

ID-nr: 1992:3:2 tecken: 6540

Den 8500 år gamla boplatsen Tingby vid Kalmarsund väckte uppseende för några år sedan - äldst i Småland och dessutom med husgrund. Idag tycks äldsta kända boplatsen ligga på stranden av en å vid Anderstorp. En tidig vårdag påsken 1989 var SvenBertil Svensson med familj ute och promenerade inom flygsandområdet söder...

Så gick det till när Hultsfred blev 2000 år äldre

förf: Hans Gurstad-Nilsson

ID-nr: 1992:3:3 tecken: 9154

För fem år sedan var ingen enda stenåldersboplats känd inom Hultsfreds kommun. Nu känner man till 40 stycken tack vare en inventering som nyligen avslutats. Man skulle kunna säga att bygden i och med det blivit flera tusen år äldre. Genom inventeringen som bedrivits av Kalmar läns museum i samarbete...

Järnåldersbonden vände tillbaka till förfädernas åkrar

förf: Ulla Hagberg

ID-nr: 1992:3:4 tecken: 4517

Ett helt nät av oregelbundna åkerlappar fann arkeologerna vid ett vägbygge nära Jönköping. Det är spåren av ett halvnomadiskt jordbruk från tiden kring Kristi födelse. På senare år har gamla nedlagda åkermarker, av arkeologerna benämnt "fossil åker", uppmärksamats allt mer. I Jönköpings län hör övervägande delen av fornlämningarna till denna...

Vad nytt under solen?

förf: Lennart Klang

ID-nr: 1992:3:5 tecken: 2631

De småländska röjningsrösen har länge intresserat forskarna. Speciellt har man funderat över deras ålder. Redan på medeltiden fanns det folk som ansåg dem vara mycket gamla. På 1700-talet konstaterade bla häradsfogden i Tunaläns härad, östra Småland, Magnus Gabriel Craelius, att "hopsamlad sten till stora rösen" är karaktäristiska drag i...

Nyttig läsning om Småland

förf: Ulla Hagberg

ID-nr: 1992:3:6 tecken: 999

Småland kan för den utomstående tyckas vara ett enda stort röjningsröseområde. Moränjorden som den stora inlandsisen lämnade efter sig är som bekant full av stenar, som bönder under tidernas lopp lagt upp i rösen. Men arkeologerna tycks själva med termen röjningsröseområde mena spåren efterjust den sena bronsålderns och äldre järnålderns...

Här kan man studera jordbruk från järnåldern

förf: Lennart Klang

ID-nr: 1992:3:7 tecken: 2609

Bandformiga tegar från järnåldern kan man studera vid Sävsjö i Lenhovda socken. De ingår i ett mycket intressant kulturlandskap där människors liv genom tiderna lämnat allehanda spår efter sig i form av byggnader, gravfält, åkrar, fägator, vägar mm. Det småländska jordbrukslandskapet närmast före laga skiftet på 1800-talet bestod dels...

Nu vet man var några av Tanums hällristare bodde!

förf: Ulla Hagberg

ID-nr: 1992:3:8 tecken: 3024

På 3 km blivande E 6:a kan vi ta oss igenom så gott som hela Bohusläns förhistoria, säger arkeolog AnnaLena Gerdin, projektledare för en utgrävning norr om Tanumshede. Det är framför allt boplatser det handlar om i denna den första grävningen på 50-60 år i den hällristningsrika Tanumbygden...

Magnus Ladulås' skepp lade till här

förf: Ulla Hagberg

ID-nr: 1992:3:9 tecken: 3573

En präktig hamn inramad av en stenpir är främsta fyndet vid årets undersökningar ute på Adelsö i Mälaren, mitt emot Birka. Den är medeltida eller äldre. Pirens båda armar, som sträcker sig parallellt med stranden, är 65 respektive 110 meter långa och inramar en avlång, ca 100 meter bred hamnlagun...

Gallingaj och tutanego - lyxvaror på havets botten

förf: Ulla Hagberg

ID-nr: 1992:3:10 tecken: 3292

Fynden från Ostindiefararen Götheborg är en riktig guldgruva för arkeologerna. Där finns ostindiskt porslin, exotiska kryddor, siden, pärlemor och andra lyxartiklar, som 1700-talets överklass omgav sig med. Nu har sju års utgrävningar av fartyget, som förläste vid Hunnebådan i Göteborgs inlopp 1745, slutförts. Det första svenska Ostindiska kompaniet startade...

Redan i forntiden var Småland ett järnbärlarland

förf: Mats Blohmé och Mikael Nilsson

ID-nr: 1992:3:11 tecken: 7227

Spår efter järnhantering under äldre järnålder hittades nyligen invid samhället Trekanten nära Kalmar. Slagg från smältugnar och smedjor vittnar om att tillverkningen inte enbart var knuten till skogstrakterna. Inför omläggningen av riksväg 25 runt samhället Trekanten fick Kalmar läns museum tillfälle att undersöka två tidiga jämföringsplatser. Vid den inledande specialinventeringen...

"Skyttevärnen" var medeltida kolningsgropar

förf: Ann-Marie Nordman

ID-nr: 1992:3:12 tecken: 5089

Under 1970-talet kartlade Tabergs Bergslags Hembygdsförening 220 märkliga gropar sydväst om Jönköping. Groparna, som var runda eller fyrkantiga, 3 - 6 m i diameter och ca 1 m djupa, hade enligt lokal tradition uppstått, när den danska hären vistades i Jönköpingstrakten under 1500-talet. De antogs ha utgjort skyttevärn vid...

Nu har forskarna funnit "Junaköpungs eriksgata

förf: Eivind Claesson

ID-nr: 1992:3:13 tecken: 5828

På en tomt där folk bott redan på stenåldern har arkeologerna nu funnit en hel rad källare från 1500-talet och den långa kullerstensgata på vilken medeltidens kungar drog fram genom staden. Vanligen anser man att Jönköpings historia går tillbaka till andra halvan av 1200-talet. Det viktigaste belägget för...

Åtta stenåldersboplatser begravdes under golfbana

förf: Stefan Gustafsson

ID-nr: 1992:3:14 tecken: 6493

Arbetet med Söderåkra golfbana måste ses som ett pilotprojekt där en nyarbetsmetodik har tagits i bruk. Därför måste vi noga utvärdera resultaten av vår undersökning och därmed skapa debatt om riskerna med denna typ av arbete. De senaste åren har Sverige drabbats av en golfboom av sällan skådat slag. Ett...

Stora mängder järnslag från kalmars äldsta tid

förf: Christina Larsson

ID-nr: 1992:3:15 tecken: 8172

I maj 1990 hittades för första gången stora mängder slagg efter järnsmide i Kalmars äldsta stadsområde. Från utgrävningar som gjordes på slottsområdet på 1920-30-talet finns uppgifter om att smidesslagg hittades i medeltida lager. Dessa slaggar har förmodats vara lämningar efter en produktion som i huvudsak skulle förse slottet med byggnadsdetaljer, vapen...

Här trippade folk och fä torrskodda

förf: Mats Persson

ID-nr: 1992:3:16 tecken: 2503

Den ort som idag kallas Gamleby och som ligger i det inre av en havsvik i Tjust i norra Småland, var under 12-1300-talet traktens centralort. Första gången, Gamleby, dvs gamla Västervik, nämns i de historiska källorna är 1275 då den kallas "villa forensis" dvs köping. Det äldsta kända...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 1992:3:17 tecken: 2165

Dietrich Evers: Felsbilder - Botschaften der Vorzeit. Urania Verlag, Leipzig. ISBN- 3-332-00482-4 Kunnig entusiast får det beröm han förtjänar Få människor har sett så många

hällristningar och besökt så många ristningsområden som Dietrich Evers. Tillsammans med sin fru har han i mer än trettio år färdats över hela...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 1992:3:18 tecken: 5318

EN MUNKKÄLLA har hittats i norra Dalsland vid pilgrimsleden mellan Rom och Nidaros. Enligt en sägen skulle den ha sprungit fram där de blodiga kläderna efter den mördade sockenprästen Nicolaus påträffades på 1200-talet. Det var en inflyttad stockholmare, knuten till Säfteoperan, som sökte i medeltida urkunder och kartor, kontaktade...

1993:4

De första normmännen hade bra båtar och vana vid sjön

förf: Arne Johan Nærøy

ID-nr: 1993:4:1 tecken: 7176

Folk har bott på Vestlandet allt sedan istidens slut. Talrika stenåldersboplatser vittnar om att kusten kunnat försörja en livskraftig befolkning redan på den tiden. I samband med olje- och gasutvinningen i Nordsjön har arkeologiska fynd och utgrävningar ökat kraftigt i kusttrakterna av Hordaland och Rogaland och lett till alt hundratals...

Världens nordligaste hällristning finns i Slettnes

förf: Anders Hesjedal

ID-nr: 1993:4:2 tecken: 6325

När vi grävde ut en boplatz från yngre stenåldern på Slettnes i Vest-Finnmark 1991-2 fann vi till vår överraskning fem flyttblock med tydliga ristningar". Inom arkeologin brukar man skilja på jordbruks- och jägarristningar. Den första gruppen finner man framför allt i Sydskandinavien och den anses vara från bronsåldern...

Folk har nästan alltid bott långt norrut i Finnmarken

förf: Bjørnar Olsen

ID-nr: 1993:4:3 tecken: 4316

Trots att utgrävningarna på Slettnes, på grund av Statoils ändrade planer, avbröts när man inte hunnit mer än halvvägs, kom undersökningen där att bli en av de mest omfattande som någonsin gjorts i Norge. Längst norr ut på nordvästkusten av Finnmark ligger Sørøya, Norges fjärde största ö. I slutet av...

Storståtliga bronsåldershus efterträdde by i Forsand

förf: Trond Løken

ID-nr: 1993:4:4 tecken: 8791

Människor bodde stadigvarande i stora hus under hela bronsåldern i Norge. Byar blir vanliga först under äldre järnålder. Det visar undersökningar nära Stavanger. För drygt 2300 år sedan berättade den grekiska sjöfararen Pytheas att han hade seglat över havet norr om Orkneyöarna och kommit till ett land där natten kring...

Nordens störste vikinghus er funnet nord for Polarsirkelen

förf: Gerd Stamsø Munch

ID-nr: 1993:4:5 tecken: 11255

På Borg i Lofoten har arkeologer gravet ut det störste hus fra vendeltid/vikingtid, som noensinne er funnet i Norden. Her har høvdinger holdt til i flere århundrede. Det var en

kald septemberdag i 1981. Regnet pisket vannrett i den kraftige vinden. Frik Harald Bjerkli kunne knapt se, der han...

Hövdingasätet Borre 300 år äldre än man trott

förf: Bjørn Myhre

ID-nr: 1993:4:6 tecken: 9428

Orten Borre får arkeologerna att tänka på den vikingatida skeppsgrav som hittats där, på Borrestilen, som dominerade i Skan-dinavien i mitten av vikingatiden, och på Ynglingaätten, som härskade i Vestfolk vid den tiden och som räknade sina anor till Mellansverige och Gamla Uppsala. Nu visar det sig att Borre...

Många nyskrivna blad i Trondheims äldsta historia

förf: Axel Christophersen

ID-nr: 1993:4:7 tecken: 5235

Då arkeologerna för tjugo år sedan stack spaden i den feta jorden på Folkebibliotekstomten i Trondheim, anade ingen, att detta var början av ett arkeologiskt äventyr som bokstavligen skulle fylla oskrivna blad i stadens historia med text. Trondheim har en 150-årig tradition av arkeologiska undersökningar, men det var...

På vikingatiden var det gott om fiskare på Hjartøy

förf: Sigmund Alsaker

ID-nr: 1993:4:8 tecken: 8837

Resultatet av provundersökningen blev så uppseendeväckande att påslagsplatsen för oljeledningen flyttades, så att de säregna tomtningarna och miljön runt om kunde bevaras till eftervärlden. I årtusenden har folk längs norska kusten hämtat sitt levebröd från havet. Idag är Norges ekonomi baserad på oljan djupt under Nordsjöns botten. I likhet med fisken...

Älggården och järnugnar i avlägsen liten fjälldal

förf: Harald Jacobsen

ID-nr: 1993:4:9 tecken: 8392

Många gamla gropar att fånga älg i har hittats i Norge och norra Sverige. Att det också funnits stängsel längs gropsystemen har man bara anat. Nu finns bevisen - i Dokka! 4 mil väster om Lillehammer ligger Dokkfløyvattnet. Tidigare var det bara 0,5 km² stort, men då vattenkraften byggdes ut höjdes...

Ugnen man brände kalk i när kyrkan byggdes om har hittats

förf: Kalle Sognnes

ID-nr: 1993:4:10 tecken: 7086

Kalkugnen vid Værnes kyrka är den första i sitt slag som grävts ut i Norge. Inte heller tycks man ha träffat på något sådant tidigare i Sverige och Danmark. Närmaste granne till Trondheims flygplats är Værnes stenkyrka, huvudkyrka i det medeltida Stjørdøla fylke. Kyrkan påbörjades antagligen i slutet av 1000...

1994:3

Hövdingen skymtar i vimlet på marknaden

förf: C Fabech /J Ringtved

ID-nr: 1994:3:1 tecken: 7412

Gudme. Amatörarkeologen och kammarherren Frederik Sehsested bodde på godset

Broholm i mitten av 1800-talet. Hans flitiga insamlande av fornsaker, resulterade i ovanligt många tidiga guldfynd från just denna ort. På senare tid har man tack vare metalldetektorer hittat många nya fantastiska ädelmetallföremål, vilket i sin tur har lett till...

De nordiska långhusen har en svindlande historia

förf: Poul Otto Nielsen

ID-nr: 1994:3:2 tecken: 5528

Att människor bodde i välbyggda hus på bronsåldern och järnåldern har länge varit känt. Liksom att det funnits sk långhus redan på stenåldern. Men hur långt tillbaka i tiden har folk egentligen bott på detta vis i Danmark? Även om det i Danmark är gott om boplatser från bondestenåldern (ca 3900-1700 f Kr) är...

Det äldsta bondehuset går bra att bo i

förf: Harm Paulsen

ID-nr: 1994:3:3 tecken: 5737

När "långhusen" på friluftsmuseet visade sig vara gravar, fick man lov att skrota dem. Och mer övertygande långhus hade lyckligtvis just upptäckts på Bornholm. På friluftsmuseet Hjerl Hede i Nordvestjylland finns en liten rekonstruerad boplatz från bondestenåldern. Under sommaren demonstrerar den lita skara människor, klädda i skinnkläder, stenålderns teknologi för besökande. Två...

De första bronssvärden som tillverkades i Norden

förf: L Wincentz

ID-nr: 1994:3:4 tecken: 6662

Hösten 1993 fick barnen Line och Torben i Dystrup i Djursland en dag syn på något ovanligt på potatisupptagarens transportband. Ett stycke metall, som fick följa med hem i fickan för avtvättning och närmare påseende. Efter ett par dagars betänketid kontaktade familjen Djurslands Museum i Grenaa. Telefonsamtalet avslöjade att det måste...

Oxarnas fotspår syns ännu i åkern vid Bjerre Enge

förf:

ID-nr: 1994:3:5 tecken: 7342

I arkeologin kan allt ske. Även det minst lovande sökschakt kan avslöja något oväntat, kan visa sig vara en guldgruva för vetenskapen. Som t ex vid Bjerre Enge i Thy. Formad av havssaltets rörelser i marken ligger Hanstholmknudens väldiga kalkformation i norra delen av Thy - en östvästgående rygg som skiljer...

Sorte Muld, Ribe, Dankirke, här mötte nordbor kontinenten

förf: Stig Jensen

ID-nr: 1994:3:6 tecken: 6955

Om vi tänker på att många av dessa forntida marknadsplatser först dykt upp på senare år och ofta av en slump, måste vi räkna med att det kan komma i dagen många fler betydelsefulla sådana platser i framtiden". Utforskningen av handeln på järnåldern är ett av de områden där...

Hövdingen skymtar i vimlet på marknaden

förf: C Fabech /J Ringtved

ID-nr: 1994:3:7 tecken: 7412

Gudme. Amatörarkeologen och kammarherren Frederik Sehsested bodde på godset Broholm i mitten av 1800-talet. Hans flitiga insamlande av fornsaker, resulterade i ovanligt många tidiga guldfynd från just denna ort. På senare tid har man tack vare metalldetektorer hittat många nya fantastiska ädelmetallföremål, vilket i sin tur har lett

till...

Vitamininjektion eller djävulens påfund?

förf: Peter Vang Petersen

ID-nr: 1994:3:8 tecken: 7196

I Danmark är det inte förbjudet att använda metalldetektorer. Och de många fynd som gjorts med deras hjälp har revolutionerat järnåldersforskningen, anser Peter Vang Pedersen. Metalldetektorn är det nyttigaste redskap som arkeologerna har fått sedan grävmaskinerna gjorde sitt intåg på 1970-talet. Så enkelt kan de sista 20 årens danska...

Fotevikens fem skeppsvrak har nära släktingar i Danmark

förf: Ole Crumlin-Pedersen

ID-nr: 1994:3:9 tecken: 10725

In i historiens rampljusträder Foteviken för första och enda gången, då det 1134 utkämpades ett våldsamt slag här mellan danske kungen Niels och hans släkting och rival Erik Emune. Foteviken innanför Skanör är den enda lite större viken på Skånes västkust, som ger lä för vindar från alla håll. Därför har...

Folk har inte blivit längre under årtusendenas lopp

förf: P Bennike/U Hagberg

ID-nr: 1994:3:10 tecken: 7271

Kortväxt och med evig tandvärk. Den överraskande bilden av den danske vikingen har dagens osteologer kommit fram till. Det är inte den enda av våra föreställningar om forntidens människor som nu omvärderats. I mer än hundra år har skelett från arkeologiska utgrävningar lämnats till Anatomisk Institut på KXbenhavns Universitet och det...

Hur landskapet förändrats, en komplicerad historia

förf: Bent Aaby

ID-nr: 1994:3:11 tecken: 5823

En viktig frågaför arkeologer och naturvetare är hur människor påverkat skogen genom tiderna. Idag vet vi att det varit olika från trakt till trakt och från tid till annan. För 25 år sedan trodde man, utifrån den tidens fåtaliga pollenanalyser, att östra och norra Danmark med sina bördiga jordar förändrats på ett...

Bara axet eller hela strået, två sätt att skörda säden

förf: Helle Juel Jensen

ID-nr: 1994:3:12 tecken: 4035

Blankslitna flintspån avslöjar under mikroskopet vad som fanns på åkrarna på stenåldern och hur säden skördades. Frågor kring åkerbrukets införande i Danmark har alltid intresserat forskarna och livligt diskuterats. De flesta kan enas om när de första tecknen på jordbruk visade sig, men det råder fortfarande skilda meningar om vilken...

1995:1

Förstklassig frutti di mare! Vackra skal! Extra läckert inkråm

förf: Helena Persson

ID-nr: 1995:1:1 tecken: 5268

Sommaren 1972 gjorde en sportdykare utanför Calabriens kust i södra Italien en upptäckt som många dykare drömt om! Han hittade två väl bibehållna bronskrigare tre hundra

meter från stranden på åtta meters djup. De bärgades och undersöktes av experter, som konstaterade att det rörde sig om grekiska statyer från 500...

DNA-studier kan snart reda ut våra tilltrasslade rottrådar

förf: Per Persson

ID-nr: 1995:1:2 tecken: 8229

Den molekylärgenetiska forskningen kan kasta nytt ljus över människans ursprung. De ger också arkeologerna möjlighet att spåra folkvandringar eller t ex släktskap mellan personer från samma gravfält. 1987 publicerade i tidskriften Nature en artikel som kom att väcka stor uppståndelse. Huvudförfattare var amerikanskan Rebecca Cann och de forskningsresultat, som hon...

Nyttan av genmanipulation

förf: Per Persson

ID-nr: 1995:1:3 tecken: 2319

Kloning, sekvensering och PCR, är stationer på vägen till dagens kunskap om vårt ursprung Arvsanlagens kemiska uppbyggnad kartlades i detalj mellan 1950- och 1970-talet. Avgörande framsteg gjordes under 1970-talet genom att man lärde sig klippa sönder DNA-molekylen på bestämda ställen. De högt specialiserade "saxar" man använde sig...

Med en laserskanner kan man ta reda på vem som ristat runor på stenen

förf: Henry Freij

ID-nr: 1995:1:4 tecken: 3448

En sond som styrs av en datoravsökerenytta. En laserstråle, högst 0,1 mm tjock och med så låg effekt att den inte kan skada känsliga objekt, mäter avståndet mellan sonden och ytan med +/- 0,002 mms noggrannhet. En sådan laserscanner finns på Arkeologiska forskningslaboratoriet vid Stockholms Universitet. Den är ovärderlig om man...

Kan modern teknik avslöja var båtgravfolket bodde?

förf: Kjell Persson

ID-nr: 1995:1:5 tecken: 4862

Vid Vendelskyrka i Uppland hittades 1881 några enastående fina båtgravar från järnåldern. Men var bodde de som begravdes här? Den gåtan kanske nu är på väg att lösas tack vare ny teknik! Sedan 1990 har Arkeologiska Forskningslaboratoriet vid Stockholms Universitet försökt hitta boplatser intill de berömda båtgravarna i Vendel...

Ett bäverskinn var mer värt än en hel björnfäll!

förf: Torbjörn Ågren

ID-nr: 1995:1:6 tecken: 6400

Vikingatida pälshår, som först idag upptäckts och rengjorts, undersöks nu i svepelektronmikroskop och avslöjar då ett snobbigt klädmode i Birka. Nere i Historiska museets magasin ligger fynden från många års utgrävningar på Birka. I eleganta cigarrlådor och enkla kartonger ligger bland mycket annat ett hundratal ringspännen precis så, som Hjalmar...

På en vanlig TV-skärm syns elektronmikroskopets bild

förf: Torbjörn Ågren

ID-nr: 1995:1:7 tecken: 1543

Redan 1932 uppfanns det optiska mikroskopets helt överlägsna efterträdare, I ett optiskt mikroskop färdas ljuset från ett föremål genom ett system av slipade glaslinser och ger oss en förstoring. Ljusets våglängd begränsar den möjliga förstoringen till ca 1500

gångar. För att komma vidare måste man använda en annan metod. Elektroner...

Isotoper i ben antyder megalitfolket var herdar

förf: Kerstin Lidén

ID-nr: 1995:1:8 tecken: 5743

Stenkammargravarnas folk var snarare herdar än jordbrukare. Det visar studier av stabila isotoper från människoben. Man kan också se om folk ätit mest kött eller fisk i sådana undersökningar. Vad folk åt i forntiden kan man ta reda på på många olika sätt. Man kan t ex studera nutida kulturer, som antas...

C 14-mätaren, arkeologernas ur, moderniserad till oigenkännlighet

förf: Göran Possnert, Tandemlaboratoriet Uppsala Universitet

ID-nr: 1995:1:9 tecken: 6794

Några få sädeskorn, matrester på keramikskärvor eller några millimeter av en textiltråd räcker idag för att man ska få veta från vilken tid ett föremål stammar. Grunden för den välkända C 14 -metoden, som kom i bruk på 1950-talet, är att allt levande har radioaktivt kol i sina vävnader...

Frön kan berätta om odling, matvanor och gravriter

förf: Karin Viklund

ID-nr: 1995:1:10 tecken: 7725

Varför odlade man hirs i Sverige under bronsåldern? Och varför la man knylhavrerötter i gravar på järnåldern? Arkeobotaniska fynd ger upphov till många frågor men också kunskap om historisk odling och matkultur. Med makrofossilanalys menas egentligen artbestämning av djur- och växtlämningar, som är tillräckligt stora för att ses med blotta...

Hundratusen år gamla insekter och växter funna i norra Sverige

förf: Geoffrey Lemdahl och Robert Lagerbäck

ID-nr: 1995:1:11 tecken: 7290

Den tidigare uppfattningen att den sista inlandsisen utplånat nästan alla spår av tidigare växt och djurliv stämmer inte. Det har tvärtom visat sig att avlagringar från tidigare inlandsisar och isfria varmare perioder ligger kvar nästan opåverkade i stora delar av nordligaste Sverige. Kvartärtiden som omfattar de senaste ca 2,5 miljoner...

Före utgrävningen: instrument som tittar långt ner i marken

förf: Neil Price

ID-nr: 1995:1:12 tecken: 6495

När ett fornlämningsområde har påträffats sätter arkeologerna inte omedelbart igång att gräva. Nu för tiden finns det instrument som kan se ned i jorden och hjälpa arkeologerna att avgöra om en utgrävning är modan värt. Sveriges lag är mycket bra när det gäller fornlämningar och när och hur de får...

Jordens magnetiserbarhet avslöjar människors värv

förf: Roger Engelmark

ID-nr: 1995:1:13 tecken: 3178

En magnetometer mäter förändringar i magnetfältet. En MS-mätare mäter förmågan hos olika material att magnetiseras. Med prospektering menas att man, innan man börjar gräva, försöker räkna ut vilka arkeologiska lämningar, som döljer sig under markytan. Vilken undersökningsmetod, som är att föredra, beror på vilken typ av forntida anläggningar det...

Även fosfatanalysen visar vad människorna haft för sig

förf: Johan Linderholm
ID-nr: 1995:1:14 tecken: 5227

Fosfatanalys och sockerbetor hör märkligt nog ihop. Svenska Sockerbolagets jakt på odlingsbar mark gav arkeologin en metod att hitta förhistoriska bosättningar utan gräva fram dem. En kemist vid namn Olof Arrhenius fick under 1920-talet i uppdrag av Svenska Sockerbolaget att i Skåne söka lämpliga jordar för sockerbetsodling. Han utvecklade...

Visar Ales stenar antalet soltimmar året runt?

förf: Bengt Myllenberg
ID-nr: 1995:1:15 tecken: 3650

Ales stenar på åsen ovanför Kåseberga i sydöstra Skåne är en säregen fornlämning. Inte enbart är storleken överväldigande. Den liknar heller inte riktigt en skeppssättning, trots att den brukar benämnas som en sådan. Flera försök har gjorts att tolka dess konstruktion och funktion. Bland annat har man sett den som...

Sedan sist

förf: redaktion
ID-nr: 1995:1:16 tecken: 2292

ETT FÖRGYLLET DRAKHUVUD har hittats invid Foteviken, norr om Skanör, ett fynd med få motsvarigheter. Tidigare har fem vikingatida och medeltida skepp hittats i viken, vilka vittnar om platsens strategiska betydelse. Nu kan även mysteriet med den handelsplats som forskarna antog borde ligga i närheten, vara på väg att lösas...

1995:2

Timmerhus från stenåldern omkullkastar gamla teorier

förf: Ove Halén
ID-nr: 1995:2:1 tecken: 11051

Vid Lillberget i Överkalix finns av allt att döma spåren av tio ca 6000 år gamla timmerhus, vilket går stick i stäv med teorin att de äldsta timrade husen i Sverige, skulle vara från järnåldern. Lillberget-bopplatsen har i flera avseenden ett arkeologiskt material som avviker från det man brukar...

Yxorna från Gamla Wärslätt - ett av tusentals offerfynd

förf: Per Karsten
ID-nr: 1995:2:2 tecken: 10123

Plötsligt klingade det till vid grävningen i trädgårdslandet i Gamla Wärslätt utanför Billinge i Skåne. Mannen som grävde blevnyfiken och tittade ned i hålet. En liten oval glänsande sten, vilken tycktes sitta fast i mullen, fångade hans uppmärksamhet. Kjell Roos böjde sig ner, fick tag om den lilla stenen och...

Europas tidigaste kända leprasjuka hittad i Halland

förf: Anders Ljungberg
ID-nr: 1995:2:3 tecken: 6836

Trots att spetälskan hemsökt Europa under hela det senaste årtusendet är det lite känt om hur sjukdomen nått oss. Ett antal gravfynd har dock under senare år kastat nytt ljus över dess utbredning i Sverige. Lepran eller spetälska, som sjukdomen vanligtvis kallas, är nog en av våra mest fruktade och...

Vikingatida varv (?) med minst tre skepp vid älven

förf: Jörgen Johansson
ID-nr: 1995:2:4 tecken: 7596

Inte mindre än tre vikingaskepp har hittats på en lerig strandremsa mellan Lödöse och Kungälv. Ett av dem har man gjort en fullskalemodell av. Ett försvann lika fort som det hittats. Det tredje väntar på utgrävning. År 1933 hittades en knarr, ett handels skepp från vikingatiden, vid dikes-rensning i Åskekärr...

Fredrik Barbossa (-mynt) dök upp ur jorden i Varla

förf: Monica Golabiewski Lannby
ID-nr: 1995:2:5 tecken: 3880

Att under en grävning eller vid ett skrivbord plötsligt stå ansikte mot ansikte med gångna tiders hjältar äger en tjusning som kanske bara den insatte kan dela... I Varla i Kungsbacka kommun har arkeologer funnit en mängd spår efter en omfattande bebyggelse från framför allt senare vikingatid och äldre medeltid...

Åskviggas, vikingar och urnegravar vid Tåby kyrka

förf: Olle Hörfors
ID-nr: 1995:2:6 tecken: 9254

Där Vikbolandets lågstadieelever i årtionden spelat brännboll gömde sig ett av Östergötlands första kända rena bronsåldersgravfält, en bronsåldersboplats, en folkvandringstida järnframställningsplats, en vikingatida huvudgård, en tidigmedeltida gård... Tåby byskola ligger endast sex kilometer norr om Söderköping i den innersta delen av den stora utskjutande udde mellan Slätbaken och Bråviken, som...

Kulthus och lerkärl vittnar om kontakt över Östersjön

förf: Anders Kaliff
ID-nr: 1995:2:7 tecken: 7879

Både keramiken och husen stärker tanken på ett samband mellan Lausitzkulturen i Polen och Östergötlands bronsålder. Kulthusen avviker från det typiskt nordiska huset, som brukar vara treskeppigt och ha inre stolpar som bär upp taket." Norrköpingstrakten är ovanligt rik på fornlämningar från bronsåldern. Redan de ståtliga hållristningsområdena vid Himmelstalund, Ekensberg...

Medeltida fäste gömde sig under 1700-talets murverk

förf: Leif Kindahl
ID-nr: 1995:2:8 tecken: 7135

Har basen för drottning Margaretas handelsblockad av Visby hittats? Vid en provgrävning på en vall- och gravanläggning på Vivesholm vid Klintehamn, tre mil söder om Visby, har spår efter en militär anläggning kommit i dagen. För den som kommer seglande söderifrån upp längs Öland för att sedan sikta kortaste vägen...

"Härd" på boplats kan vara kolnings- eller tjärgrop

förf: Thomas Persson
ID-nr: 1995:2:9 tecken: 8119

Det finns tusentals rester efter träkols- och tjärframställning i våra skogar. För mig och flera andra framstår det som självklart att dessa lämningar, som vittnar om en mycket lång hantverkstradition, borde omfattas av Kulturminneslagen. Jag saknar framför allt dateringar av dessa anläggningar och föreslår att man målmedvetet går ut och...

För fem tusen år sedan var Mälaren en stor havsvik

förf: Mikael Söderblom
ID-nr: 1995:2:10 tecken: 7530

I början av yngre stenåldern låg Östersjöns yta drygt 40, meter högre än idag och området runt Fågelbacken Badelunda, strax utanför Västerås, låg vid kusten. Här bodde folk på östra sidan av en stor ö. Strax utanför låg en grupp öar som bildade en barriär mot vågor och vind. Mellan...

Mycket att göra vid Badelunda

förf: P Lekberg

ID-nr: 1995:2:11 tecken: 1238

Sommaren 1993 inleddes de logiska grävningarna inför den nya snabba järnvägen runt Mälaren vid strax utanför Västerås. Man undersökte både områden på åsens krön och strax nedanför. I trakten finns det gott om redan tidigare kända fornlämningar såsom h

hålvägar, gravfält och boplatser från de: flesta forntida epoker. Vi fann...

Dykare hittade målningar i okänd forntidsgrotta

förf: Göran Tegné Historiska Museet

ID-nr: 1995:2:12 tecken: 7885

Det var en kamp mellan nyfikenhet och försiktighet. En dag såg han äntligen slutet på tunneln. Han kom upp i en luftficka, där han kunde andas. Han befann sig i en enorm stenkatedral." Några mil öster om Marseilles vid Medelhavskusten ligger den lilla staden Cassis. En svensk turist kan uppskatta...

1995:3

Välbevarade 1100-talshus i Tingstäde träsk

förf: Johan Rönnby

ID-nr: 1995:3:1 tecken: 10207

Mitt i Tingstäde träsk på norra Gotland byggdes i början av 11 ÖO-talet en gåtfull träanläggning. På en plattform i sjön uppfördes hundratals hus. I skydd av vattnet har den sjunkna anläggningen bevarats så väl att man skulle kunna sätta samman ett komplett 11 00-talshus. Det skulle i...

Kungen gav, hövdingar byggde

förf: Sten Tesch och Björn Petterson

ID-nr: 1995:3:2 tecken: 16286

Utgrävningarna av Sigtuna visar att platsen inte var en uppföljare till Birka utan en helt ny stadsbildning, den första i Sverige. Det var hövdingarna som lät bygga gårdarna i Sigtuna och de gjorde det med stöd av en kungamakt, en framväxande centralmakt. Och, skriver här forskarna Sten Tesch och Björn...

När vi flyttade ut från köket

förf: Frands Herschend

ID-nr: 1995:3:3 tecken: 6202

När började vi leva och bo i fler än ett rum? Ja, kanske tidigare än vi förut trott. Redan på järnåldern kan man se hur köksboendet kompletteras med hallboendet. Den nya hallen används för representation och samling. Här ser vi de första tecknen på en uppdelning av tjänstefolk och herrskap. Hallen...

Så byggdes husen

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 1995:3:4 tecken: 1896

Hur husen byggdes av våra äldsta förfäder har gått att rekonstruera med god säkerhet. Lämningarna med stolphål och stenläggningar har gett vägledning för både för storlek och vilken resning husen hade. I detta temanummer om hus och boende ägnar vi oss därför inte främst åt denna kunskap utan mer åt...

Hushållet i Apalle under bronsåldern

förf: Inga Ullén

ID-nr: 1995:3:5 tecken: 7837

Apalle-boplatsen från bronsåldern är ovanligt väl bevarad. Man har kunnat spåra interiörer i husen och förstå hur hushållen sköttes. Det visar sig att boendet och hemlivet efter hand förändras på platsen under loppet av yngre bronsåldern. Man ser det på rumsindelningen, på härdens allt centralare roll och på var föremål...

Birka - ny social struktur, ny arkitektur

förf: Kenneth Svensson

ID-nr: 1995:3:6 tecken: 15835

De pågående utgrävningarna av Birka visar att staden medvetet grundlagts med ett tomtsystem som går tillbaka på 760-talet. I detta handels- och hantverkscentrum har en ny typ av arkitektur uppstått där man skilt de specialiserade verkstäderna från bostäderna. Stormännen anlade sina traditionella långhus i utkanten av staden på terasser...

Människans boningar

förf: Gert Magnusson

ID-nr: 1995:3:7 tecken: 4406

Ett hus har förutom sin funktion även en social betydelse och är ett tecken på vilken status man har i samhället. Så är det idag och så var det säkerligen även i våra förhistoriska samhällen. Gert Magnusson, arkeolog och forskare vid Stockholms Universitet, gör här en betraktelse över begreppet hus...

Säg mig hur du bor...

förf: Carolina Andersson

ID-nr: 1995:3:8 tecken: 11749

Traditionen att bo i ett enda rum, stugan, som inbegriper alla funktioner för boendet går tillbaka till våra äldsta förfäder. Och på landsbygden har det fram till våra dagar varit det vanligaste sättet att bo. Att dela upp boendet på flera olika rum har sin grund i en förändrad social...

Gården mycket mer än hus

förf: Mats Burström

ID-nr: 1995:3:9 tecken: 9917

Forntidens gårdar hade säkerligen ett stort inflytande över tanken och föreställningsvärlden. Kanske formade gårdens rent av människors bild av världen. I mytologin kallades våra förfäders värld Midgård och gudarna levde i Asgård. Där utanför låg Utgård, den skrämmande del som beboddes av jättar och monster. Och ordet utgård betyder...

Hus och Gård - nu datoriseras forskningen

förf: Ann Vinberg

ID-nr: 1995:3:10 tecken: 3467

Hus och Gård är ett forskningsprojekt som har syftat till att sammanställa arkeologiskt undersöktahuslämningar från hela Sverige, främst från förhistorisk tid. Projektet uppstod ur en önskan att få en överblick över det mycket rika och komplexa material som

huslämningar utgör. Det har finansierats av Riksantikvarieämbetet, som FoU-projekt, och drivits...

Sagans hall blev kvar i Sanda

förf: Cecilia Åqvist

ID-nr: 1995:3:11 tecken: 8655

Boplatsen Sanda, i Fresta socken i Uppland spänner över drygt tusen år. Man kan följa bebyggelsen från omkring år 550 fram till 1700talet. Vad man kan se av lämningarna är att det gamla långhuset, platsen för kult och riter, följer med den moderniserade bebyggelsen långt fram i tiden. Sagans hall...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 1995:3:12 tecken: 3955

EN STOR VIKINGAUTSTÄLLNING öppnas den sista september på Eriksbergshallen i Göteborg. Bakom utställningen, som kallas Nordens största utställning om vikingar står Statens Historiska Museum och göteborgs Stadsmuseum. Utställningen är öppen fram till 17 mars nästa år. EN SENSATIONELLT GULDFYND dök helt oväntat upp i Trollhättan i som-ras. Det varnären...

1995:4

Europatanken 4000 år gammal

förf: Gustaf Trotzig

ID-nr: 1995:4:1 tecken: 4872

Detta nummer av Populär Arkeologi ägnas en av våra mest gåtfulla och oåtkomliga förhistoriska skeden, nämligen bronsåldern. Gustaf Trotzig, avdelningschef vid Statens historiska museum och ordförande i Europarådets arkeologiska expertkommitté skriver här om Europas första guldålder och om den pågående europakampanjen för, tillvaratagande av det arkeologiska kulturarvet. Vi har alla stora förväntningar...

Nu träder vi in på världshistoriens scen...

förf: Carin Orrling

ID-nr: 1995:4:2 tecken: 9562

Det var faktiskt danskarna som "uppfann" bronsåldern. Men det var inte helt enkelt att få med övriga Europa på den tidsindelningen. Nu anses bronsåldern vara Europas första industrialiseringsskede och samhällsförändringarna var bland de mest omvälvande i vår historia. Över hela Europa ser vi än idag lämningarna av de mäktiga härskarnas...

Handeln med metaller tar fart - vi får en Keltisk Hansa"

förf: Ulf Bertilsson

ID-nr: 1995:4:3 tecken: 10592

Bronsåldern har fått sitt namn av legeringen koppar och tenn. Och jakten på dessa metaller, liksom guld, fick handeln i dåtida Europa att ta ordentlig fart. Många av kontakterna fanns redan på stenåldern, men det är nu varuutbytet blir ett angörande inslag i samhället, och en växande härskarklass tar...

Bronsålderns monument ändrar betydelse genom seklerna

förf: Ronnie Jensen

ID-nr: 1995:4:4 tecken: 10685

Bronsålderns mäktiga lämningar i landskapet har haft betydelse genom hela historien och har under senare skeden kopplats till sägner om jättar, drakar och skatter. Monumenten har givits olika innebörd över tiden och detta bör kopplas samman till en helhet. Människan och därmed kulturlandskapet är alltid meningsbärande, skriver här arkeologen Ronnie Jensen...

Skepp och sjöfarare över Östersjön

förf: Thomas B. Larsson

ID-nr: 1995:4:5 tecken: 15119

Utgrävningar av bronsåldern i Vistad i Östergötland visar tydligt hur Östersjön på denna tid var en förbindelselänk mellan Mellaneuropa och Skandinavien. Hästar, hjul och skepp blev de viktiga symbolerna för denna tid. Det är nu vi möter det fyrekrade hjulkorset, hästen som inkarnation av gudar och skeppen med sin koppling...

Guldet offrades till gudars ära och smyckade dem som hade makten

förf: Anita Knape

ID-nr: 1995:4:6 tecken: 5785

Under bronsåldern börjar guldet att bli vanligt vid rituella handlingar i Sydskandinavien. Redan under yngre stenåldern hade guldet nått vårt land, de förhistoriska perioderna är ju sällan så skarpt avgränsade som indelningarna ger sken av. Anita Knape på Historiska museet berättar här om det tidiga guldet i vårt land. De...

Slipade hållar och folkliga traditioner

förf: Örjan Hermodsson

ID-nr: 1995:4:7 tecken: 13997

Under fornminnesinventering förra året i nordöstra Uppland gjordes många spännande nyfynd. Särskilt anmärkningsvärt är ett fynd av en hållristning vid Anö. Det var en slipadyta på berghällen som ledde till att vi fann ristningarna. Vad det kan vara för samband mellan en slipad yta och hållristningar? Arkeologin har inte hittills observerat...

Bronsåldersbönderna i Liffride

förf: Gunilla Hallin Lawergren

ID-nr: 1995:4:8 tecken: 7173

Sedan ett par år har grävningar pågått i Liffride i Alskogs socken på Gotland där man funnit belägg för en hel bronsåldersmiljö. Här har arkeologerna bland annat funnit en skärvstenshöj som grävts ut. Det pekar på att bronsåldersboplatserna där ligger nära gravarna. Men frågorna är fortfarande många om bronsåldersböndernas liv...

Skärvsten - ett mångtusesnärligt fenomen

förf: Phyllis Anderson Ambrosiani

ID-nr: 1995:4:9 tecken: 10841

Skärvsten kan vara en viktig och spännande källa till kunskap om forntida människor. Senare tiders forskning har betraktat skärvstenshögar som boplatzavfall från bronsåldern. Men när det gäller skärvstenen måste vi tänka om. Vad är då skärvsten - fenomenet som överlevt samhällsförändringar ända från stenåldern till medeltid? Phyllis Anderson Ambrosiani tar här...

Nybyggt bronsåldershus i Stavanger

förf: Trond Løken

ID-nr: 1995:4:10 tecken: 10359

Ett nytt bronsåldershus har byggts i Skandinavien, denna gång är det inom forntidsbyn Forsand som Arkeologiska museet i Stavanger bygger upp. Här berättar museets Trond Løken om hur arbetet gick till och hur bronsåldershuset växte fram. Artikeln är skriven på

norska och redaktionen hoppas att läsarna har mod och fantasi...

En hel värld full av hällkonst

förf: Ulla Hagberg

ID-nr: 1995:4:11 tecken: 8783

My father and my uncle they show me painting, (that`s) why Ym not drawing other one. I got to draw that same one, that same drawing Kangaroo, turtle, crocodile, rainbow (snake), quiet snake, file snake. I got to draw same way as my father, my uncle. I got to...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 1995:4:12 tecken: 5709

Guldets magi i saga och verklighet Anita Knape Statens historiska museum I samband med att det nya guldrummet öppnades på Historiska museet har detta också utgivit en bok om alla de guldskeer som nu finns i guldrummet, efter att ha vilat osedda i museets säkra valv. Omkring 3 000 guldföremål...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 1995:4:13 tecken: 3131

Nya guldfynd Nya sensationella guldfynd har på träffats på samma ställe som guldhalsringen hittades i somras. I Norra Björke, vid foten av Hunneberg fann makarna Tapio och Asta Lund ytterligare fyra guldföremål i sin trädgård. Denna gång var de väl införstådda med värdet av det funna, vilket inte var fallet...

1996:1

Guldet från Vittene - en fantastisk historia

förf: Ulf Viking

ID-nr: 1996:1: tecken: 14690

Vid foten av Hunneberg i Västergötland hittades hösten 1995 Sveriges genom tiderna tredje största guldfynd. Det utgörs av tre halsringar, en armband och ett halvfabrikat till en halsring till en sammanlagd vikt av 1,9 kg. Projektledaren för det nystartade Vitteneprojektet, Ulf Viking vid Älvsborgs länsmuseum, skriver här hur de fem...

På jakt efter magiska tecken

förf: Ulla Hagberg

ID-nr: 1996:1:2 tecken: 10344

Det brinner en eld på en gräsplätt mellan av inlandsisen slipade gråstenshällar. På hällarna skymtar bilder av människor, båtar och djur. De tycks röra sig i det fladdrande eldskenet. Se upp, här är starka makter i görningen. Kanske var det så det var en gång för länge sedan. Vår nutida...

Garpöns trefaldiga påspärr - vad skulle den stänga ute?

förf: Per Olin

ID-nr: 1996:1:3 tecken: 4315

härom föllier nu per traditionem, en sådan relation: att i gamla och urminnes tider, skall der på samma holme hafwa legat ett slagz folk, som kallades garpar, och deras öffuerste haffuer hetat Cosefell, omsyder der bleffuen döod, och på hedniskt sätt begraffwen och

aff undersätare lamenterat och begråten på en...

Historien om ett människoben av okänt ursprung

förf: Berit Sigvallius

ID-nr: 1996:1:4 tecken: 4016

Detta är historien om ett människoben funnet någon gång på 30-talet i Hälsingland och ristat med fåror. Benet hade dessutom ett snöre med ett ostronskal fastbundet vid ena änden. Vad kan detta vara? Kan det vara ett musikinstrument, en så kallad "skrapare". Eller kan det ha använts till något...

Så hittades kammen i kvinnograven...

förf: Annika Ericsson

ID-nr: 1996:1:5 tecken: 3829

Vid en av de många exploateringsgrävningar som görs runtom i landet före väg- eller järnvägsbyggen fann man för två år sedan ett antal kammar i gravar från romersk järnålder i Tortuna i Västmanland. Vi har följt en av kammarna på dess väg från arkeologen till konservatorn. Sommaren 1994 undersöktes ett...

...och så konserverades den

förf: Charlotte Gjelstrup Björdal

ID-nr: 1996:1:6 tecken: 6566

Arkeologerna på Bastubacken inledde tidigt samarbete med konservatorer för att preparera funna metall- och benföremål. Kammen från kvinnograven kom till konservator Charlotte Gjelstrup Björdal, specialiserad på organiskt material. Här berättar hon om sitt arbete. Under tidig höst 1994 kom arkeologerna till Riksantikvarieämbetets institution för konservering, RIK, med de senaste fynden...

Halländska hus med hallar för hövdingar

förf: Lars Lundqvist

ID-nr: 1996:1:7 tecken: 6258

Boplatsen i Slöinge där man gjorde det sensationella guldgubbefyndet för några år sedan håller nu på att grävas ut. Ett av hövdingahusen har kunnat dateras till 700-talet och lämningar visar att här hållits storslagna fester i den stora hallen, vilken säkerligen var en mäktig symbol för en härskande krigararistokrati...

Debatt: Om staten och arkeologin

förf: Åke Hyenstrand

ID-nr: 1996:1:8 tecken: 8241

Med detta nummer av Populär Arkeologi öppnar vi sidorna för debatt i frågor inom arkeologi och historia. Professor Åke Hyenstrand inleder här med en betraktelse över arkeologin i statens och nationalistiska drömmars tjänst. Bland de andra inläggen märks arkeologen Inga Lundström och konstvetaren Marja-Leena Pilvesmaa som sett och jämfört...

Debatt: Håleggade yxor - de är helt enkelt årderspetsar!

förf: Claes Assarsson

ID-nr: 1996:1:9 tecken: 3598

Varför har aldrig några årderspetsar, men så många håleggade yxor hittats. Kan det vara så att de håleggade yxorna faktiskt är årder, den yttersta spetsen på de forntida plogarna? Det undrar Claes Assarsson och riktar sin fråga till verksamma arkeologer. Gör som jag, uppmanar han, betrakta allt från håleggade yxor...

Debatt: Vi män, vårt folk, oss människor emellan - identifikation

och människosyn i tre nya museiutställningar

förf: Inga Lundström och Marja-Leena Pilvesmaa

ID-nr: 1996:1:10 tecken: 12510

Till det yttre ser svenska museiutställningar nästan likadana ut. Samma teknik brukas och samma ämnen tas upp och gestaltas. Det är först vid mötet med innehållet som skillnaderna börjar bli tydliga. Innehållet är väsentligt. När det styrs av en helhetssyn och medvetna ställningstaganden blir det ännu viktigare. Det skriver här...

Debatt: Vilken egyptisk gud?

förf: Veronika Nissen

ID-nr: 1996:1:11 tecken: 857

I nummer 4/95 av Populär Arkeologi i artikeln "Skepp och sjöfarare över Östersjön" av Thomas B. Larsson står det på sidan 19: Trundholmsvagnen från Danmark är sannolikt en symbolisk representation av en mycket vitt spridd myt under bronsåldern om den snabba hästdragna vagnen i vilken solen färdades över himlavalvet...

Debatt: "Europatanken" - en politisk kolonisation av forntiden?

förf: Hans Bolin och Katherine Hauptman Wahlgren

ID-nr: 1996:1:12 tecken: 7878

Det är varken vetenskapligt relevant eller kunskapsmässigt nyanserat att med paralleller till dagens Europa hävda att det fanns något som liknade en europeisk gemenskap redan under bronsåldern. Det finns därför flera skäl till att ifrågasätta Europarådets bronsålderskampanj som bygger på en förhistorisk "Europatanke", skriver Hans Bolin och Katherine Hauptman Wahlgren...

Debatt: Runornas geometriska ursprung

förf: Hans Bolin och Katherine Hauptman Wahlgren

ID-nr: 1996:1:13 tecken: 3388

Kan runornas utseende vara kopplat till kvistar och grenklykor? Det menar Staffan Norrman, civilingenjör som länge intresserat sig för runornas uppkomst. Här försöker han visa hur alla de ursprungliga 24 runtecknen i den så kallade urnordiska eller urgermanska runraden, futharken, kan genereras med hjälp av klyka och pinnar och hur...

Debatt: Religion från stenålder till medeltid

förf: Kerstin Engdahl och Anders Kaliff

ID-nr: 1996:1:14 tecken: 9501

Ett religionsarkeologiskt nätverk har bildats och haft sin första konferens i december på Lövsstabruk. Avsikten var att föra samman forskare från olika områden för en tvärvetenskaplig diskussion. Nätverket fortsätter nu att arbeta och planerar bl.a. att ge ut ett nyhetsbrev. Här följer en rapport från konferensen. Vi var 15 arkeologer...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 1996:1:15 tecken: 8203

Rumlaborg Länscentrum i norra Småland under medeltiden Harry Bergenblad Huskvarna hembygdsförening Harry Bergenblad är en hängiven fritidsarkeolog, som bl.a. försökt få den arkeologiska världen uppmärksam på de unika bronsålderslämningar som finns under Vätterns yta. (Om detta ska han berätta i det kommande marinarkeologiska numret av Populär Arkeologi). I denna bok...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 1996:1:16 tecken: 3059

Språkets ursprung Det indoeuropeiska språkets ursprung är ännu höljt i dunkel. En del språkforskare har menat att dess vagga stod i Anatolien, andra i Kaukasus och andra åter i norra Centraleuropa. Men nu har forskare kommit fram till att det med stor säkerhet föddes på den eurasiska stäppen mellan Uralbergen...

1996:2

Redaktörens förord

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 1996:2:1 tecken: 1657

Sol sommar och hav. En skön sommar önskas alla Populär Arkeologis läsare! Detta nummer, som förhoppningsvis kan läsas i hängmattan eller på badstranden, ägnar vi åt vattenoch kustbundna fornlämningar, det som brukar kallas marinarkeologi, eller, med en vidare term maritim arkeologi. Arkeologen och dykaren Johan Rönaby, som är medredaktör till...

Medredaktörens förord

förf: Johan Rönaby

ID-nr: 1996:2:2 tecken: 3499

Hav och sjöar har i alla tider bundit samman kulturer och gett viktiga födoämnen. Marinarkeologer, som huvudsakligen började med att undersöka spännande vrak, vidgar nu sina perspektiv. Johan Rönaby forskare och dykare vid Riksantikvarieämbetets undersökningsverksamhet funderar här över framtidens marinarkeologiska utmaningar och inleder därmed detta specialnummer. Vad är marinarkeologi och...

Vikingaskepp, regalskepp och koggar - vår marinarkeologiska historia

förf: Carl Olof Cederlund

ID-nr: 1996:2:3 tecken: 17165

Marinarkeologin har hittills dominerats av spektakulära vrakfynd som vikingaskepp, regalskepp och koggar. Makten och etablissemangen har styrt och format våra grundläggande historiebilder. Tyvärr har detta hindrat utvecklingen av en mer mångsidig forskning inom marinarkeologin, skriver här Carl Olof Cederlund, docent i marinarkeologi. Svensk marinarkeologi domineras av ett fåtal starka strömningar...

Människa, hav, land - det maritima kulturlandskapet

förf: Christer Westerdahl

ID-nr: 1996:2:4 tecken: 19418

Marin- eller maritimmarkeologi behandlar inte bara undervattenslämningar. Den omfattar en del av kulturlandskapet, som har med kust, floder, sjö och hav att göra. Här resonerar maritimmarkeologen Christer Westerdahl kring detta och termen maritim arkeologi. Termen maritim arkeologi införde jag 1978 som ett naturligt samlingsbegrepp för de lämningar som borde ingå...

Uppdrag under vattnet

förf: Odd Johansen

ID-nr: 1996:2:5 tecken: 9473

Hur går det till när en arkeologisk undersökning ska göras under vattnet? I Stockholm finns en utryckningspatrull av marinarkeologer som utför uppdrag under vattnet när hamnar och vattendrag till exempel ska muddras, bebyggas eller exploateras på annat sätt. Här berättar marinarkeologen Odd Johansen om sitt arbete. När broar ska byggas...

Från Sigtuna till Svarta havet

förf: Rune Edberg

ID-nr: 1996:2:6 tecken: 9776

Flera nordiska expeditioner med rekonstruktioner av vikingatida båtar har genomförts i österled på senare år. Men ännu återstår att färdas hela vägen från Östersjön till Svarta havet, genom Ryssland, Vitryssland och Ukraina. Förra sommaren gjorde arkeologen Rune Edberg rekognoseringar och här berättar han om planerna på vidare färder österut. Kunskapen...

Längs kusterna finns mängder av fornlämningar

förf: Peter Norman

ID-nr: 1996:2:7 tecken: 8748

De marinarkeologiska lämningarna finns inte enbart under vatten. Mängder av lämningar som har med människors aktivitet vid och på havet finns längs våra kuster. Det handlar om tomtningar, båtlämningar, bryggglämningar, gistgårdar, labyrinter och sjömärken som bäkar, kummel och stenkäringar. Här berättar arkeologen Peter Norman om dessa maritima lämningar. Genom historien...

Inlandets vatten väntar på utgrävningar

förf: Kjell-Ove Matsson

ID-nr: 1996:2:8 tecken: 6897

En historieintresserad och entusiastiskdykare Kjell-Ove Matsson, har under många år undersökt ett par av våra största inlandsvatten, Mälaren, Hjälmaren och Strömsholms kanal. Här berättar han om sin undervattensforskning och om de olika arkiv och källor som kan ge upplysningar om marina lämningar och om forna tiders sjöfart. Sedan drygt...

Största utgrävningen under vattnet - Öresund

förf: Susanne Bødtker Petersen

ID-nr: 1996:2:9 tecken: 12352

Förväntningarna var stora när Øresunds havsbotten började att undersökas för några år sedan inför det stora brobygget. Man hoppades att finna intakta stenåldersboplatser under vattnet eftersom Skåne hör till den del av Sverige där landets sänkts genom årtusendena. Danska arkeologer fick uppdraget. Här berättar Susanne Bødtker Petersen om undersökningarna. Den...

Trä som bevaras i hav och sjö - ett arkeologiskt arkiv

förf: Charlotte Gjelstrup Björdal och Thomas Nilsson

ID-nr: 1996:2:10 tecken: 8218

Marinarkeologiska utgrävningar ger något som är ovanligt vid utgrävningar på land nämligen bevarade träfynd. I vattnet där syret inte får tillträde bevaras trä. Här berättar konservator Charlotte Gjelstrup Björdal och professor Thomas Nilsson om arkeologiskt trä. Användningen av trä är starkt förknippad med människans historia. Av trä tillverkade man husgeråd...

Vättern gömmer hemligheter och ger dem motvilligt ifrån sig

förf: Harry Bergenblad

ID-nr: 1996:2:11 tecken: 14152

Våra land och vatten uppför sig inte som vi kanske förväntar oss. I norra Sverige är landhöjningen påtaglig medan landet sänkts i Skåne. För Vätterns del, vår andra största insjö, är förhållandet att den norra delen av stranden höjts genom årtusendena medan den södra delen har tippat ned under vattenytan...

Kung Valdemars segelled - följ den själv i sommar

förf: Erik Enström

ID-nr: 1996:2:12 tecken: 7574

Ta båten och bege dig på en historisk resa i sommar! Följ kung Valdemars segelled - från Blekinge till Åland och Estland. Här berättar arkeologen Erik Enström om denna unika segelled som återväckts genom flera läns turistsatsningar. Under snart sex år har fem länsstyrelser samarbetat om en gemensam turistsatsning efter ostkusten...

Vraket av regalskeppet Kronan - ett samhälle i miniatyr?

förf: Lars Einarsson

ID-nr: 1996:2:13 tecken: 2876

Vraket efter regal - skeppet Kronan, som gick under i ett sjöslag utanför Öland 1676, har blivit den största pågående marinarkeologiska undersökningen i landet. Detta har fått Lars Einarsson att fundera över hur vi använder regalskeppen i vår historieskrivning. Inte sällan nämns begreppet "samhälle i miniatyr" i samband med skeppsvrak och...

Det är liv i marinarkeologin och museerna måste visa det

förf: Sibylla Haasum

ID-nr: 1996:2:14 tecken: 7741

I förra numret av Populär Arkeologi öppnade vi tidningens sidor för debatt. Bland inläggen fanns ett som behandlade de svenska museernas utställningar. Här fortsätter vi den debatten med vinkel på marinarkeologin. I nästa nummer av Populär Arkeologi fortsätter vi med fler debattsidor. Marinarkeologin är en ung vetenskap. Det är liv...

Sjöborgar i Masuriska träskan

förf: Marcus Nilsson

ID-nr: 1996:2:15 tecken: 15530

Att så kallade crannogs, sjöborgar från bronsåldern, förekommer i irländska och skotska sjöar är inte helt obekant, men att de också förekommer i nuvarande nordöstra Polen är kanske mindre känt. Sedan 1992 pågår ett polsksvenskt forskningssamarbete kring dessa boplatser, berättar här en av projektledarna, Marcus Nilsson. Marinarkeologi har i Sverige...

Koggen från Skanör

förf: Harry Alopaeus

ID-nr: 1996:2:16 tecken: 8377

Skanörskoggen förliste i mitten av 1400-talet utanför Falsterbo rev. 500 år senare påträffades den av dykare från Fotevikens maritima forskningscentrum och museum, inriktade på dessa innehållsrika vrak- och fornlämningsvatten. Marinarkeologen Harry Alopaeus berättar här om upptäckten av koggen och fynden kring den. Vilken var egentligen koggens last? Kan det...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 1996:2:17 tecken: 2869

Kung Valdemars segelled Gerhard Flink, red. Streiffert förlag/Riksantikvarieämbetet En utmärkt idé att göra en gammal medeltida segelled till en turistsatsning för båtfolk. I denna bok kan man läsa allt om denna historiska led som går från Utlängan i Blekinge, upp till Arholma och vidare över Åland till Tallinn. Så...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 1996:2:18 tecken:

Redaktörens förord

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 1996:3:1 tecken: 1797

När höstrusket sätter in brukar det bli tid att kura i soffan eller favoritfåtöljen och läsa. Vi hoppas att detta nummer av Populär Arkeologi ska innebära en givande läsupplevelse och hjälpa till att lysa upp i höstmörkret! Vi bjuder här på varierade internationella utblickar inom arkeologin. Vi får läsa om...

Mannen i isen

förf: Torstein Sjøvold

ID-nr: 1996:3:2 tecken: 20902

För fem år sedan påträffade några bergsvandrare ett lik i Alperna. Först trodde man att det var en turist som omkommit, så väl bevarad var kroppen. Men snart stod det klart att mannen i isen var flera tusen år gammal! Inte bara kroppen utan också hans utrustning hade bevarats väl...

Mitt möte med stenåldersmumien

förf: Torstein Sjøvold

ID-nr: 1996:3:3 tecken: 15732

Ismannen upptäcktes torsdagen den 19 september 1991. Att det rörde sig om en arkeologisk sensation blev klart först på morgonen fem dagar senare, då professorn i arkeologi, Konrad Spindler, fått tillfälle att se det samlade fyndet. Själv blev jag uppringd på eftermiddagen den 3 oktober av professorn i anatomi i...

Leksaker, var de först kultföremål?

förf: Michael Fredholm

ID-nr: 1996:3:4 tecken: 15290

Vilket är egentligen leksakers ursprung? Kan de ha övergått från att ha varit kultföremål och husgudartill att bli barns förströelse? Historikern Michael Fredholm gör här en betraktelse över de många fynden av trähästarvid utgrävningarna i Novgorod och drar paralleller till asiatiska kultföremål i form av djur och dockor. I Japan...

Peloponnesos genom årtusendena

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 1996:3:5 tecken: 12373

Sedan 30-talet har svenska arkeologer grävt i Grekland och lagt pusselbitar till Argolis och Arkadiens historia. Populär Arkeologi har besökt dem. På sätt och vis kan man säga att det var i Grekland den började, arkeologins historia. En entusiastisk amatör, Heinrich Schliemann grävde i slutet av 1800-talet ut...

Bildstenarna på Gotland - ett exempel på återanvändning

förf: Mats Burström

ID-nr: 1996:3:6 tecken: 7858

De gotländska bildstenarna har under historiens gång brukats och tolkats på många olika sätt. Redan under vikingatid återanvändes forntida bildstenar. Detta återbruk har fortsatt alltsedan dess. Som symboler för den nordiska vikingatiden har de gotländska bildstensskeppen rent av seglat in i världshistorien. Det skriver här arkeologen Mats Burström. De gotländska...

Från dödskallemärkning till guidad tur

förf: Susanne Carlson

ID-nr: 1996:3:7 tecken: 5661

I Carrowmore på nordvästra Irland startade svenska utgrävningar redan i slutet av 70-talet. På Irland finns många monument i den så kallade megalittraditionen, som återfinns längs atlantkusten, och som visat sig vara äldre än tex. pyramiderna och alltså inte - vilket man tidigare trott - en klumpig efterrapning av denna högkulturs...

Arkeologi i Laos - ett land i väntan på att utforskas

förf: Anna Karlström och Anna Källén

ID-nr: 1996:3:8 tecken: 10882

Det finns ännu många länder i världen som inte har haft råd eller möjlighet att alls utveckla sin arkeologi. Ett av dem är Laos, ett sydostasiatiskt land, som efter de indokinesiska krigen är ett fattigt land. Detta lands förhistoria är ännu ej kartlagd. Dit for två svenska arkeologer för att...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 1996:3:9 tecken: 6996

Spår av tid Om sörmländska kulturlandskap i staden och på landet Karin Lindvall, red. Södermanlands museum Detta är en bok om sörmländska kulturmiljöer, och den tar ett ordentligt grepp kring både förhistoriska och historiska miljöer. Så skriver till exempel arkeologerna Agneta Åkerlund och Anders Hedman om stenålderns fiskare och vikingatidens...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 1996:3:10 tecken: 3462

Sveriges äldsta hus? Vid grävningar i somras i Östergötland nära Mjölby, i samband med den nya E4-vägdragningen vid Mörby, fann arkeologerna lämningar av vad som senare kunde dateras till 10 000 år gamla boplatser. Mellan 9 200 och 10 300 år gamla är de hyddliknande hus som man funnit...

1996:4

Hällristningarnas gåta

förf: Göran Henriksson

ID-nr: 1996:4:1 tecken: 23252

Astronomen som pusslar ihop stjärnorn med hällristningar - Jag lägger pussel, säger astronomen Göran Henriksson, verksam vid Astronomiska observatoriet i Uppsala. Och jag anser att jag funnit den generella principen bakom hällristningarna! -Alla hällristningar har med himlavalvet att göra, alla hällristningskepp är stjärnbilder och ingår i kalendern. - Och man måste häpna...

De halshöggs, hängdes och ströps

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 1996:4:2 tecken: 3526

Mosslikens hemska historia samlad. Under hösten har en unik utställning visats på Silkeborgs museum i Danmark. Från olika håll i Nordvästeuropa har ett antal mosslik

transporterats för att visas i ett sammanhang. De flesta mossliken är från romersk järnålder och gemensamt för dessa är att de gått en våldsamt död...

Nyfunna hållristningar på Österlen

förf: Sven-Gunnar Broström
ID-nr: 1996:4:3 tecken: 3817

I somras arbetade ett par arkeologer med kompletterande fornminnesinventeringar på Österlen i Skåne. Helt oväntat fann de ett jättelikt block ute i en åker med 542 skålgropar! Det gör detta hållristningsblock till det största i Sverige. De upptäckte också ett par hållristningar mitt inne i Simrishamn! En av arkeologerna, Sven...

Takdroppets arkeologi

förf: Gert Franzén
ID-nr: 1996:4:4 tecken: 4141

Vid utgrävningar av hus där endast mörkfärgningar av stolpar och stommar återstår som mörkfärgningar har man antagit att de långsträckta fosfatlämningarna runt huskropparna har varit något slags väggrännor. Nej, säger arkeologen Gert Franzén, och lanserar sin egen teori. Mörkfärgningarna är naturligtvis lämningar av ett mångårigt takdropp där det smutsiga vattnet...

Megalitgravene i Kaukasus

förf: Svend Nansen
ID-nr: 1996:4:5 tecken: 14544

Förra året begav sig en rysk expedition till Kaukasus för att undersöka några av de tusentals megalitgravar som finns i bergsområdena norr om Svarta Havet. De kaukasiska är från ungefär samma tid som de västeuropeiska. Men frågan om det finns ett kulturellt släktskap dem emellan är ännu obesvarad. Den danske...

Böcker

förf: diverse
ID-nr: 1996:4:6 tecken: 12010

Sjunkna Palats Historien om upptäckten av Orienten Mogens Trolle Larsen Symposium förlag Denna omfattande (över 400 sidor) bok är en synnerligen lättöläst, men också ingående skildring av hur arkeologi och språkvetenskap får ett fundament i Främre Orienten. Kontakter mellan Europa och Orienten har naturligtvis funnits mycket långt tillbaka, men det...

Sedan sist

förf: redaktion
ID-nr: 1996:4:7 tecken: 2899

Äldsta religionen Australiens ursprungsbefolkning, Aboriginerna, har den äldsta religionen i världen enligt en australisk-brittisk arkeologgrupp. Forskarna hävdar att en klippmålning av en mytisk varelse, som kallas regnbågsormen, vittnar om en religion som uppkom för 6 000 år sedan i Arnhem Land i nordvästra Australien. De tror att de första...

[1997:1](#)

Trojas guld - bortrövad skatt återfunnen, men är allt äkta (1-97)

förf: Arto Penttinen
ID-nr: 1997:1:1 tecken: 11697

De första arkeologerna på 1800-talet både uppträdde och fungerade som veritabla skattjägare. De fynd de var ute efter var guld och ädla stenar - inte som dagens arkeologer, som vill kartlägga människans historia och forntida samhällen. En av de mest s ägenomspunna av dessa arkeologer är Heinrich Schliemann, en pälshandlare i...

Det sista som försvinner av en människa är tänderna - två stenåldersmänniskor hos tandläkaren (1-97)

förf: Héléne Borrman

ID-nr: 1997:1:2 tecken: 11400

Att undersöka tänder från funna forntida skelett kan ge mycket information. Och ofta är tänderna bättre bevarade än benen eftersom emaljen är hård. Tandläkare Héléne Borrman berättar här hur hon undersökte två av de äldsta funna stenåldersmänniskorna i vårt land, Bredgårdsmannen och Bäckaskogskvinnan. Ett skelett påträffas oväntat. Är det ett...

Ett saltstänkt offer - om ett unikt fynd från Sigtunas sjösida (1-97)

förf: Sten Tesch

ID-nr: 1997:1:3 tecken: 8786

Utgrävningarna i Sigtuna i somras bjöd på flera överraskningar, guldpärlor, blysigill och behållare i horn, vilka vi på de följande sidorna ska presentera. Sten Tesch ger en översikt över fynden och den mycket ovanliga behållaren av horn som man fann mot sjösidan. Under hösten 1995 och sommaren 1996 gjordes många...

När kejsaren i Konstantinopel sände bud till sveariket (1-97)

förf: Rune Edberg

ID-nr: 1997:1:4 tecken: 11720

Förra året fann arkeologerna två märkliga blysigill vid de fortsatta utgrävningarna i Sigtuna. Det ena sigillet, möjligen båda, kommer från Konstantinopel och Bysans. Men hur hamnade de i Sigtuna? Ingen annanstans i Sverige har man funnit något liknande. Var det en hård och byråkratisk bysantinsk exportkontroll som låg bakom? Eller...

Debatt: Arkeoastronomins kung Midas... (1-97)

förf: Jonathan Lindström

ID-nr: 1997:1:5 tecken: 11053

Det mumlas mycket om Göran Henrikssons teorier om hållristningarna. Men har bör bemötas vetenskapligt och hans feltolkningar måste klarläggas. Det skriver här Jonathan Lindström som menar att om Henrikssons resultat vore riktiga skulle detta innebära en närmast sensationell omvärdering av våra fornlämningar som då skulle påvisa avancerade astronomiska kunskaper hos...

Debatt: I historien finns inga gåtor (1-97)

förf: Jarl Nordbladh

ID-nr: 1997:1:6 tecken: 10074

Göran Henriksson säger sig ha löst hållristningarnas gåta. Nåväl, det betyder att man kan lägga ned denna forskning, skriver här Jarl Nordbladh ironiskt och beklagar samtidigt att Henriksson fått forskningsanslag. I dagens värld gäller det - sägs det - att marknadsföra sig själv. Detta gäller tyvärr också till en del det vetenskapliga...

Inträdesbiljett till vårt förflutna - om konsten att berätta historia (1-97)

förf: Ola Kyhlberg

ID-nr: 1997:1:7 tecken: 11983

Under senaste år har en rad seriösa böcker inom historieämnet väckt uppmärksamhet

även utanför de invigdas krets. Under 1980- och 1990-talen har professionella medeltidshistoriker som den nyligen avlidne Georges Duby, Michael Nordberg och Peter Sawyer eller historiker som Erik Lönnroth och Peter Englund givit ut vetenskapligt värdefulla och välskrivna...

Arkeologisk expedition i Jordanien (1-97)

förf: Peter M Fischer

ID-nr: 1997:1:8 tecken: 11899

Sedan 1989 har svenska arkeologiska utgrävningar ägt rum i de gamla bibliska landskapen som beskrevs som "ett land där mjölk och honung flyter". Men dagens arkeologer försöker inte att bevisa att Bibeln hade rätt, utan söker mer svar på frågorna vilka som levte i detta land, hur de levte och...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 1997:1:9 tecken: 5291

Två gårdar. I biskopens stad. En undersökning i kvarteret Brevduvan, Linköping 1987 och 1989. Ann-Charlott Feldt & Göran Tagesson Östergötlands länsmuseum Två gårdar i biskopens stad redovisar resultaten från den hittills största arkeologiska undersökningen av det medeltida Linköping, vilken gjordes 1987 och 1989. Omkring ettusen kvadratmeter grävdes ut i centrala...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 1997:1:10 tecken: 2331

Utgrävningar för miljoner Mälaren, Svealandsbanan, Grödingebanan samt vägbyggen runt Mälaren innebär sammanlagt att en av de största arkeologiska utgrävningarna, vid sidan av Öresundsbrogrävningarna, pågår runt Mälaren. Fram till år 2 000 kommer utgrävningar för omkring 400 miljoner kronor att genomföras. Visserligen knatar byggtrepenörerna över de många utgrävningarna, men den svenska...

1997:2

Torpen väntar på sin arkeologiska historia (2-97)

förf: Stig Welinder och Barbro Johnsen

ID-nr: 1997:2:1 tecken: 15327

De äldsta torpnamnen är förhistoriska och totalt har forskarna kunnat spåra 7 500 torpnamn i vårt land, de flesta tillkomna på 1000- till 1200-talet. Torp och torpare är företeelser, som sällan förekommer i arkeologin. Orsaken till det är inte bara att torpare är grå och glanslösa. De är också...

Brunnen - en förhistorisk "fångstgrop" (2-97)

förf: Magnus Hellqvist

ID-nr: 1997:2:2 tecken: 9854

Brunnar hittas ofta på arkeologiska utgrävningar av boplatser. De har dock inte bara fungerat som vattenreservoarer för människor och djur utan har även varit "fångstgropar" för djur som levat i omgivningen. Fynd av insekter, speciellt skalbaggar, kan man med stor fördel studera i prover från brunnar då de inte bara...

Liv och död på Ajvide kartläggs med datorernas hjälp (2-97)

förf: Dan Ullén

ID-nr: 1997:2:3 tecken: 7124

Stenåldersboplatsen Ajvide i Eksta socken på Gotland är en pågående utgrävning som i sin omfattning och fyndrikedom är helt unik i Europa. I sommar visas en utställning om den på Gotlands fornsal och där kan man följa hur arkeologerna idag använder sig av de modernaste metoderna, bland annat datorer i...

Sigtunas smältkolor - spår av viktillverkning? (2-97)

förf: Anders Söderberg

ID-nr: 1997:2:4 tecken: 9920

I förra numret av Populär Arkeologi rapporterade vi om utgrävningarna i Sigtuna. Här fortsätter vi att berätta om ett spännande fynd, smältkulorna. Vad användes de till? Kan de spåras till en verkstad som tillverkade vikter? I flera studier av de vikingatida bronsbelagda järnvikterna, har frågan om tillverknings sättet ställts: hur bar...

Uppåkrabynden helt enastående - när följer utgrävningar av platsen? (2-97)

förf: Anders Ljungberg

ID-nr: 1997:2:5 tecken: 6974

Efter upptäckten av mängder av värdefulla fynd har Uppåkra strax utanför Lund klivit rakt in i vår förhistoria och tagit en viktig plats. Det är danska amatörarkeologer som med hjälp av metalldetektorer lokaliserat omkring 1 500 metallföremål, de flesta från järnåldern. Uppåkra måste ha varit en viktig centralort vid denna...

Varför bannlyser hållristningsforskarna astronomiska tolkningar? (2-97)

förf: Göran Henriksson

ID-nr: 1997:2:6 tecken: 29964

I Populär Arkeologi 4/96 skrev astronomen, fil.dr, Göran Henriksson om hur han kommit fram till att hållristningarna var avbildningar av himlafenomen. Ända sedan bronsåldern måste våra förfäder haft en avancerad kunskap om himlavalvet, var hans slutsats. I förra numret av Populär Arkeologi, 1/97, svarade arkeologerna och hållristningsforskarna Jonathan...

Arkeologi i förändring (2-97)

förf: Gustaf Trotzig

ID-nr: 1997:2:7 tecken: 3064

Svenska arkeologiska samfundet är en sammanslutning av Sveriges professionella arkeologer. Det är inte någon fackförening. Det har till syfte att främja svensk arkeologisk forskning. Samfundets medlemmar är yrkesverksamma arkeologer, som blivit invalda i samfundet när de visat sitt kunnande och förmåga inom yrket, i första hand genom vetenskapliga arbeten. Man...

Stora projekt, exakthet och nya tolkningar (2-97)

förf: Mats P Malmer

ID-nr: 1997:2:8 tecken: 7888

Arkeologin har en större social bredd än övriga humanistiska vetenskaper. Litteraturvetenskapen diskuterar mest de centrala författarna och konsthistorien de stora konstnärerna. Men den förhistoriska arkeologin intresserar sig för allt material, oberoende av om det i forntiden hanterats av en kung eller en slav, och oberoende av om det är en...

Runstenarnas kvinnor (2-97)

förf: Anne-Sofie Gräslund

ID-nr: 1997:2:9 tecken: 9487

Vad kan man utläsa av runstenarna när det gäller vikingatidens familjesammansättning? Jo, sannolikt praktiserades barnamord på flickebarn. Familjerna tycks sällan ha mer än två döttrar men fyra till sex söner, skriver här Anne-Sofie Gräslund. Runstenar från vikingatiden är ett karakteristiskt inslag i landskapsbilden, framförallt i mälardalens landskap. Uppland är vårt...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 1997:2:10 tecken: 5901

Nationalism eller vetenskap? Svensk marinarkeologi i ideologisk belysning Carl Olof Cederlund Carlssons Vad har styrkt utvecklingen av den svenska marinarkeologin? Det är huvudfrågan i denna genomgång av detta arkeologiska specialområde. Författaren vill lyfta fram den omständigheten att marinarkeologin brottas med en stark nationalistisk barlast. I en tid då nationalismen åter...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 1997:2:11 tecken: 4088

Nya hällmålningar funna i Ångermanland De norra delarna av Sverige fortsätter att överraska oss med upptäckter av mycket tidiga lämningar, vilka de senaste åren fått oss att omvärdera hela detta områdes historia. Förra året fann arkeologen Bernt Ove Viklund tre nya okända hällmålningar. En av dem i Fjällsjö socken i...

1997:3

Ristade 93 runor för att bli av med febern (3-97)

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 1997:3:1 tecken: 2622

I ett entusiastiskt pressmeddelande berättar Sigtuna museum om ett sensationellt runfynd vid sommarens grävningar. Vid utgrävningar i Sigtuna påträffades i sommar ett runristat revben från början av 1100-talet. Fyndet är ett av de mest spännande i sitt slag som gjorts i Sverige. Sigtuna är mycket rikt på runristningar, här...

Krigarnas grav och ättlingarnas skepp (3-97)

förf: Tony Björk och Anders Edring

ID-nr: 1997:3:2 tecken: 13766

När arkeologerna förra året började att gräva inför utbyggnaden av ett ålderdomshem i Färlöv i östra Skåne hade de ingen aning om att det här dolde sig en av Skånes största skeppssättningar! Den är visserligen skadad av tidigare byggen, men tycks vara ännu större än magnifika Ale stenar. - Fyndet är...

"Vi ska bjuda turisterna på Poros arkeologi" (3-97)

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 1997:3:3 tecken: 3076

Hur ska arkeologernas arbete och resultat kunna bli lättare tillgängligt för en intresserad allmänhet? Den frågan ställs i Sverige liksom i andra delar av världen. Det räcker inte längre med att ställa ut färdigt fyndmaterial. Människor vill också få insyn i den arkeologiska arbetsprocessen. I turiststaden och ön Poros i...

Jordskakarens tempel i svensk utgrävning (3-97)

förf: Berit Wells
ID-nr: 1997:3:4 tecken: 8656

Redan förra seklet började svenska arkeologer att intressera sig för och gräva ut ett stort tempelområde på Poros, som i våra dagar har blivit ett populärt semestermål i Grekland. Nu har dagens svenska arkeologer verksamma i Grekland återupptagit grävningarna. I somras gjordes en provgrävning vid resterna av det stora Poseidon...

Karl XI:s krigskassa återfunnen efter 320 år (3-97)

förf: Inger Hammarberg
ID-nr: 1997:3:5 tecken: 6034

Under det så kallade snapphanekriget 1676, vilket föranleddes av att delar av Skåne som blivit svenskt inte ville acceptera sin nya tillhörighet, kom det till en drabbning vid Loshult i Småland mellan svenska och danska soldater. Under striderna kom en del av Karl XI:s krigskassa att rövas bort av...

Vägar från Rom (3-97)

förf: Suzanne Unge Sörling och Monica Rasch
ID-nr: 1997:3:6 tecken: 10195

Vi föreställer oss ibland att det forntida Norden var en isolerad utbygd utan kontakt med övriga världen. Men fynden i jorden talar ett annat språk. Mängder av smycken, glas och bruksvaror är bevis för att våra förfäder hade goda och täta internationella kontakter, inte minst med det romerska riket. Sida...

Hur och varför blev Norrbotten "svenskt"? (3-97)

förf: Thomas Wallerström
ID-nr: 1997:3:7 tecken: 11048

Hur blev Norrbotten en del av medeltidens "Sverige"? Den frågan söker arkeologen Thomas Wallerström här svara på genom att bland annat titta närmare på den omdiskuterade Nöteborgsfreden 1323. Varför ändrade egentligen kulturförbindelserna riktning i området under medeltiden? Medeltidsforskningen i Norrbotten har främst handlat om jordbrukets ålder, ursprung och hur området...

Energisnåla hus för 2000 år sedan (3-97)

förf: Lena Edblom
ID-nr: 1997:3:8 tecken: 3483

I en rekonstruerad järnåldersgård i Västernorrland gör forskarna idag försök med hur uppvärmningssystemet kan ha fungerat. I Gene fornby strax söder om Örnsköldsvik har en hel järnåldersgård uppförts. Under fem års tid har arbetet pågått med att utifrån arkeologisk kunskap bygga upp ett stort långhus och en smedja. Långhuset är...

Debatt: Vi bör dra nytta av varandras kunskaper - det gör inte Henriksson (3-97)

förf: Curt Roslund
ID-nr: 1997:3:9 tecken: 7630

Arkeoastronomin är en ung vetenskap med endast ett trettiotal år på nacken. De första företrädarna var astronomer, besjälade av de s.k. exakta vetenskapernas förmåga att lösa alla slags problem. Det var kanske oundvikligt att de skulle komma fram till slutsatser som våra förhistoriker inte vill kännas vid, skriver här Curt...

Debatt: Det handlar inte om revirtänkande utan om dålig vetenskap! (3-97)

förf: Jonathan Lindström
ID-nr: 1997:3:10 tecken: 9734

Självklart förutsatte både navigation och tideräkning i forntiden ett gediget astronomiskt kunnande. Likaså har himmelska fenomen haft betydelse för mytologi och rit. Men, att därifrån dra de slutsatser som Henriksson gör och sedan bli kritiserad för det, handlar inte om att arkeologerna är misstrodda utan om att det är dålig...

Debatt: Henriksson borde varken fått pengar eller publicitet! (3-97)

förf: Kristian Kristensen

ID-nr: 1997:3:11 tecken: 7040

Fantasi är bra för en forskare att ha. Men fantasteri av det slag som Henriksson presterar hör inte hemma i forskningsvärlden! Detta borde både redaktören för Populär Arkeologi och Riksbankens Jubileumsfond ha begripit, skriver här Kristian Kristensen, professor i arkeologi vid Göteborgs universitet. Kristensen efterlyser garantier för att det som...

Debatt: "Stöd för nytt forskningsområde" (3-97)

förf: Dan Brändström

ID-nr: 1997:3:12 tecken: 2429

Professor Kristian Kristiansen ställer frågan om Riksbankens Jubileumsfond har "lärt sig" något av det, i hans mening felaktiga, ställningstagandet att en gång tilldela Göran Henriksson anslag för projektet "Astronomiska observationer i Sverige under förhistorisk tid". Jag vill kommentera den på följande sätt. När jag går tillbaka till handlingarna aktuella för...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 1997:3:13 tecken: 6284

Tanneshög och andra fornminnen Vägvisare till arkeologiska miljöer i två ölandssocknar Christian Meschke Kalmar läns museum Socknarna Stenåsa och Hulterstad ligger på Ölands sydöstra kust. Här finns spår av människor under 7 000 år och författaren Christian Meschke har gjort en djupdykning bland de rika öländska fornlämningarna genom att koncentrera...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 1997:3:14 tecken: 5905

Bronsålder i Värmland Minst 3 000 år gammal, alltså från bronsåldern, det tror arkeologer från Värmlands museum att en ny utgrävningsplats i Årjäng är. Man har funnit avtryck av härdar, gropar och stolphål och hittat en del keramikskärvor och flinta. Det är för tidigt att fastslå åldern på fynden, men...

1997:4

Spårning i norr (4-97)

förf: Lena Lagerstam

ID-nr: 1997:4:1 tecken: 13583

Våra förhistoriska gränser flyttas. I Sverige var vi tidigt ute med att registrera fornlämningar. Redan på 1600-talet utgick statliga påbud om att kartlägga fornlämningar och för mer än hundra år sedan började de att samlas i fornminnesregistret. Men de nordligaste delarna av landet har i stort sett försummats. Först...

Grottfynd i Finland skriver om hela Nordens förhistoria (4-97)

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 1997:4:2 tecken: 3906

Att Norden inte blev bebott förrän inlandsisen började att smälta för omkring 12000 år sedan, det har vi hittills tagit för givet. Men nu har några grottfynd i finska Österbotten ställt hela vår förhistoria på huvudet!. I Varggrottan utanför Kristinestad har man funnit mänskliga redskap som är minst 74000 år...

Ny runsten funnen vid Färlövs skeppssättning (4-97)

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 1997:4:3 tecken: 3157

Att hitta runstenar i Skåne bör till ovanligheterna. Sensationen var därför stor när arkeologerna kunde konstatera att en okänd runsten grävts upp vid en trädplantering i Färlöv i Skåne. I förra numret av Populär Arkeologi berättade vi om den nyfunna skeppssättningen i Färlöv i östra Skåne (Krigarnas grav och ättlingarnas...

Hur talade forntidens folk? (4-97)

förf: Niclas Burenhult

ID-nr: 1997:4:4 tecken: 10862

Det talade ordet kan inte grävas ut. Men språkforskarna kan med olika metoder ändå ge oss kunskap om hur forntidens folk sannolikt har talat. Läs här om hur språkvetenskapen idag nystar upp vårt språks förhistoria! Den kanske främsta källan till deras kunskap är faktiskt nutidens språk! Det talade språket lämnar...

Visst finns guldgubbar i Mälardalen! (4-97)

förf: Jan Peder Lamm

ID-nr: 1997:4:5 tecken: 2219

I förra numret av Populär Arkeologi fanns en notis om guldgubbar, funna utanför Örebro. Notisen var ett klipp ur lokaltidningen Nerikes Allehanda och det kan ha sina risker att citera utan att kontrollera uppgifterna. Där påstods nämligen att guldgubbar inte påträffats i Mälardalen. Detta är helt fel. Flera läsare har...

Stonehenge - ett ljusspel? (4-97)

förf: Curt Roslund och Emilia Pásztor

ID-nr: 1997:4:6 tecken: 12778

Datorerna hjälper oss att se monumentet på ett annorlunda sätt. Stonehenge i England är ett av de mest fantasieggande monument som någonsin byggts av människor. Tolkningarna har varit många om dess innebörd och funktion. En svensk astronom och en ungersk arkeolog ger här en helt ny tolkning av hur Stonehenge...

Var stod högsätet och vem satt i det? (4-97)

förf: Lena Edblom

ID-nr: 1997:4:7 tecken: 6357

Att sitta i högsätet. Uttrycket har levt med fram till vår tid. Men vad betydde detta förr och varifrån kom uttrycket? I Gene fornby utanför Örnskölds vik har man rekonstruerat ett järnåldershus och även börjat att möblera det. Hur såg inredningen ut i ett tidigt järnåldershus och hur användes det...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 1997:4:8 tecken: 13433

Svensk historia Från asatro till frihetskrig År 800-1500 Ett CD rom forskningsäventyr med

Peter Englund Snille/ Telia Info Media Är detta manne årets historiska julklapp? Ja, sämre gåva kan man ge och få och visst r detta början till ett äventyr där multimediatekniken används i den historiska forskningens tnst...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 1997:4:9 tecken: 2240

Pluntor och pipor Arkeologerna gräver inte bara fram förhistorien, det vill säga tiden före de skriftliga källornas tillkomst, i Norden omkring r 1000. Också i betydligt yngre kulturlager kan man filma mycken information som de skriftliga källorna kanske inte har. På Gammplatsen, en udde i Umeälven har arkeologerna hittat bosättningar...

1998:1

En märkelig järnåldersbygd växer fram

förf: Ulf Viking

ID-nr: 1998:1:1 tecken: 11414

För tre r sedan fann man ett storslaget guldfynd spritt i en åker i vstgtiska Vittene utanför Trollhättan. Det var inte det första stora guldfynd man gjort i detta landskap. Men vilket forntida samhälle kan man ana bakom dessa dyrbarheter? Forskarna har nu påbörjat intensiva undersökningar och utgrävningar för att...

Gulds-katten från Vittene

förf: Monica Rasch

ID-nr: 1998:1:2 tecken: 1987

Halsringen på bilden var den som först hittades i Vittene och har anknytning till keltisk kultur. Hur hamnade den här? Samtliga guldringar i det mäktiga Vittenefyndet tillhör ringtyper som är mycket ovanliga. Halsringarna med de koniska manschetterna och halvsfriska ndknopparna inleder raden av skandinaviska guldhalsringar. De utgr dessutom en av...

Vägen till Vittene gr via Väne

förf: Lars Lundqvist

ID-nr: 1998:1:3 tecken: 13516

Många fynd, gulds-katter, keramik, gravar och benrester, har grävts fram i Vittene, liksom på andra håll i Västergötland genom åren. Men hur ska vi kunna sätta in dessa föremål ett sammanhang? Vad kan de berätta om den tid de härrör från, vad har de att säga om forntidens västgötar? Arkeologen...

Skallgng efter tider som flytt

förf: Leif H Häggström

ID-nr: 1998:1:4 tecken: 4201

Förutom utgrävningar har nya inventeringar gjorts i området runt Vittene. De har gett fynd och platser som r både äldre och yngre än vitteneboplatsen. Trots att endast några få veckor ägnats åt inventeringarna har antalet fornlämningar inom vitteneboplatsens omgivning fördubblats! Vid en forninnesinventering gr arkeologerna över markytan för att finna...

Gravarna berättar om människorna bakom fynden

förf: Tore Artelius

ID-nr: 1998:1:5 tecken: 10054

Bara trehundra meter från guldfyndplatsen i Vittene har arkeologerna funnit en liten samtida gravplats och utgrävningar påbörjades i november förra året. Nu kommer de förga uppgifterna i dagen om de människor som levde, drömde och dog här när guldets en gång sänktes ned i marken. Här finns ett av Skandinaviens...

På miljöarkeologisk spaning...

förf: Roger Engelmark, Johan Linderholm och Karin Viklund

ID-nr: 1998:1:6 tecken: 3870

Vad gör miljöarkeologer? Som namnet säger försöker dessa forskare att utröna hur landskapet runtomkring en fyndplats kan ha sett ut. De arbetar med jordsonder och avancerade analyser av de jordprov som samlas in från området. Genom att sondera marken med en s.k. jordsond kan man titta in i marklagren över...

Kulturlandskapet växer fram

förf: Sten Ekman

ID-nr: 1998:1:7 tecken: 1859

För att ta reda på hur växtligheten såg ut använder man sig även av så kallad pollenanalys. Det betyder att man ur sjösediment tar upp ett slags borrhärdar som kan tidsindelade och analyseras på sin polleninnehåll. På så sätt får man reda på hur växtligheten såg ut vid olika tidsåldrar...

När kom den första människan till Norden?

förf: Lars Larsson

ID-nr: 1998:1:8 tecken: 10792

Hur länge har människor bott i Skandinavien? I Danmark finns vissa fynd som tyder på att där bott människor i 300.000 år. Längre norrut har man inte säkert vetat om det bott människor före landisens tid. Men sådana fynd har nu påträffats och med ny genetisk teknik kommer vi säkert...

Arkeologi i Australien

förf: Paul Rainbird

ID-nr: 1998:1:9 tecken: 12201

Aboriginernas historia får forskare att ompröva hur jorden befolkades. Arkeologin som vetenskap har fått betydelse när det gäller att fastställa urbefolkningars invandring. I Australien har arkeologiska rön tvingat dagens styrande att ändra lagarna om markrättigheter. Samtidigt gör nya tidigare dateringar om aboriginernas långa historia att de vedertagna uppfattningarna om hur...

Ormhäxa eller gudagestalt?

förf: Lars Hermodsson

ID-nr: 1998:1:10 tecken: 16149

En märklig gotländsk bildsten Hon har kallats för ormhäxa och ormtjuserska, figuren på den gotländska bildstenen funnen i När socken. Men varifrån kommer hon egentligen? Professor Lars Hermodsson har forskat kring hennes ursprung och kommit fram till att hon faktiskt inte är en kvinna utan en man - nämligen en ung...

Med Karon över Styx

förf: Li Olsson

ID-nr: 1998:1:11 tecken: 13834

Avbildningar och symboler av skepp är vanliga i de gamla högkulturerna liksom bland våra sydsandinaviska hällristningar. Skeppet symboliserade både livets och dödens resa i forntiden. Men vad mer kan dessa skepp berätta? Arkeologen Li Olsson har jämfört våra

nordliga hållristnings skepp med skeppsavbildningar i medelhavsområdet. Likheterna är många, vilket hon här...

Surfa på Archeonet mot tredje årtusendet

förf: Göran Burenhult

ID-nr: 1998:1:12 tecken: 9536

Informationssamhället har på allvar gjort sin entré i den arkeologiska vetenskapen. Ett nytt internetbaserat nätverk skapar nu möjligheter för forskningsutbyte och utbildning. Inom några år kommer IT-tekniken att revolutionera arkeologins möjligheter för forskare, studenter, lärare, muséer och andra institutioner - och inte minst för den stora allmänheten - att utbyta erfarenheter...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 1998:1:13 tecken: 3202

Mercurius och Vulcanus En krönika om järnet i Sverige Hans Furuhagen Jernkontoret I samband med sitt 250 års jubileum publicerade Jernkontoret Mercurius och Vulcanus, En krönika om järnet i Sverige. Boken är tänkt som en populär berättelse om järnets historia företrädesvis i Sverige från äldsta tid och fram till vår...

1998:2

Hövdingasätet i Borg

förf: Ann-Lill Nielsen och Karin Lindeblad

ID-nr: 1998:2:1 tecken: 14758

Östgötska utgrävningar visar att sagans vikingar har funnits i verkligheten. Mycket om vikingatiden vet vi genom de isländska sagorna. Men sagornas uppgifter har inte alltid gått att återfinna i de arkeologiska fynden. Hur vikingarna utövade sin religion har till exempel inte kunnat beläggas. Men genom utgrävningarna av Borgs gård utanför...

Nyckeln till de Uppländska runstenarna finns i Sigtuna

förf: Torun Zachrisson

ID-nr: 1998:2:2 tecken: 13825

Under vikingatiden ristades mängder av runstenar och speciellt tätt restes de i mälarområdet och Uppland. Varför blev runstenarna så många just här och vem reste dem egentligen! Arkeologen Torun Zachrisson presenterar här nya forskningsrön och menar att det är den första kristna gemenskapen i staden Sigtuna som inspirerat till det...

Kunskap om vikingahamnar via gotländska Fröjel

förf: Dan Carlsson

ID-nr: 1998:2:3 tecken: 12820

Hur organiserades och styrdes den omfattande handeln under vikingatiden? Den frågan söker ännu sina svar och det så kallade Fröjelprogrammet ska undersöka detta med utgångspunkt från de gotländska vikingahamnarna. Få områden i norra Europa har ett så rikt material från vikingatiden som Gotland, inte minst genom de talrika silverskatterna. Här...

Kulturvägar genom Europa - följ vikingarnas spår

förf: Dan Carlsson

ID-nr: 1998:2:4 tecken: 4744

Som ett led i att öka medvetenheten om vårt gemensamma kulturarv driver Europarådet sedan 1987 projektet Kulturvägar, Cultural Routes, vars syfte är att uppmärksamma människor i skilda länder på vårt gemensamma europeiska kulturarv. Man vill visa på de vägar som gjorde det möjligt, inte enbart för varor, utan också för...

Birkas första vall

förf: Björn Ambrosiani

ID-nr: 1998:2:5 tecken: 9404

Nya fynd visar att Birkas vall tillkom redan på vikingatida 800-talet. Under 1990-talet har nya grävningar ägt rum i Birka. I detta stora arkeologiska projekt användes all ny teknik för att ta fram ny kunskap om denna plats från vikingatiden. Nu bearbetar de deltagande forskarna ett enormt material...

Knut den stores krigsskepp?

förf: Morton Gøthche

ID-nr: 1998:2:6 tecken: 8066

De danska vikingarna for i härnad västerut och Sven Tveskägg och därefter hans son Knut den store lyckades lägga delar av England under sig. Krigsföretagen företogs med långa, snabba krigsskepp som var lätta att landa. Man vet att Knut den store hade ett krigsskepp med 60 årpar, som alltså roddes...

Fåret människans följeslagare

förf: Sabine Sten och Maria Vretemark

ID-nr: 1998:2:7 tecken: 7693

Fåret är ett av människans äldsta husdjur. Endast hunden är en äldre följeslagare. Tamfåret har funnits i 12.000 år, det har benforskarna, osteologerna, kunnat belägga genom arkeologiska utgrävningar. De första fåren hölls i de första jordbrukskulturerna, de första fynden är från norra Irak. Benfynden visar hur fåren såg ut, om...

Kamkeramikerna vid Lillberget

förf: Carina Wikström

ID-nr: 1998:2:8 tecken: 5080

Ett stenåldersfolk, som levde för 6000 år sedan har genom sitt sätt att dekorera lerkärl kommit att kallas kamkeramiker. Tidigare trodde man att den kamiteramiska kulturen inte sträckte sig längre än till Kemi älv. Men vid utgrävningar i Norrbotten har arkeologerna nu funnit spår av denna kultur vid Lillberget, som...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 1998:2:9 tecken: 12572

Vikingarnas värld Människor och makter i vikingarnas värld Gro Stensland & Preben Meutengracht Sorensen Ordfront Utgångspunkten för detta praktverk om vikingarna är inte de olika manifestationerna som det vikingatida samhället lämnat efter sig; plundring, erövring, handel och upptäckter utan i stället frågan: Hurdan var vikingarnas världsbild? Hur såg de på...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 1998:2:10 tecken: 1685

Nytt Uppåkrayfynd Vid de fortsatta utgrävningarna vid Uppåkra utanför Lund har arkeologerna hittat ett föremål som härstammar från järnåldern. - Det är ett fyrbent djur, möjligen ett lejon eller en hund som håller en orm i sina tassor. Föremålet är av silver och har ett halssmycke av tunt guld, säger Lars...

De tog skydd i Varggrottan

förf: Hans-Peter Schultz

ID-nr: 1998:3:1 tecken: 10536

DE FÖRSTA SPÅREN AV MÄNNISKOR I NORDEN ÄR MER ÄN HUNDRATUSEN ÅR GAMLA I finska Österbotten, nära Kristinestad, ligger ett skogs- och bergsområde som varit känt för sina mycket gamla geologiska lämningar - från före istiden. Här ligger också en grotta, som kallas Varggrottan, och de styrande i kommunen tyckte det...

Herremannen på Varla

förf: Raimond Thörn

ID-nr: 1998:3:2 tecken: 6987

När arkeologerna började att undersöka Varla i norra Halland trodde man att grävningarna skulle visa att här legat en helt vanlig gård på 1000-talet. Men grävningarna har nu givit ett helt annat resultat. Gården visade sig vara mycket äldre och här har sannolikt en stormansfamilj haft sitt säte ända...

Palissaden i Dösjebro - en gigantisk samlingsplats?

förf: Lena Olofsson och Mac Svensson

ID-nr: 1998:3:3 tecken: 6095

Längs Västkustbanan i Dösjebro har arkeologerna påträffat en cirka 4 700 år gammal inhägnad centralplats; ett pålverk eller palissad. Fyndet är mycket ovanligt och har bara ett fåtal paralleller i Europa. Tillsammans med andra fynd från yngre stenålder som arkeologerna har gjort i närheten, har man möjlighet att få svar...

Spåren av tusentals års bondemödor träder här fram

förf: Ellen Anne Pedersen och Johan Olofsson

ID-nr: 1998:3:4 tecken: 6575

På nya E 22 vägen mellan Hossmo och Söderåkra söder om Kalmar undersöks fem områden med fossila odlingslämningar av oss agrar- och miljöarkeologer. Områdena är olika, både när det gäller landskapets topografi, jordarter och läge i förhållande till den historiska tidens inägor och gårdsbebyggelse. Resultaten kommer att ge en inblick...

Gåtan om folket som fann vägen längs iskanten

förf: Karin Tansem

ID-nr: 1998:3:5 tecken: 11789

De tidiga nordiska arkeologerna hade inte en tanke på att det skulle finnas bosättningar i nordligaste delarna av Skandinavien äldre än 4 000 år. Den synen har totalt förändrats i takt med att dessa nordliga områden alltmer undersökts arkeologiskt. Med nya dateringsmetoder kan man idag fastställa att det på en...

Ser vi här Skandinaviens äldsta järnverk?

förf: Gert Magnusson

ID-nr: 1998:3:6 tecken: 10226

Om inte den nya vägen E 22 hade börjat byggas hade vi kanske aldrig fått veta vad Söderåkras skogar och fält visade sig gömma - nämligen ett förromerskt samhälle som har haft en storskalig järnproduktion. Här lägger arkeologerna nu ett pussel och ser konturerna av ett samhälle med bostäder, arbetsplatser och...

Hundratals arkeologer har kartlagt öresundsområdet

förf: Ingmar Billberg

ID-nr: 1998:3:7 tecken: 3197

Bygget av Öresundsbron har resulterat i en av de största exploateringsgrävningar som arkeologer har utfört i Sverige. Ett par hundra arkeologer har varit intensivt verksamma med att dokumentera alla fornlämningar som brobygget för alltid kommer att ödelägga. Undersökningarna har givit en mängd fynd i detta rika område som redan tidigare...

Husen vid havet

förf: Per Karsten och Bo Knarrström

ID-nr: 1998:3:8 tecken: 6088

DÄR VÄSTKUSTBANAN DRAR FRAM HAR MÄNNISKOR BOTT I 8 000 ÅR Just nu pågår slutundersökningarna på en av de största stenåldersboplatserna i Skandinavien, Tågerup i Skåne där den nya Västkustbanan ska byggas mellan Landskrona och Kävlinge. Boplatsen är belägen på en sandig höjdsträckning i sammanflödet mellan två större åar. Under...

De beridna krigarna på Birka

förf: Lena Holmquist Olausson

ID-nr: 1998:3:9 tecken: 11198

De flesta utgrävningar i Birka har gjorts i gravar och i själva stadsområdet - Svarta jorden. Mindre undersökta är de anläggningar som ingått i Birkas försvar - stadsvallen, fornborgen, påspärrarna i vattnet utanför staden och den plats som kallas Garnisonen. Senare års forskning har visat att väpnade konflikter utgjorde ett ständigt återkommande...

Bronsåldersvägen som låg i vägen för bron

förf: Raimond Thörn

ID-nr: 1998:3:10 tecken: 9289

Att ett av de största nutida vägbyggena skulle sammanfalla med ett vägbygge som kunde dateras till bronsåldern var helt oväntat för arkeologerna. Och när man väl fastställt denna tydliga 3 000 år gamla stenlagda väg började alla arkeologer i öresundsteamet titta efter vägresten. Och faktiskt - inte mindre än ytterligare fyra...

Under E 22:an ligger den vikingatida vägen

förf: Alf Ericsson och Per Nilsson

ID-nr: 1998:3:11 tecken: 7754

Söder om Söderköping övergår Östergötlands slättbygd i en skogsbygd som rymmer gårdar och små byar. Färdas man längs E 22 mellan Söderköping och Valdemarsvik öppnar sig en uppodlad dalgång vid samhället Ringarum. I dalgångens botten ligger en bensinstation med ett motell; något längre västerut skimtar Ringarums kyrka. Runt dalgången ligger...

De drog till fjälls för att jaga och fiska inför vintern

förf: Gunilla Edbom

ID-nr: 1998:3:12 tecken: 5270

Fjällvärlden har aldrig varit någon riktig vildmark. Det har de senaste årens inventeringar av Norrbottens inland tydligt visat. Och framöver kan vi vänta ännu fler upptäckter. På ön Årrenjarka har arkeologerna nu funnit ett viste som kanske är 3 000 år. Spåren visar att man jagat och fiskat och tillverkat...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 1998:3:13 tecken: 9057

Svitjod Resor till Sveriges ursprung Mats G. Larsson, Atlantis Denna bok kan kallas för en Upplands revansch. "Birka är götarnas stad belägen mitt i svearnas land..." skriver kyrkohistorikern Adam av Bremen på 1070-talet. Denna formulering har spelat en stor roll i den arkeologiska fackdiskussion som på senare år velat...

Sedan sist

förf: Redaktion

ID-nr: 1998:3:14 tecken: 7424

Var de sjöfarare? Frågan om förfadern/-modern Homo erectus medvetet kunde ta sig över större vatten är åter aktuell. Nya och säkrare dateringar på radioaktiva isotoper från lämningar på ön Flores, nordväst om Timor i Indonesien, har givit åldern 800 000 år. Detta ligger väl i linje med dateringar på...

1998:4

Samerna - ett folk utan historia

förf: Bjørnar Olsen

ID-nr: 1998:4:1 tecken: 14900

Arkeologi handlar inte enbart om spännande fynd och upptäckter utan också om hur vi behandlar dem. Detta tydliggörs när man ser hur samernas forntid presenterats. Här finns en forskningshistorisk bakgrund som bör synas i sömmarna. Vi inleder därför detta nummer av Populär Arkeologi med ett par artiklar om hur forskningen...

Rasforskning skymmer samisk förhistoria

förf: Bjørnar Olsen

ID-nr: 1998:4:2 tecken: 11151

Att beskriva forskningen om samisk förhistoria innebär att man samtidigt måste granska forskarnas utgångspunkter. Genom hela den skandinaviska arkeologiska forskningen har frågan om vem som först bosatte sig i Norden varit aktuell. Och här har rasforskningen varit ett bärande element, kryddad inte minst av nazi-influerad uppfattning om att blonda...

Samer har bott långt ner i Mellansverige...

förf: Bjørnar Olsen

ID-nr: 1998:4:3 tecken: 6214

Nu kan vi visa att samer har bott mycket längre söder ut än vi tidigare trott, ända ner i Dalarna och södra Norge! Idag tänker man sig kanske samer som en renskötande folkspillra i norr - men för inte länge sedan bodde de vid Siljan i Dalarna och i Trysil i...

Samernas uråldriga pilbåge prövas på nytt

förf: Ragnar Insulander

ID-nr: 1998:4:4 tecken: 6202

Förhistorisk jakt bedrevs med pil och båge, skjutvapnen infördes först under medeltiden. Och för jakt- och fångstsamhället var konsten att hantera en pilbåge avgörande för att överleva. Hur såg då samernas förhistoriska pilbågar ut? Det finns ett par fynd, gjorda i mossar, som kunnat hjälpa forskarna att rekonstruera den uråldriga...

Naturen och offerplatserna en länk till förfäderna

förf: Gunilla Edbom och Anna Westman

ID-nr: 1998:4:5 tecken: 12339

Samernas heliga platser och offerplatser hör samman med naturen och har formats av den. Ett fjäll, ett berg, en klippformation, ett säreget träd, en sjö. De ingick i vardagen och man offrade vid dem när man kom förbi i sitt rörliga jakt- fiske- och renskötarliv. Under 1600- och 1700-talen...

Ersatte trumman pilbågen?

förf: Ragnar Insulander

ID-nr: 1998:4:6 tecken: 5059

Föreställningen att trumman är och fungerar som en pilbåge finns belagd hos centralasiatiska folk. Kanske var det en gång så också bland samerna. Orsaken var att nåjdens verksamhet utvecklades från att bekämpa sjukdomsdemoner till att göra resor till hinsidesvärlden dit demonerna fört den sjukes själ och hjälpa den tillbaka. Pilbågen...

Slutet för trumtiden

förf:

ID-nr: 1998:4:7 tecken: 6701

Den samiska religionen bestod av flera element, varav trumman haft ett stort symbolvärde. Utrotandet av den samiska trumman och dess användning är sannolikt det mest dramatiska skedet då samerna tvingades att överge sin religion. Den kom att symbolisera hela deras trosföreställning. På trummans skinn fanns de gudar och andeväsen, som...

Nyfunna hållristningar avbildar samiska segelbåtar

förf: Inga-Maria Mulk

ID-nr: 1998:4:8 tecken: 12473

Båtar, människor, renar, linjer, zickzackmönster och abstrakta figurer. Ett annorlunda hållristningsfält upptäcktes nyligen i Padjelantas fjällvärld i Lappland - mitt inne i världsarvsområdet Laponia. Att just båtar förekommer på dessa hållristningar är unikt. Liknande båttyp med segel har tidigare endast påträffats i en ristning i Gaudalen i norska Trøndelag. Vad kan...

Visar keramiken att de var samer?

förf: Ingela Bergman

ID-nr: 1998:4:9 tecken: 11942

Vad kan man utläsa av ett lerkärl? Arkeologerna använder de arkeologiska fynd och rester man finner vid utgrävningar och andra upptäckter för att försöka att lista ut hur det samhälle såg ut där lerkärlen använts. Därför är de skärvor man hittar av gamla lerkrukor mycket viktiga. Genom lerans och mönstrens...

Arkeologer i rättgång

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 1998:4:10 tecken: 2778

Omkring 60 000 samer bor i Nordskandinavien och på Kolahalvön. Av dem är drygt 17 000 svenskar. Traditionellt har samer jakt- fiske- och renskötsel som näringsbas och betar fritt med sina renar med en sedvanerätt. I Härjedalen startade markägare 1995 en process för att bli av med betande renar. Till...

Samiska byggnader

förf: Lars Liedgren

ID-nr: 1998:4:11 tecken: 11703

Vem har brytt sig om att bevara och dokumentera den gamla samiska

byggnadstraditionen? Naturligtvis Ernst Manker, som samlade så mycken kunskap under 1930-talet och framåt. Men med förändringar i renskötsel riskerar den samiska byggnadskonsten att falla i glömska. Arkeolog Lars Liedgren har undersökt och dokumenterat samiska visten i Arjeplog...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 1998:4:12 tecken: 16108

Regn Roman Ulla-Lena Lundberg Albert Bonniers förlag Vet du inte vad du ska ge någon du vill skänka en julgåva? Den här boken är ett bra tips. Det är en underbar roman som väver samman Afrikas första klippmålare med våra samtida biståndsarbetare. Det är berättelsen om hur en pojke...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 1998:4:13 tecken: 4269

När grävmaskinisten Ronny Andersson skulle gräva ett dike för en likströmskabel vid Stenbro i Silte på Gotland satte han grävskopan i något som såg ut som en betongplatta. - När vi lyfte litet på den kände vi igen svampformen. Det var en bildsten, säger han. Fornsalens arkeologer och länsantikvarien larmades direkt...

1999:1

Det våras för amatörarkeologerna

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 1999:1:1 tecken: 2417

Välkomna till årets första nummer av Populär Arkeologi! Det bjuder på blandad läsning om arkeologiska fynd och upptäckter både när och fjärran. Reportaget om stridsyxetolket i skånska Kverrestad hör till de allra senaste, spännande upptäckterna i svensk arkeologi. Här har arkeologerna funnit spår av ett folk från stenåldern som hållit...

Det gamla stenbrottet var en textilarkeologisk fyndplats

förf: Lena Hammarlund

ID-nr: 1999:1:2 tecken: 10528

Från stenbrottet Mons Claudianus lät de romerska kejsarna hämta råmaterialet till några av sin tids mest praktfulla byggnadsverk. Nästan 2 000 år senare kan vi ur de arkeologiska fynden från Mons Claudianus hämta råmaterial för ny kunskap och nya frågor om romerskt hantverkskunnande. I stenbrottet har man nämligen funnit tusentals...

Sagaholm - ett betvingat kaos

förf: Joakim Goldhahn

ID-nr: 1999:1:3 tecken: 13095

GRAVEN KAN SES SOM EN BILD AV KOSMOS När den storslagna bronsåldershögen Sagaholm i Småland grävdes ut stod man åter inför frågan: vad betyder detta monument? Mot vad springer de hållristade hästarna? Forskarna har svårt att tolka våra många hållristningar. Är Sagaholmshögen ett exempel på hur bronsåldersmänniskorna uppfattade sitt kosmos...

Ostindiskt faktori i Nagasaki byggs upp på nytt

förf: Michael Fredholm

ID-nr: 1999:1:4 tecken: 7030

På en konstgjord ö, Dejima, i nuvarande Nagasakis hamn, byggdes redan på 1500-talet bostäder för utländska köpmän. Så småningom uppfördes här ett holländskt, ostindiskt fabriksbyggnad. Ön blev med århundradena fast land och bebyggt med allt fler och allt högre kontorshus. Men nu ska Dejima med sitt gamla fabriksbyggnad återuppstå...

Fyrverkeri i eld och flinta

förf: Lars Larsson

ID-nr: 1999:1:5 tecken: 14116

ETT MASSBRÄNNOFFER FRÅN STRIDSYXETID. Under många år hade man på en gård i Kverrestad hittat brända flintstycken och sönderbrända flintyxor på en åker. När arkeologerna så småningom började att granska fynden och fyndplatsen rullades en märklig historia från bondestenåldern upp. Här hade den tidens folk gjort stora offer av flintredskap...

Faraos kläder vävs på nytt

förf: Thomas Pettersson

ID-nr: 1999:1:6 tecken: 6811

Han har väntat mer än 3 000 år, men nu är det dags. Faraon Tutankhamon skall få nya kläder. Efter flera studieresor till Kairos museum har en textilarknolog och en vävlärare nu underlaget till att rekonstruera faraonens exklusiva klädnad, som i höst visas på museum. Om ett år sätter Väfskolan...

Ett 9000 år gammalt rättsfall

förf: Magnus Hellqvist

ID-nr: 1999:1:7 tecken: 9840

I USA pågår en infekterad debatt om vem som äger rätten till skelett och andra fynd. Även att gräva ut en över 9000 år gammal grav har blivit kontroversiellt. Har forskaren rätt att studera fynden? Eller bryter de ursprungsbefolkningens - indianerna - heliga förflutna? I USA, men även i övriga världen, har...

Mellan apa och människa

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 1999:1:8 tecken: 3052

3,5 miljoner gammalt skelett funnet i Sydafrika Strax före jul kunde forskarna vid Witwatersrands universitet i Sydafrika lägga fram resultatet av ett 3,5 miljoner år gammalt pussel - och en sensation för den paleoantropologiska forskningen! Då hade man kunnat visa på att den lilla fot, "Little Foot", som hittades för flera...

Bondgården i Berbati mellan antiken och medeltiden

förf: Jenni Hjohlman

ID-nr: 1999:1:9 tecken: 8866

Sedan många år gräver svenska arkeologer i grekiska Berbati-dalen. Med tiden har forskarna börjat att se närmare på de senare, romerska lämningarna i dalen. Romarna tog ju över det antika Grekland och just i Berbati kan fynden visa en del av hur livet tedde sig under senromersk tid. Ett...

Amatörerna som slår proffsen. Svenska arkeologer har länge arbetat med amatörer från Bornholm

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 1999:1:10 tecken: 8591

Mannen på bilden här intill heter Klaus Thorsen. Han är amatörarkeolog, men ifråga om

fältundersökningar är han erkänt skickligare än många utbildade arkeologer. Han är en av flera amatörer på Bornholm som har använts i ett flertal svenska arkeologiska undersökningar under senare år. Slöinge, Vittene, Vendel Valsgårde och Uppåkra har...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 1999:1:11 tecken: 14763

Jordbrukets första femtusen år 4000 f.Kr.-1000 e.Kr. Stig Welinder, Ellen Anne Pedersen, Mats Widgren Natur och Kultur/LT:s förlag Hur gick det egentligen till när jordbruket kom hit? Något som liknade jordbruk fanns redan för 10 000-12 000 sedan i Sydostasien, Mellersta Östern och Mellanamerika. Till Skandinavien...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 1999:1:12 tecken: 4008

Hierarkin i Knossos Palatset Knossos på Kreta uppfördes omkring år 2 000 f.kr. och fungerade efter återuppbyggnad efter en jordbävning 1 700 f.kr. fram till 1 375 f.kr. då den minoiska kulturen försvann. Vid utgrävningar fanns man tusentals lertavlor med så kallad "lineär B-skrift" - det första europeiska skriftspråket. Dessa...

1999:2

En forntid utan blommor?

förf: Gert Magnusson

ID-nr: 1999:2:1 tecken: 3613

För något år sedan kom en rapport om att man funnit och börjat att undersöka kejsarinnan Livias antika trädgård i Rom, ett spännande och viktigt arkeologiskt fynd. Tidigare har arkeologer undersökt romerska trädgårdar i Pompeji och i England. På Sri Lanka har man gjort omfattande undersökningar av palatsträdgården vid Sigria. Annars...

Arkeologi i trädgården

förf: Kjell Lundquist

ID-nr: 1999:2:2 tecken: 17003

De första kolonistörerna av Sverige då inlandsisen smält var växterna. Först vandrade björk- och tallskogarna in, sedan kom lövträden. Människorna följde dem och några av de tidiga växterna känner vi väl genom bland annat pollendiagram. Men när och hur kom de odlade trädgårdsväxterna hit? Arkeologerna har noga dokumenterat sädeslagens förekomst...

Arkeologerna i trädgårdssängarna.

förf: Katarina Frost

ID-nr: 1999:2:3 tecken: 11337

Sedan seklets början har man studerat historiska trädgårdar för att restaurera dem. Men först på 80-talet började trädgårdsarkeologin att utarbetas som en arkeologisk vetenskap. Det var då de genomgripande utgrävningarna av trädgårdar inleddes. Med förfinade tekniska analysmetoder kan man idag få mer kunskap om hur trädgårdarna en gång såg...

Berättelser bevarade i sten

förf: Kerstin Cassel

ID-nr: 1999:2:4 tecken: 11628

I våra dagar förlitar vi oss på att arkiv och böcker, det vill säga skriften, ska bevara vår historia in i framtiden. Men innan skriftspråket blev allmänt spritt bevarade man minnet av sitt förflutna på andra sätt. I landskapet finner vi inte bara minnesmärken över gravlagda personer, utan tittar vi...

Livias villa i Rom. Med hacka och spade i kejsarinnans trädgård

förf: Lena Landgren

ID-nr: 1999:2:5 tecken: 9686

Vad vet vi om hur romarnas trädgårdar såg ut? Det har gjorts trädgårdsarkeologiska undersökningar i bland annat Pompeji. Men nu har kejsarinnan Livias villa utanför Rom, vars bostadsdelar tidigare grävts ut, alltmer kommit att bli en av de viktigaste trädgårdsarkeologiska utgrävningarna i Italien. Det är ett svenskt-italienskt utgrävningsprojekt. Här...

Jarlabankes farmor Estrid

förf: Lars Andersson

ID-nr: 1999:2:6 tecken: 7550

Fick hon sin sista vila vid Broby Bro? För tusen år sedan kontrollerade ätten Jarlabanke hela Täby, i dag en förort i norra Stockholm. Efter sig har de lämnat tre ståtliga runstenar och intill dessa låg länge en präktig gravhög, Östens hög, innan den plöjdes ned av jordbrukarna under förra...

Ärtorna här sedan stenåldern

förf: Ann-Marie Hansson

ID-nr: 1999:2:7 tecken: 12339

Ärtor har använts i mathållning och i jordbruket i tusentals år för sina egenskaper som proteinrik föda och kvävegivande markegenskaper. Det är ingen tillfällighet att ärtsoppa används som soldatmat också i våra dagar, så har det varit sedan de romerska legionerna drog fram över Europa. Det gemensamma för ärtväxterna är...

Debatt: Grundlösa invändningar mot vikingaprogram!

förf: Bo G Erikson

ID-nr: 1999:2:8 tecken: 3590

I förra numret av Poplär Arkeologi skrev Rune Edberg en kritisk recension av svensk televisions båda vikingaprogram; Vikingar i väst och Vikingar i öst, som sändes strax före jul. Här svarar producenten för Vetenskapens värld, Bo G Erikson, på kritiken. I sin kritik av SVT:s båda senaste vikingaprogram skriver...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 1999:2:9 tecken: 9814

Europeiska urkunder Vitterhetsakademiens skriftserie om Europa Ronny Ambjörnsson Gunnar Eriksson (red) Natur och Kultur Perspektivet i denna bok, som ingår i Vitterhetsakademiens skriftserie om Europa, är helt EU-anpassat. Av Östeuropa och den ortodoxa världen finns knappast några spår, av korstågen eller islam inga alls. Industrialismen, nationalismen och imperialismen lyser...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 1999:2:10 tecken: 2488

Uraniborg rekonstrueras? Tycho Brahe, som levde för 400 år sedan byggde sitt märkliga vetenskapliga centrum Uraniborg på ön Ven i Öresund. En del av renässansträdgården i

Uraniborg har tidigare rekonstruerats och är ett av få exempel på trädgårdsarkeologi i Sverige. Nu diskuteras om byggnaden, som var både bostad och observatorium...

1999:3

Förändringens vind blåser långsamt genom historien

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 1999:3:1 tecken: 2459

Genom den arkeologiska forskningen kan man följa ett grepp som arkeologer tar till när fynden är få och sammanhangen blir svåra att se. Det handlar om hopp och luckor i historien och för att fylla dessa har man ibland dragit till med drastiska förklaringar. Invasion av ett annat folk. Farsoter...

Vinlandskartan äkta eller falsk? Dokumentet från 1400-talet ifrågasätts på nytt

förf: Olle Ekstedt

ID-nr: 1999:3:2 tecken: 18125

Om den så kallade Vinlandskartan är äkta måste den ha tillkommit genom västfarande vikingarnas försorg och kunskap. Men hur kunde de i så fall missa att Vinland är fastland och att Grönland är världens största ö? Det finns många frågetecken kring denna karta som dök upp i samlarkretsar på 1950...

Kverrestads sista hemligheter

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 1999:3:3 tecken: 4011

Den 12 juli samlades vi, 19 förväntansfulla amatörarkeologer! Så skriver Ulrika Hultström, en av dem som deltog i poparks kutgravningar i Kverrestad i somras, i sin dagbok. Kverrestad har nu lämnat sina hemligheter åt arkeologerna. Gravningarna är slut. Ulrika Hultström från Göteborg var en av dem som anmält sig till...

Ett hängsmycke grävs fram

förf: Lars Wählstrand

ID-nr: 1999:3:4 tecken: 3769

Amatörarkeologer och arkeologer från länsmuseum i Gävle har under sommaren gjort intressanta fynd vid utgravningar av tre gravar på gravfältet i centrala Årsunda, strax utanför Sandviken. Fynden härrör från vendeltid, det vill säga perioden före vikingatiden. Bland annat påträffades ett hängsmycke, ett mycket avancerat bronsarbete. Det är inte ofta som...

20 kilo silver i gipsförband

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 1999:3:5 tecken: 3722

Bonden vid Spillings gård i Othem på Gotland fann gång på gång mynt och armringar då han plöjde en av sina åkrar. Han bad därför en av arkeologerna på Fornsalen undersöka åkern närmare innan han än en gång beredde den. Arkeologen Jonas Ström mötte därmed sitt livs överraskning: En av...

Bronsåldersrosen - en mytisk skapelse

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 1999:3:6 tecken: 2949

Det kom ett brev till Populär Arkeologi från en läsare som undrar om vi vet något mer om den uråldriga ros hon en gång hade i sin trädgård och vars skott nu blommar vidare på ett par ställen i Sverige. - Den kallades för Bronsåldersrosen och kännetecknas av att den tappar...

Menhirer, långhögar och storstensgravar

förf: Lars Larsson

ID-nr: 1999:3:7 tecken: 16561

Förfädernas boplatser blev heliga samlingsplatser. Som förstelnade arméförband står de resta stenarna vid Carnac, Bretagne i västra Frankrike. Vad Stonehenge är för engelsmännen har stenraderna i Carnac kommit att symbolisera för fransmännen - imponerande monument med ett mytomspunnet förflutet. Länge förknippade man både Stonehenge och Carnac med kelter och deras präster...

Ristade Kettil från Tavastland runorna?

förf: Sten Tesch

ID-nr: 1999:3:8 tecken: 5977

Under sommarens och höstens utgrävningar i centrala Sigtuna har ännu fler spännande runfynd kommit i dagen. Dessutom påträffades dekorerade älghorn som kan tyda på att samerna under tidig medeltid var verksamma i Erik Segersälls gamla stad. Sedan slutet av april gräver Sigtuna museums arkeologer i kvarteret Professorn i centrala Sigtuna...

De gav järnet...

förf: Gert Magnusson

ID-nr: 1999:3:9 tecken: 16657

NYFIKNA BRONSÅLDERSSMEDER LADE GRUNDEN FÖR VÅR MÅNGTUSENÅRIGA JÄRNTILLVERKNING Då järnproduktionen i vårt land tog fart under medeltiden hade den redan en tusenårig historia bakom sig. I dag kan järnets forskare visa att de förhistoriska smederna hade oändligt mer kunskap om metaller och järn än vi trott och att järnproduktionen redan...

Ännu en gotländsk bildsten

förf: Katarina Schüssler Ottestam

ID-nr: 1999:3:10 tecken: 4791

Många av amatörarkeologerna som i somras grävde i det vikingatida Fröjel hade anmält sig genom Populär Arkeologi. Och de blev knappast besvikna på fynden de var med om att gräva fram. Bland dem ytterligare en unik bildsten, som bara påträffas på Gotland! Det stora forskningsprogrammet i Fröjel har nu ännu...

Dolken från Prästsjödiket

förf: Olof Östlund

ID-nr: 1999:3:11 tecken: 4737

Sommarens utgrävningar utanför Umeå inför en ny dragning av E12 vägen gav arkeologerna en rejäl överraskning. En väl bevarad bronsdolk är ett ovanligt fynd i det norra barrskogsbältet. Den kanske också kan visa på tidiga östkontakter. Vi anade nästan hur konservatorn i Stockholm skakade på huvudet när vi över telefon...

Den siste etruskern...

förf: Lars Wählstrand

ID-nr: 1999:3:12 tecken: 8428

Vi vet inte varifrån etruskerna, folket som levde i centrala Italien under 700-100 f.kr., kom. Men de har lämnat distinkta och sägenomspunna spår efter sig. Och i den lilla staden Tarquinia kan man fortfarande besöka mannen som själv kallar sig för den siste av

sitt folk. I sin butik...

Gräva i Mongoliet

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 1999:3:13 tecken: 7706

SEX METER NED I PERMAFROST OCH IS PÅ JAKT EFTER EN FRUSEN PRÄSTINNA Allt var så väl uttänkt. Under det väldiga röset högt upp i Altajs bergsmassiv skulle den djupfrysta kroppen av en 2 400 år gammal kung eller kanske en prästinna vänta på att upptäckas av oss. Men upptäckten...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 1999:3:14 tecken: 14778

Tidens flykt Stora historiska förändringar och människor som levt i dem Erik Lönnroth, Atlantis Erik Lönnroth, professor i historia, kulturdebattör och ledamot av Svenska Akademien har i denna bok samlat 25 artiklar från sin långa och rika akademiska karriär. Artiklarna uppvisar stor variation, allt från tal i manuskriptform till polemiska...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 1999:3:15 tecken: 2075

Härjulf Hornbrytare i Härjedalen Under augusti genomfördes arkeologiska utgrävningar vid Lövnäsudden i Lillhärdal i Härjedalen. Sägner vet att berätta att här bodde den förste nybyggaren i Härjedalen. Redan förra året fann man lämningar av en 1000 år gammal husgrund, vilken man nu fortsatt att gräva ut. Huset låg på en...

1999:4

Följ med in i nästa årtusende?

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 1999:4:1 tecken: 1936

Vilket år är det egentligen vi ska fira övergången till nu vid nyår? Vilken kalender man än väljer så verkar ingen att hamna på just år 2000. Vår egen tideräkning är egentligen bara framme vid 1997, den gamla romerska kalendern har nått ända till 2753 och den äldsta egyptiska kalendern...

Svensk stenåldersutgrävning

förf: Göran Burenhult

ID-nr: 1999:4:2 tecken: 3883

Svenska arkeologer och osteologer har genomfört omfattande utgrävningar och osteologiska analyser på den norra delen av ön Kiriwina. Målsättningen är att försöka fastställa när öarna först befolkades och om de första bosättarna var de direkta förtäderna till bärarna av den unika och färgstarka kultur som idag kännetecknar ögruppen, och som...

Vittnar blysigillen om ett kungligt arkiv i Sigtuna på 1000-talet

förf: Rune Edberg

ID-nr: 1999:4:3 tecken: 3477

Vittnar blysigillen om ett kungligt arkiv i Sigtuna på 1000-talet? Hur hamnade de två märkliga blysigillen i Sigtuna? Den frågan inställde sig omedelbart när arkeologerna fann

dem för ett par år sedan. Då förmodades att de var bysantinska. Nu har fortsatta undersökningar visat att så var fallet med det...

En svinaktig historia

förf: Sabine Sten och Maria Vretemark
ID-nr: 1999:4:4 tecken: 6521

Svinet har följt människan i Skandinavien i minst 6 000 år. Kanske började det med att stenåldersfolket fångade vildsvinskultingar och tämjde dem. Osteologerna, benforskarna, har kunnat kartlägga tamsviniets utveckling och släktskap med vildsvinet, som fanns kvar i sin inhemska form fram till 1500-talet. Tamsviniet härstammar från det europeiska...

En liten pojke lades i sin grav för 25.000 år sedan

förf: Birgitta Gustafson
ID-nr: 1999:4:5 tecken: 4393

Ska han nu lösa Neandertalarnas gåta? Ska en fyraårig pojke, som en gång begravdes i Lapedodalen i nuvarande Portugal bli den som ger svar på frågan om släktskapet mellan neandertalarna och den moderna människan? Det omsorgsfullt begravda skelettet av honom påträffades för ett år sedan och därefter har analyser gjorts...

Så syddes en kjortel under medeltiden

förf: Bo Franzén
ID-nr: 1999:4:6 tecken: 4930

Från medeltiden finns en märklig handskrift bevarad som går under namnet Arboga stads tänkebok. Den upprättades i köpstaden Arboga och skrivarens arbetsgivare var det styrande rådet i Arboga, en såväl dömande som politisk myndighet där stadens mest förmögna köpmän satt. Här får man en konkret inblick i vardagslivet i staden...

Askarna dolde en rundkyrka

förf: Rikard Hedvall
ID-nr: 1999:4:7 tecken: 14534

Tre kalkstenshällar med djuornamentik och runor som lantbrukaren fann då han plöjde sin åker skvallrade om att här måste en gång ha legat en kyrka. Arkeologen Rikard Hedvall for förbi platsen gång på gång på vägen till arbetet. Och i somras började ett arkeologiskt team att på allvar gräva ut...

Varför förstördes Anundshögen?

förf: Peter Bratt
ID-nr: 1999:4:8 tecken: 15323

Anundshög i Västmanland är Sveriges största gravhög. Den har dock aldrig undersökts ordentligt och storslagna myter saknas om platsen. I stället utsattes den tidigt för skadegörelse och intresset från arkeologernas sida har varit märkligt svalt. Platsen är dessutom betydligt mer komplext uppbyggd med sina monumentala skeppssättningar och vägmonument än högarna...

Här gräver Botnia-banans förtrupp

förf: Anna-Karin Lindqvist
ID-nr: 1999:4:9 tecken: 4409

Arbetet med att bygga Botniabanan mellan Nyland vid Angermanälven och Umeå innefattar stora arkeologiska undersökningar det närmaste året. Ett par sträckor har arkeologerna redan sett närmare på, till exempel sträckan Arnäsvall - Lill-Mosjön. Lämningar från en medeltida mila och samiska härdar hör till de fynd som hittills gjorts. Det är...

Brandkåren på plats - efter 3.500 år!

förf: Claes B. Pettersson

ID-nr: 1999:4:10 tecken: 13143

Det blåste hårt och vinden var västlig. Det var den allt som oftast här ute i det flacka landskapet, en bit in från öresundskusten. När vådelden flammade upp fanns inget hopp om räddning - i de kraftiga vindkasterna var långhuset strax övertänt. Dess östra rum, där den olycksaliga ugnen fanns, förvandlades...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 1999:4:11 tecken: 17698

Sveriges kyrkohistoria Sen- och högmedeltid Sven-Erik Pernter Verbum "Libertas ecclesie", kyrkans frihet är ord som väl skulle ha anknytning till dagens svenska statskyrka som efter sekelskiftet kommer att stå på egna ben. Uttrycket förekommer anliars livligt i del 11 av Sveriges kyrkohistoria som bellandlar hög- och senmedeltiden och da...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 1999:4:12 tecken: 5293

Seahenge nytt i England Under sommaren har en ny fornlämning i havet påträffats i Norfolk i England, närmare bestämt vid Holme-next-the-Sea nära Hunstanton. Den består av en cirkel av 55 stycken tjocka ekpålar nedkörda i sanden och med en upp och nedvänd trädstam i mitten, vilken har...

2000:1

Arkeologin känner inga geografiska gränser

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2000:1:1 tecken: 2425

Arkeologin känner inga geografiska gränser Välkomna till årets första nummer av Populär Arkeologi, som gör vida utblickar i den arkeologiska världen. Internationella forskningsprojekt och samprojekt blir allt vanligare. Det visar sig att ju mer kunskap man får desto mer hänger jordens folk och kulturer samman genom historien. Följ med svenska...

Bland grottor och gravar i Söderhavet

förf: Göran Burenhult, Maria Davidsson Ann-Charlotte Larsson, Susanne Svensson, Gabriella Venturi

ID-nr: 2000:1:2 tecken: 28273

I ett unikt och synnerligen äventyrligt projekt för forskare och arkeologistudenter från Högskolan på Gotland till andra sidan jordklotet för att gräva ut en tusenårig kultur på söderhavsöarna Trobrianderna i Papua Nya Guinea i Melanesien. Vid utgrävningarna inne i djungeln och i de vattenfyllda korallgrotterna fann de spår av en...

Zimbabwe betyder hus av sten

förf: Anders Lindahl

ID-nr: 2000:1:3 tecken: 4156

och det är förmodligen det enda land i världen som fått sitt namn av en arkeologisk plats.

Det finns mer än 200 andra mindre zimbabwes i landet. En av dem ska vi gräva ut i sommar.... Zimbabwe har alltså fått sitt namn efter Great Zimbabwe, Stora Zimbabwe, ett av de...

Vikingarnas Fröjel gav tretusen fynd förra året

förf: Dan Carlsson

ID-nr: 2000:1:4 tecken: 2838

De som grävde i Fröjel på Gotland förra sommaren blev sannerligen inte lottlösa. Förutom en magnifik bildsten grävde deltagarna fram över tretusen fynd! Deltagandet i Fröjel blev internationellt. Grävorna kom från Sverige, Norge, England, Tyskland, Australien, Kanada och USA: I sommar fortsätter utgrävningarna, också i år tar vi hjälp både...

Fornlämningar i fjällen - femtusen av dem har påträffats

förf: Håkan Nilsson

ID-nr: 2000:1:5 tecken: 2681

Inventeringen i Norrbottens fjällvärld påbörjades 1995 med en provinventering av ett mindre område vid Torneträsk. Sedan dess har ytterligare 7 000 km² inventerats, från Trekröset i norr till Arjeplogsfjällen i söder. Sammanlagt har drygt 5 000 fornlämningar fördelade på 3 000 lokaler registrerats. Den vanligaste fornlämningstypen är härden. Andelen härdar...

Generna kan berätta om förhistoriska folkvandringar

förf: Gunhild Backman och Lars Beckman

ID-nr: 2000:1:6 tecken: 7518

Inom arkeologin talar man ofta om hur den nya gentekniken ska ge ny kunskap om vår förhistoria. Fortfarande återstår dock tillämpad forskning för att kunna bearbeta arkeologiskt benmaterial så att vi kan få användbara svar. Men det pågår forskningsprojekt med så kallade genetiska markörer som kan ge ny kunskap om...

Gobiökstens hemligheter

förf: Ya Tserendagva

ID-nr: 2000:1:7 tecken: 4476

För några år sedan började ett forskarlag att undersöka grottor i den otillgängliga Gobiöksten i Mongoliet. Enstaka fynd gjorde att arkeologerna förstod att här bott människor sedan den allra äldsta stenåldern. Men när man för två år sedan undersökte bottensedimenten i Den vita grottan, Tsagaan Agui, blev även forskarna överraskade...

Färgsättning i forntid - djärvare än vi trott

förf: Katarina Schüssler Ottestam

ID-nr: 2000:1:8 tecken: 5358

Länge har vi haft föreställningen om att forntiden var grå och utan färger. Förklaringen är enkel. De föremål vi funnit, från antiken genom vikingatid och medeltid, har med tiden berövats sin färg, och vi har vant oss vid att se dem som just färglösa. Men förhistorien var full av färg...

Tvåtusenåriga tecken på trä - unika fynd i Kina

förf: Hu Ping Sheng

ID-nr: 2000:1:9 tecken: 5195

I Changsha i Hunan-provinsen i centrala Kina gjorde lokala arkeologer för nära fyra år sedan ett spännande fynd på en byggarbetsplats i stadens centrum. I en av ett dussin gamla brunnar som grävdes ut, återfanns en stor mängd träbitar med inskriptioner som berättar om livet i Wu-riket för...

Nyfunnen stenåldersboplats mitt i Motala

förf: Tom Carlsson, Göran Gruber och Fredrik Molin

ID-nr: 2000:1:10 tecken: 8104

Ett osedvanligt stort fyndmaterial av flinta och kvarts intill Motala ström ger nya perspektiv på stenåldern i Östergötland. Platsen med sitt historiska vattenläge speglar möten mellan människor, landskap och regioner. Sent under november förra året gjordes fynd av flinta och kvarts mitt i centrala Motala. Fynden avslöjade en stor stenåldersboplats...

Alexandria tar fatt i sitt antika arv

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2000:1:11 tecken: 4249

Alexandria tar fatt i sitt antika arv (1-00) av Birgitta Gustafson Få av historiens kända städer är så mytomspunnen som Alexandria på den nordafrikanska Medelhavskusten i nuvarande Egypten. Här fanns ett av världens sju underverk, fyren Faros. Och här låg det berömda alexandrinska biblioteket, som för nära 2000 år...

Hur tillverkades guldgubbarna?

förf: Gert Franzén

ID-nr: 2000:1:12 tecken: 3010

Varför finner man inga guldgubbematriser om de varit stämplade? Kan det bero på att de förbryllande guldgubbarna i själva verket har drivits? Gert Franzén funderar här över tillverkningen. Guldgubbar är fynd som förbryllar. De är små, ofta mindre än en lillfingernagel, tunna guldfolier på vilka man åstadkommit relief-figurer. Motiven...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 2000:1:13 tecken: 16510

Hällristningar i gränsbygd Bohuslän och Østfold Anne-Sophie Hygen och Lasse Bengtsson, Warne förlag Det här är en bok om hällristningar, sedda ur en mängd olika perspektiv. I fokus är de välkända hällristningarna från bronsåldern i Bohuslän, Dalsland och det norska Østfold, områden som är nära sammanbundna med varandra, inte...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 2000:1:14 tecken: 6090

Vasatidens glasbruk I jakten på glasbruket från 1600-talet på Bryggholmen, i Svinnegarnsviken utanför Hornö, kommer arkeologer under våren att med hjälp av en elektromagnetisk mätmetod söka av markytan efter spår av bränt material. Enligt arkivmaterial har bruket haft sex glasugnar och varit beläget där herrgården ligger idag. En utställning...

2000:2

Mellan arkeologi och historia - medeltiden

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2000:2:1 tecken: 2455

Medeltiden är en tid som under senare år kommit att intressera och engagera allt fler. Hur kan det komma sig? Ett enkelt svar på frågan är att det var då vårt moderna samhälle började ta sin form. Riken skapades, kungar tillsattes, produktionen av

nödvändiga varor började att systematiseras och rationaliseras...

Varför blev Sverige ett rike?

förf: Anna Lihammer

ID-nr: 2000:2:2 tecken: 13732

Få frågor har så upptagit historiker och arkeologer som den om var och när Sverige blev ett rike. Forskningen har infekterats av både nationalism och lokalpatriotism. Följ historien om denna forskning som nu alltmer söker besvara frågorna hur och varför Sverige blev ett rike. Det går då inte att förbise...

På spaning efter medeltida gårdar och dess människor

förf: Therese Lindström

ID-nr: 2000:2:3 tecken: 11692

Att resa på Gotland är som att också resa bakåt i tiden. Överallt kan man se spår och lämningar från svunna tider. Vilka var de som en gång levat och brukat denna ö? Hur levde de, vad tyckte och tänkte de egentligen om sina liv och sin värld? Många av...

Möt de medeltida björnedsborna genom skelettåkern i Torsåker

förf: Leif Grundberg

ID-nr: 2000:2:4 tecken: 13252

Det är nästan svårt att förstå hur en så oansenlig plats kan få så stor betydelse för den arkeologiska forskningen. Platsen är en sluttande och oregelbunden markplätt i den lilla byn Björned i Ångermanland. Men här har flera faktorer samverkat; goda bevaringsförhållanden, intresse och engagemang från bygdens befolkning, ett ovanligt...

Ligor skattplundrar de svenska fornlämningarna

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2000:2:5 tecken: 6973

Många förfasade sig över det tv-program nyligen som berättade om hur svenska auktionshus bjuder ut fornsaker från andra länder till försäljning och att svenska museer köper sådana. Mindre har man dock talat om den systematiska plundring som kriminella ligor bedriver runt om i landet i jakt på värdefulla metallfynd...

Vad kan Slottsholmens kastal berätta om 1300-talets Kungsör?

förf: Kerstin Engdahl och Malin Blomqvist

ID-nr: 2000:2:6 tecken: 5134

Slottsholmen ligger strax väster om Kungsör, nära Arbogaån. Den är numera en åkerholme, men var under medeltid kringfluten av vatten. Ännu under 1600-talet var området kring holmen sankt och har långt fram i tiden mest använts som ängs- och betesmark. Lämningarna består förutom av en kastalruin även av vallar...

Från uroxen till kossa

förf: Sabine Sten och Maria Vretemark

ID-nr: 2000:2:7 tecken: 7756

Våra kor stammar från uroxen. I dag kan vi endast studera skelettresten av uroxen eftersom den är utrotad. För en halv miljon år sedan vet vi att uroxen fanns i Indien och att den därifrån spred sig över Asien, Europa och norra Afrika. Strax efter att landbryggan över Öresund bildats...

Måla fan på väggen...

förf: Torsten Svensson

ID-nr: 2000:2:8 tecken: 7390

Iak heter tha Belsebub; alla the fra mik löpe tha leter iak op. (Djävulen) Jag heter Belsebub och alla som från mig löper letar jag upp. Las tina bön met godha tro i hymrik skal thin sial fa-roo. (Ängeln) Läs dina böner i god tro, i himmelriket ska din...

Kungens borg på Visingsö

förf: Peter Carelli

ID-nr: 2000:2:9 tecken: 16526

Visingsö borg var en gång ett kungligt palats. I dag ligger den i ruiner och det kan vara svårt att föreställa sig att kungar och stormän för snart tusen år sedan samlades här för att jaga på den vackra ön och smida planer för det nya riket. Inte mindre än...

Så tog vi fatt vår egen medeltidshistoria

förf: Göran Hall

ID-nr: 2000:2:10 tecken: 5820

En studiecirkel i historia. Så började det som senare blev Kungsörs arkeologigrupp och som på tio år byggt upp en amatörarkeologi som arbetar med de verkliga proffsen. Man har till och med konstruerat ett nytt mätinstrument, som nu ska saluföras! Här berättar Göran Hall om de framgångsrika amatörarkeologerna i Kungsör...

Danskar, inte tyskar, styrde över Östersjön i tidig medeltid

förf: Kersti Markus

ID-nr: 2000:2:11 tecken: 7115

Fanns det danskar på Gotland under tidig medeltid? Definitivt inte, de förekom inte på ön eftersom de inte existerar i källmaterialet, hör jag flera bestämda röster säga. Men är detta verkligen ett hållbart argument? Knappast, för det första är de skriftliga källorna från den aktuella tiden fragmentariska, och för det...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 2000:2:12 tecken: 18066

Middelalderens sygdomme og behandlingsformer i Danmark Pia Bennike och Anna-Elisabeth Brade Medicinsk o Historisk Museum. Københavns Universitet Medeltiden inleddes med stigande expansion och befolkningstillväxt, vilket med tiden orsakade allvarlig kris med missväxt och hungersnöd. Följden blev att sjukdomar ökade och lämnade spår efter sig, som forskare idag kan utläsa...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 2000:2:13 tecken: 3971

Gräv på Fårö i sommar! Vid en gårdsplats från järnåldern och medeltiden kommer utgrävningar att äga rum på Fårö, norr om Gotland, mellan 24-31 juli. Deltagarna får en inblick i arkeologi med bl.a. föreläsning om gotländska silverskatter och om det vikingatida och medeltida Fårö. Kursen omfattar två dagar med...

[2000:3](#)

En dynamisk vetenskap

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2000:3:1 tecken: 2193

Välkommen till höstens första nummer av Populär Arkeologi där vi rapporterar från

sommarens utgrävningar och undersökningar runtom i världen! Det är påfallande hur både intresset och bidragen till Populär Arkeologis sidor växer år från år. Det beror säkerligen på att vi försöker att vara så aktuella som möjligt och att...

Vi följde spåren till Sibiriens taiga

förf: Ulrika Malm och Petra Nygård

ID-nr: 2000:3:2 tecken: 13459

När arkeologerna Ulrika Malm och Petra Nygård fick syn på forskningsresandens Fredrik Martins gamla reseskildringar från Sibirien väcktes deras intresse. Dit ville de fara för att följa upp hans forskning. I somras blev den resan verklighet. De fann ett Sibirien som hårt håller på att exploateras av oljeindustrin, en exploatering...

Vem var den ensamme vikingen från Fröjel?

förf: Dan Carlsson

ID-nr: 2000:3:3 tecken: 4329

För tredje året i rad har arkeologiska utgrävningar skett av den vikingatida hamnen i Fröjel, på Gotlands västra kust. Amatörgravare deltog och kunde anmäla sig genom Populär Arkeologi i våras. Målet med undersökningarna var framför allt att få ett bättre grepp om bebyggelsen i södra delen av det ca 60...

Vuollerim ger en bild av norrländskt familjestenåldersliv

förf: Pierre Vogel

ID-nr: 2000:3:4 tecken: 8821

Under sommaren har arkeologer och amatörer i samarbete med Populär Arkeologi fortsatt utgrävningarna i Vuollerim i Jokkmokk. Här får vi nya rön från den äldsta stenåldern genom unika hydd- eller boplatsslämningar. Den senaste utgrävningen har resulterat i nya tankar om den nordliga stenåldern. Den särpräglade skiffertraditionen kan exempelvis varit Norrlands...

Kvinnlig "work out" för 1700 år sedan...

förf: Arne Spångberg

ID-nr: 2000:3:5 tecken: 6150

Världens första bikinibrudar fyller nu 1700 år. Damerna har åldrats med stil och lockar fortfarande besökare i tusental. Vi talar om världens åttonde underverk: Villa Romana del Casale - jaktvillan mitt på Sicilien med det världsberömda cirka 3 600 kvadrat stora stenmosaikgolvet med bilder på allt från lättklädda damer till gläfsande...

Skäran kan ge ny kunskap om norrländsk brons- och järnålder

förf: Thomas B. Larsson

ID-nr: 2000:3:6 tecken: 3295

Grävningarna vid Skäran i Västerbotten i somras har visat sig kunna ge ny värdefull information om järnåldern. De övertorvade stensättningarna pekar på ett järnåldersgravfält. Det skulle i så fall vara det första av denna typ i övre Norrland. Vid Riksantikvarieämbetets inventering i början av 1990-talet upptäcktes ett antal övertorvade...

Sjöfolken fick de stora kulturerna på fall

förf: Tomas Andersson

ID-nr: 2000:3:7 tecken: 7151

Mot slutet av 1200-talet f.kr. föll två stora kulturer samman och en tredje hotades. De mykenska stadsstaterna, det hettitiska riket och Egypten. Vilken var orsaken? De så kallade sjöfolken spelade en stor roll för sammanbrotten. I början av 1200-talet f.kr. fanns det tre stora kulturer runt östra Medelhavet...

Marinarkeologiska satsningar på Gotland

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2000:3:8 tecken: 4134

Fornlämningar under vatten tillhör en kategori som mycket bristfälligt har kartlagts. Nu har emellertid ett projekt startats på Gotland som ska undersöka öns kuster. Hela vår kommunikations- och transporthistoria ligger sannolikt som ett jättelikt gömt arkiv på havets botten. Ofta är dessa fornlämningar helt orörda och kan därför ge ovärderlig...

Symboliska vikingamöten i Norstead

förf: Olle Hoffman

ID-nr: 2000:3:9 tecken: 5905

Detta år har vikingarna kanske varit mer i fokus än någonsin tidigare. Det gäller inte minst i Nordamerika som firar tusenårsminnet av Leif Erikssons upptäckt av kontinenten med hjälp av ett oräkneligt antal evenemang. I Kanada har den lilla fiskebyn L'Anse aux Meadows på norra Newfoundland varit brännpunkten för en...

Jarlens storgård i Järrestad

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2000:3:10 tecken: 4734

Sydöstra Skåne tillhör våra fornlämningstätaste områden med mäktiga monument från stenåldern och framåt. Här ligger Järrestad, som just nu genomgår omfattande utgrävningar och där fynden och deras sammanhang visar på att här legat en storgård med en enorm hallbyggnad i centrum. Järrestad betyder också "Jarlens plats". Järrestad ligger i Skåne...

Våra gener berättar om historiska kontakter mellan Sverige och Baltikum

förf: Gunhild Beckman och Lars Beckman

ID-nr: 2000:3:11 tecken: 8514

Östersjöområdet intar en intressant plats i det europeiska etnogenetiska mönstret. Här möts kulturella och genetiska influenser från germanska, uraliska (finsk-ugriska) och baltiska folk. I ett forskningsprojekt har vi studerat genetiska marköregenskaper i nu levande populationer i ett försök att spåra förhistoriska och historiska kontakter mellan Sverige och Baltikum och...

Finnestorp - centrum för krigsbytesoffer

förf: Kenth Lärk

ID-nr: 2000:3:12 tecken: 3828

Amatörarkeologer och universitetsforskare gjorde under fyra grävningss dagar i en offermosse i Västergötland ett 70-tal fynd från järnåldern. - Mossen i Finnestorp har utan tvivel varit den centrala platsen för krigsbytesoffer under romersk järnålder i Västergötland, säger Bengt Nordqvist, arkeolog och projektledare. Fynden kan betraktas som ett slags "grande finale" för...

Kinesiskt altare av himmelsk dimension

förf: Jerry Helliker

ID-nr: 2000:3:13 tecken: 4427

I staden Xían i norra Kina har ett stort altare av stampad jord byggt under suidynastin (581-618) påträffats. Altaret är ett så kallat himmelskt altare, en plats där kejsarna offrade, och det visade sig vara det äldsta hittills påträffade. När arkeologerna började att gräva upptäckte de alltså till sin...

Nordens längsta bronsåldershus?

förf: Malin Gustafsson och Catarina Karlsson

ID-nr: 2000:3:14 tecken: 7245

För mer än tre tusen år sedan restes vid smålandskusten det längsta huset från bronsålder som hittills grävts fram av arkeologer i Norden. Huset var nästan 60 meter långt, ungefär som en ishockeyrink. Huset var placerat på en höjd och har syntts lång väg. Det gav sannolikt både nära grannar...

Bland antikviteter och kulturbråte: - Låt EU lagstifta om föremålshandeln!

förf: Martin Söderlund

ID-nr: 2000:3:15 tecken: 7710

En snabbt upplammande debatt blev resultatet av tv-programmet Striptease spegling av hur fornsaker smugglades runt i världen, även av svenska museimän. Men ingen har i debatten sagt sig ha någon egentlig lösning på problemet. Det finns ju en lång rövartidition på området både av nationer och enskilda samlare. Antikhistorikern...

Så tillverkades guldgubbarna!

förf: Bengt Söderberg

ID-nr: 2000:3:16 tecken: 5506

I Populär Arkeologi 1/00 presenterades en teori om att guldgubbar skulle ha ristats i stället för att ha framställts med hjälp av patriser. Men det finns nu tillräckligt med fynd av patriser, till exempel från Järrestad, för att den metoden kan anses som förhärskande. Under senare år har forskningen...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 2000:3:17 tecken: 12234

Arkeologi i Norden del 2 Göran Burenhult, red, Natur o Kultur Nu presenterar Göran Burenhult den andra och sista delen av verket Arkeologi i Norden. Denna andra del tar över i kronologin där den första slutade vid den yngre bronsålderns början i 100 fkr, och behandlar tiden från till vikingatidens...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 2000:3:18 tecken: 3994

Utgrävningar på nätet Avdelningen för arkeologiska undersökningar på Riksantikvarieämbetet har numera en egen hemsida. Där kan du finna information om aktuella arkeologiska utgrävningar, om nationella och internationella projekt, och om olika publikationer: www.raa.se/uv Dessutom håller ett pressrum på att skapas på adressen: www.raa.se/uv/media.htm Levande bakterier i arkeologiskt...

2000:4

Rövare och kulturarv

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2000:4:1 tecken: 2463

Rövare och kulturarv Hur ska man se på de samlingar som finns i museer över hela världen och på det sätt de tillkommit? Den frågan har väckts här hemma på sistone då tv-programmet Striptease avslöjade det som tidskriften Fornvännen kunde berätta långt

tidigare, nämligen att svenska museiverksamma och antikhandlare...

Svensken som blev Kinas förste arkeolog

förf: Magus Fiskesjö

ID-nr: 2000:4:2 tecken: 9609

Ett av de rikaste arkeologiska museerna i världen när det gäller östasiatisk arkeologi och historia är det lågmälda Östasiatiska museet på Skeppsholmen i Stockholm. Och det tack vare en svensk, Johan Gunnar Andersson, som introducerade den moderna arkeologin i Kina. I Östasien är han väl känd för sina insatser. Här...

Megalitbyggarnas strävan att besegra naturen

förf: Lars Larsson

ID-nr: 2000:4:3 tecken: 16626

De storslagna megalitgravarna är spridda längs atlantkusten, från Portugal och upp till Sydsandinavien. Trots den geografiska spridningen finns likheter mellan dessa stenålderssamhällen. Här berättar professor Lars Larsson om dem. Naturligtvis finns det klimatskillnader mellan områdena men Sydskandinaviens medeltemperatur var vid senmesolitisk och neolitisk tid, 5000-2000 f.kr. ett par grader högre...

Ingen Syndafloed i Svarta havet!

förf: Eric Olausson

ID-nr: 2000:4:4 tecken: 4377

Två amerikaner, William Ryan och Walter Pitman, har i en bok med titeln "Noahs flood" lanserat en hypotes om att Svarta havet kan ge en förklaring till syndafloedslegenden. Den första svenska utgåvan av National Geographic tycks stödja tanken att förlägga den bibliska legenden dit. - Omöjligt, skriver här maringeologen Eric Olausson...

Arkeologiskt resebrev från Sydkorea

förf: Linda Wåhlander

ID-nr: 2000:4:5 tecken: 9786

När arkeologen Linda Wåhlander av en slump mötte den sydkoranske arkeologen, professor Park Joon Bal vid ett besök på Birkamuseet frågade hon om det fanns någon möjlighet att få delta i någon utgrävning i Sydkorea. - Visst, svarade professorn, du är välkommen! Och så kom det sig att Linda för några...

Arkeologi och samtidshistoria - kulturturism i Vietnam

förf: Ian Glover

ID-nr: 2000:4:6 tecken: 7014

Det av kolonialism och krig präglade Vietnam höll länge sina gränser stängda för turister. Ända fram till slutet av 1980-talet var turismen i Vietnam begränsad till officiella kulturdelegationer. Sedan dess har landet infört en mer öppen policy, doi-moi, gentemot besökare. Kulturturism till historiska monument och arkeologiska platser får...

Amatörforskarna blev erkända proffs

förf: Johan Ling

ID-nr: 2000:4:7 tecken: 7886

Gränsen mellan påläst amatör och professionell forskare kan vara svår att fastslå. Ibland kan amatören till och med överträffa den senare i kompetens. Kenneth Ihrestam och Sven-Gunnar Broström är exempel på amatörforskare som utarbetat och tillämpat en ny, egen, och framgångsrik metod i att spåra hällristningar. Deras metod har...

Hur ohygieniska var de?

förf: Ole Stilborg

ID-nr: 2000:4:8 tecken: 9848

Vad vet vi egentligen om forna tiders hygien och om människornas förhållande till det? Var de så smutsiga och okunniga om sjukdomsrisker som vi gärna föreställer oss? Oavsett hur mycket som har skrivits om professionella hantverk och solida stora byggnader under Skandinaviens förhistoria är vi som oftast benägna att föreställa...

Den vite mannen i lådan

förf: Anna Källén

ID-nr: 2000:4:9 tecken: 5905

Längst inne i mörkret i en magasinlåda full av stenyxor på fjärde våningen i Östasiatiska Museet ligger han. Han är liten, skör och vit och han vilar på en bädd av vadd, instängd i en pappask som faller sönder av ren utmattnings när man rör vid den. Jag översköljs av...

Expedition Vitön i Andréés fotspår

förf: Noel D. Broadbent

ID-nr: 2000:4:10 tecken: 8508

Under polarexpeditioner de senaste åren har svenska arkeologer grävt i Arktis och bland annat kunnat kartlägga och mäta in nya fynd från Andrée-expeditionens dödsläger från 1897. Den arkeologiska forskningsmetodikerna är på frammarsch i den historiska forskningen och allt fler arkeologer deltar därför i dessa utgrävningar. Att gräva i Arktis...

Debatt: Arkeologi och etik Det finns riktlinjer att följa!

förf: Agneta Åkerlund och Noel Broadbent

ID-nr: 2000:4:11 tecken: 7760

I förra numret av Populär Arkeologi efterlyste antikhistorikern Martin Söderlind en EU-lagstiftning för att reglera föremålshandeln med vårt arkeologiska och historiska kulturarv. Fortfarande har den svenska regeringen inte undertecknat UNESCOs konvention. Men svenska arkeologer har nu genom Arkeologiska Samfundet antagit en rad riktlinjer för hur man i yrket bör...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 2000:4:12 tecken: 15209

Svensk idéhistoria I Bildning och vetenskap under tusen år Tore Frängsmyr, Natur och Kultur Många samlade verk rörande Sveriges historia har kommit av trycket de senaste åren. Efter bl.a. Sveriges konsthistoria och Sveriges kyrkohistoria kommer nu Svensk idéhistoria i två band. Författare är professorn i idéhistoria vid Uppsala universitet, Tore...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 2000:4:13 tecken: 4458

Tempel eller ej? Utgrävningen i Västerhaninge utanför Stockholm, vars resultat av grävningsledaren den brittiske arkeologen, Lindsay Lloyd Smith, betecknades som sensationella rester av ett järnålderstempel, en kultplats under tak, blev föremål för intensiva diskussioner bland svenska forskare. - Nej det kan inte ha varit ett tempel, denna typ av inbyggd kultplats...

2001:1

Res med oss - i tanke, tid och rum!

förf: Birgitta Gustafson
ID-nr: 2001:1:1 tecken: 2386

Makt och metaller är ledord för detta nummer av Populär Arkeologi. Längre fanns föreställningen om att järn- och stålindustrin i vårt land är en sentida företeelse. Möjligen kunde man tänka sig att det förekom några trevande försök under medeltiden. Men forskningen ger nu allt fler belägg för att vår metallhantering...

Klockgjutaren i Vendel

förf: Johan Anund
ID-nr: 2001:1:2 tecken: 10777

Under medeltiden skedde en mycket snabb utveckling av metallhanteringen. Bronsgjutarna tog steget från de metoder som hade använts sedan bronsåldern till en teknik som i stort sett används än i dag. Vid Vendels kyrka i Uppland finns en av Nordeuropas mest välbevarade gjutanläggningar, och den ger kunskap om såväl yrkesskicklighet...

Guld, slagg och gravar - om bygden kring Vittene

förf: Leif Häggström
ID-nr: 2001:1:3 tecken: 4518

1995 såg en tvåtusén år gammal gulds katt åter dagens ljus. Det 1,9 kg tunga sensationella guldfyndet gjordes i Vittene i Västergötland. För att undersöka fyndets sammanhang startades Vittene-projektet. Nu börjar resultaten att skönjas. Det första som presenteras är en studie över Vittenebygden hela förhistoria. Vad var det för en...

En ny bild av Minoernas Kreta

förf: Marie-Louise Winbladh
ID-nr: 2001:1:4 tecken: 16820

Kretas förhistoria brukar förknippas med Arthur Evans legendariska utgrävningar av palatset i Knossos för drygt hundra år sedan. För drygt ett sekel sedan startade den brittiske arkeologen Sir Arthur Evans sina berömda utgrävningar av palatset i Knossos. Sedan dess har arkeologerna förfinat och utökat sina metoder, och berikat forskningen med...

Tillgång till metaller - källa till makt

förf: Helena Forshell
ID-nr: 2001:1:5 tecken: 10197

Arkeologin visar att områden med god tillgång på metaller och mineraler och kunskap att utvinna dem har varit grunden för olika högkulturer under förhistorien. Det gäller guld och silver men även koppar. De första kopparbrukande samhällena uppstod i Anatolien i Turkiet och områdena kring Eufrat och Tigris för omkring 8000...

Följ med till stenålder i Lappland!

förf:
ID-nr: 2001:1:6 tecken: 1457

1982 upptäcktes en serie 6000 år gamla hyddbottnar från stenåldern i Vuollerim, Jokkmokks kommun, vid älvvätet mellan stora och lilla Lule älv. Hyddbottnarna ligger idag 10 mil från den nutida kusten på en tallmo, Älvnäset, utgörande ett forndelta med korvsjöar och myrar. En hyddbotten totalgrävdes under 1980-talet och mer...

Ölands gulds katter - romerska krigarlöner och plundringar

förf: Jan Olofsson
ID-nr: 2001:1:7 tecken: 11540

Under perioden från vår tideräknings början till 550 e.kr. , dvs. romersk järnålder och folkvandringstid, strömmade stora mängder guld till Norden. Ett av de guldrikaste områdena är Öland där man hittat 9 kg av den ädla metallen från den här perioden. Guldet vittnar om långväga kontakter. Det har sitt ursprung i...

Modern kopparmetod tillämpad redan under bronsåldern?

förf: Dag Noréus och Gunborg Janzon

ID-nr: 2001:1:8 tecken: 9945

Började koksalt användas vid koppartillverkning redan under bronsåldern, något som man trott hört 1800-talet till? Fynd från Hellerö i Småland antyder att så kan ha varit fallet. Klorerande rostning med koksalt har knappast diskuterats i arkeometallurgisk forskning. Detta trots att salttillsats vid metallhantering nämns redan i de första "alkemiska..."

Lönngången på Keldur

förf: Ragnheidur Traustadottir, Tor Hjalalin och Magnus Hellqvist.

ID-nr: 2001:1:9 tecken: 10283

På Island lärde sig människor tidigt att se över sitt hus och inte lita på sin granne och bilden av landets våldsamma medeltid präglas av de fantastiska skriftliga källor som lämnats till eftervärlden. Ibland möts skriften och bevisen i jorden, som på gården Keldur. Där står man inför frågan om...

Jakten på malmen i fjällvärlden

förf: Kenneth Awebro

ID-nr: 2001:1:10 tecken: 11525

Få näringar spänner över så lång tid som bergsbruket. Tidsgränserna flyttas ständigt bakåt, i takt med att den arkeologiska och historiska forskningen gör nya rön. Många forskare ser bergsbruket som en viktig faktor för Sveriges tillblivelse som nation. Näringen har satt sin prägel på arbetsliv, landskap och bebyggelse i stora...

Vålnader, gengångare och gastar genom tiderna

förf: Torsten Svensson

ID-nr: 2001:1:11 tecken: 5072

Döden har av förklarliga skäl fascinerat människorna genom alla tider. Gengångartraditionen har till exempel mycket gamla anor och vikingarna lät inhängna gravhögar för att de döda inte skulle gå igen. Torsten Svensson har hittat ett par nya verk om Döden. Många är de böcker som behandlar Döden. Nu har ytterligare...

Frøjels fyndrika vikingatida hamn

förf: Dan Carlsson

ID-nr: 2001:1:12 tecken: 2130

Han var den ende mannen bland de 11 undersökta gravarna. Han var 1,80 m lång och synnerligen välbevarad, om man kan kalla ett skelett för det. Han saknade dock alla tänderna i underkäken och i överkäken hade han endast två kvar. Fältarbets säsongen i Fröjel under 2000 blev hela 11 veckor lång...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 2001:1:13 tecken: 14217

Folkets farsoter och kungarnas krämpor Christer Nilsson, Carlssons Låt mig först som sist säga att Folkets farsoter och kungarnas krämpor är en härlig bok som bör införskaffas av var och en som har det minsta intresse av sjukdomar, kungliga obduktioner och balsameringar. Historikern Christer Nilsson har också ett härligt flyt...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 2001:1:14 tecken: 5283

Metallurgi i Kina Problemet hur metaller började utvinnas i Kina har förbryllat forskare sedan många decennier. En del tror att metoderna för utvinningen av metaller från mineraler utvecklats inom landet, medan andra anser att kunskaperna kommit utifrån, från Främre Orienten. Det har visat sig att övergången från en ekonomi grundad...

2001:2

Vikingarnas värld

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2001:2:1 tecken: 2422

Man brukar säga att vikingatiden tar slut vid 1100-talets början och att medeltiden sedan tar vid. Liksom alla våra indelade tidsperioder i historien säger detta kanske mer om vårt behov av att greppa tidsåldrarna än om att det verkligen är möjligt att ringa in dem. Är det till och...

Vikingarna inga köttfrossare

förf: Sven Isaksson

ID-nr: 2001:2:2 tecken: 9258

Hur mycket vet vi om vad vikingarna åt och drack? Ja senare tids undersökningar i Norden visar att vikingen knappast var den köttfrossare som vi kanske föreställt oss, utan att kosten var ganska allsidig. Boskapsskötsel och åkerbruk var grunden för mathållningen och hushållsekonomin. De små åkrarna gödslades med kreaturens vinterspillning...

Det vikingatida Uppåkra

förf: Lars Larsson

ID-nr: 2001:2:3 tecken: 6864

Det fantastiskt fyndrika Uppåkra har varit bosatt av människor redan före vår tideräkning. Men de flesta fynden som påträffats härrör från vikingatiden. Uppåkra spelade säkerligen en roll i maktkampen vid kristnandet. Knut den Helige donerade genom ett gåvobrev från 1085 Uppåkra till Lunds ärkestift. Vid vikingatidens början hade bosättarna i...

Världens största vikingaskatt!

förf: Jonas Ström och Per Widerström

ID-nr: 2001:2:4 tecken: 12532

Under 1900-talets allra sista år påträffades, i en åkerparcell vid Spillings gård på nordöstra Gotland, ett av seklets mest spektakulära skattfynd. Sammantaget utgör fynden den största bevarade vikingatida silverskatten i världen! Vikten på 65 kg, det vill säga 325 marker silver, kan jämföras med Gutasagans uppgift om att alla...

Vikingar och pikter - vänner eller fiender?

förf: Jessica Bäcklund

ID-nr: 2001:2:5 tecken: 8286

I början av 800-talet började de första vikingarna bosätta sig i Orkney, öarna norr om skotska fastlandet. Segellederna mellan Skandinavien och handelscentrat Irland passerade Orkneyöarna, och med gynnsamma vindar seglade man från Norge till Orkney

på ett par dagar. Men hur gick det egentligen till när vikingarna kom till...

Vikingatiden fanns även i norr

förf: Sten Tesch

ID-nr: 2001:2:6 tecken: 9009

Hur såg det ut i norra Sverige under vikingatiden? Kunskapen är begränsad, och det har gjorts för få arkeologiska undersökningar för att vi ska veta. Men spåren finns, till exempel Mångbyn och Harrsjöbacken. Det finns spår av odling i södra Västerbotten under 500-talet e.kr., en odling som tycks öka...

Kristin, kungadotter från Norge - ett vikingatida levnadsöde

förf: Anna Ulfhielm

ID-nr: 2001:2:7 tecken: 8889

Det är svårt att komma vikingatidens människor inpå livet eftersom så få berättelser och skriftliga källor finns bevarade. En skatt utgör dock den isländske hövdingen Snorre Sturlasons sagor och diktverk, som han skrev ned i början av 1200-talet. Här har arkeologen Anna Ulfhielm vaskat fram berättelsen om en stark...

Birka - hemvist för välutbildade krigare

förf: Lena Holmquist Olausson

ID-nr: 2001:2:8 tecken: 12719

Birka hör till de mest undersökta vikingatida platserna. Orten har framtonats som en handelsort och gärna givits epitetet "vår första stad". Men trots att så många undersökningar företagits har arkeologerna inte förrän nu börjat att gräva ut och undersöka Birkas krigiska historia. I de vikingatida småkungadömena var våldet och aggressionerna...

Bildväven från Överhogdal - ett av vikingatidens mest spektakulära fynd

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2001:2:9 tecken: 2697

Glansigt lin och färgstarka figurer i ull - ingen kan ana att Överhogdalsbonaderna är från 800-1100 e.kr. De är Europas bäst bevarade vikingavävar. Och de berättar en historia som ingen riktigt lyckats tolka... Överhogdal är en liten by i Härjedalen, Jämtlands län. 1910 hittades här några märkliga vävar, hopsydd till...

Den historiska hönan

förf: Sabine Sten och Maria Vretemark

ID-nr: 2001:2:10 tecken: 7711

Den första hönan kom från Indien. I Sverige har vi hållit tamhöns sedan järnåldern. Hönan var ett offer- och orakeldjur. Först med romarna började man att mer systematiskt använda hönan för köttet och äggen. De svenska lantrashönsen har sannolikt sina gener från järnålder och vikingatid. För mer än 4000 år...

Från hall till kyrka

förf: Sten Tesch

ID-nr: 2001:2:11 tecken: 13726

Sveriges kristnande skedde inte över en natt, utan var en lång process som varade i flera hundra år. Man brukar säga att det började med Ansgars besök i Birka 829-30. Under 1000-talet var kristendomen ännu huvudsakligen en angelägenhet för en aristokratisk elit, kungen och hans män, precis som...

Forntiden får nytt liv

förf: Sven Rosborn
ID-nr: 2001:2:12 tecken: 9354

Under det senaste kvartseket har arkeologin blivit en självklar del av vårt samhällsliv. Inga större exploateringar utan antikvariska kontroller. I planfrågor får antikvariska myndigheter göra sin röst hörd. Det grävs mycket i Sverige, materialet ökar dramatiskt, magasinerna fylls, det ena efter det andra. Men vad händer sedan? Vad får vanliga...

Var Gothia lika med vikingarnas Sverige?

förf: Carl Löfving
ID-nr: 2001:2:13 tecken: 8087

Frågan om hur de skandinaviska rikena uppkom har i alla tider uppmärksamats. Från de medeltida krönikörerna Saxo Grammaticus och Snorre Sturlason, via den storsvenske Olof Rudbeck på 1600-talet till den s.k. Västgötaskolan i våra dagar. Men hur såg det egentligen ut under sen vikingatid? De flesta har utgått från...

Böcker

förf: diverse
ID-nr: 2001:2:14 tecken: 9396

Sveriges Adelskalender 2001 Sveriges Ridderskap och Adels kalender Kunskapsförlaget Årets upplaga av Sveriges adelskalender är den 102 årgången och redaktionskommittén har låtit genomföra en del förändringar sedan den förra utgåvan 1998. Den nyutkomna adelskalendern ger ett vackert intryck med ett läckert skyddsomslag föreställande några av vapensköldarna i Riddarhuset. Man har...

Sedan sist

förf: redaktion
ID-nr: 2001:2:15 tecken: 3435

Buddhas födelseplats Ett lag arkeologer har funnit bevis för att religionsgrundaren Buddha föddes i staden Lumbini i Nepal, nära indiska gränsen, meddelar de nepalesiska myndigheterna. Under de FN-stödda utgrävningarna, som utförts av arkeologer från flera länder, har man också grävt ut staden Kapilbastu, den plats där Buddhas far Siddhodhan...

2001:3

Romerska kopplingar

förf: Birgitta Gustafson
ID-nr: 2001:3:1 tecken: 2474

Välkomna till höstens första nummer, som omspannar nästan hela världen! Populär Arkeologis läsare kunde i våras anmäla sig för att delta i de svenska utgrävningarna i Pompeji genom ett unikt samarbete med Svenska Institutet i Rom. Vi fick in mängder av anmälningar och de sex personer som var först med...

Pompeji - här har arkeologer grävt i trehundra år

förf: Birgitta Gustafson
ID-nr: 2001:3:2 tecken: 10215

Pompeji är en av de absolut mest kända arkeologiska platserna i världen. Ända sedan staden återupptäcktes på 1700-talet har människor fängslats av invånarnas öden och följt de olika utgrävningarna. Och dessa fortsätter också i våra dagar. Nu förbättras dokumentationen och arkeologerna använder nya undersökningsmetoder för att få reda

på...

Rörmokarna i Pompeji

förf: Gemma Jansen

ID-nr: 2001:3:3 tecken: 13556

År 79 e.kr. fångade vulkanen Vesuvius i södra Italien människorna i Pompeji mitt i vardagen i en dödlig omfamning av aska och gasmoln. När arkeologerna på 1700-talet började att gräva ut Pompeji fann man att livet avstannat i ett fruset ögonblick. Hittills har endast 2/3 av Pompeji faktiskt...

Rundkyrkan gömde resterna från en träkyrka

förf: Rikard Hedvall

ID-nr: 2001:3:4 tecken: 2709

Årets undersökning av Klosterstad, platsen där arkeologerna fann lämningarna av en unik rundkyrka för ett par år sedan, har precis avslutats med flera intressanta resultat. I och med årets undersökning är rundkyrkan färdigundersökt och murarna har nu åter täckts med jord. I Klosterstad fyra kilometer öster om Vadstena påträffades 1997...

Vikingaexpedition till Palteskiuborg

förf: Rune Edberg

ID-nr: 2001:3:5 tecken: 6416

Polotsk i Vitryssland, känt som Palteskia eller Palteskiuborg i fornnordiska källor, fick i somras påhälsning av en svensk expedition med en båt av vikingatida typ. Det var Aifurföreningen, som med sin 9-metersbåt tidigare gjort två "vikingafärder" i österled, som bestämt sig för att utforska floden Daugava. Floden Daugava...

Inspirerades ristarna i Möckleryd av medelhavskonstnärer?

förf: Mats Garme

ID-nr: 2001:3:6 tecken: 4509

Det finns många, både forskare och amatörer, som funderat över kulturkontakterna under bronsåldern. Hur kommer det sig att man kan finna formspråk som så liknar varandra på hållristningar och målningar, när man jämför till exempel medelhavsområdet med södra Skandinavien? Konstnären Mats Garme har fascinerats och upptagits av dessa frågor under...

Marinarkeologi på Gotland vid Lörje kunskapscenter

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2001:3:7 tecken: 5654

Ett nytt kunskaps- och upplevelsecenter med industriarkeologisk och marinarkeologisk inriktning är under uppbyggnad på Lörje på nordöstra Gotland. Under sommaren har en Marinarkeologisk dag, som riktade sig till allmänheten, arrangerats samt en marinarkeologisk konferens, med deltagande av landets främsta marinarkeologer. Ambitionen är att på Lörje både exponera dagens marinarkeologiska forskning...

L'Anse aux Meadows - sagornas Leifbodar?

förf: Fredrik Ljungqvist Charpentier

ID-nr: 2001:3:8 tecken: 6567

För tusen år sedan utvidgade djärva nordmän den kända världens gränser och landsteg på Nordamerikas kust. På 1960-talet fann man lämningar av en fornnordisk bosättning på Newfoundland men är det verkligen just de Leifbodar som de isländska sagorna berättar om? Framförallt två isländska sagor, Grönländingasagan och Erik Rödes Saga...

Laos - de stora krukornas land

förf: Birgitta Gustafson
ID-nr: 2001:3:9 tecken: 6987

Landet Laos i Sydostasien har, i likhet med sina grannländer en mångtusenårig historia. Men arkeologiskt står man inför ett pionjärarbete - nästan allting återstår att kartlägga. En arkeologisk plats är dock världsberömd, nämligen Krukslätten. Den undersöktes på 1930-talet av den franska arkeologen Madeleine Colani. därefter blev det stopp i undersökningarna...

Pompeji - här har arkeologerna grävt i trehundra år

förf: Birgitta Gustafson
ID-nr: 2001:3:10 tecken: 10212

Pompeji är en av de absolut mest kända arkeologiska platserna i världen. Ända sedan staden återupptäcktes på 1700-talet har människor fängslats av invånarnas öden och följt de olika utgrävningarna. Och dessa fortsätter också i våra dagar. Nu förbättras dokumentationen och arkeologerna använder nya undersökningsmetoder för att få reda på...

De gåtfulla vägarna i Chaco Canyon

förf: Jan Broberg
ID-nr: 2001:3:11 tecken: 9707

I nordvästra New Mexico i USA ligger Chaco Canyon, där anasazifolket under några århundraden för cirka ett millennium sedan byggde upp en kultur, som med sina många förbryllande drag fortfarande sätter arkeologernas skarpsinne på prov. Anasazierna har bland annat efterlämnat ett fantastiskt vägnät av raka, breda vägar, som sammanlagt uppgår...

Denaren från Vittene - ett bevis för romerskt falskmynteri?

förf: Mats Hellgren
ID-nr: 2001:3:12 tecken: 7424

I samband med utgrävningar av Vitteneboplatsen, strax öster om Trollhättan, påträffades 1998 en romersk denar. Denarer är ovanliga fynd i Sverige och vad som gör detta mynt än mer intressant är att det tycks härröra från en falskmyntarverkstad. Denaren i Vittene är nämligen inte av solitt silver, utan endast överdragen...

Från romersk bältering till handväska och ryggsäck

förf: Susanne Carlsson
ID-nr: 2001:3:13 tecken: 14285

Hur starka var influenserna från romarriket till Skandinavien? Forskarna blir allt mer på det klara med att kontakterna oss emellan var både täta och starka. Inte minst kan man se detta genom lämningar och bilder av klädedräkter, mode och bruksföremål. Här gör vi en djupdykning till romerska skönhetsmedel och modet...

Böcker

förf: diverse
ID-nr: 2001:3:14 tecken: 20067

Cistercienserkloster Historia och arkitektur Jean-Francois Leroux-Dhuys Könemann förlag
Låt mig först som sist säga att den här boken verkligen gör skäl för det engelska uttrycket "a book for the coffeetable". En sådan publikation skall ju vara stor till formatet, ha många illustrationer och vara allmänt tilltalande för ögat...

Sedan sist

förf: redaktion
ID-nr: 2001:3:15 tecken: 4257

Gladiatorer på Colosseum På Colosseum i Rom äger just nu en stor utställning rum om gladiatorernas liv och samhälle. Föremål med anknytning till gladiatorerna har samlats från hela det dåtida romerska väldet. I Pompeji har till exempel en del av deras utrustning påträffats och den visas i vanliga fall på...

2001:4

Dansk, och annan, historielöshet

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2001:4:1 tecken: 2519

Det är oundvikligt. Samtiden tränger sig på. Nu närmast efter det danska folketingsvalet. Valrörelsens propaganda byggde på ett svårgripbart tankegod som handlade om ett slags danskhet. Här brukar det kallas svenskhet. Några sådana -heter har aldrig funnits utanför de nationalistiska rörelserna. I Sverige uppstod de i samband med stormaktstidens behov...

Östersjöns gömda skatter

förf: Björn Varenius

ID-nr: 2001:4:2 tecken: 9247

Fornlämningar under vatten hör till våra minst kända. De är inte inventerade som fornminnena på land och länge hade de ett svagt lagskydd. Den marinarkeologiska forskningen utvecklas nu och resulterar i allt fler rön och upptäckter. Intresset från allmänheten är mycket stort. Kulturarvet under vatten hotas dock från flera håll...

Vem var kvinnan?

förf: Catarina Ingemarsson

ID-nr: 2001:4:3 tecken: 3850

Sommaren 1942 gjordes ett ovanligt fynd då man bröt torv i Dannike utanför Borås. En tråkista med ett kvinnolik utan huvud påträffades. Forskarna tog sig an upptäckten, och kvinnan i kistan kom att kallas Dannike-kvinnan. Forskningen om det ovanliga mossfyndet återupptogs förra året. Nu visas resultatet i en utställning...

Från Tarantos gravar

förf: Kristian Göransson

ID-nr: 2001:4:4 tecken: 4824

I stora skaror lämnade grekerna på 700-talet f.kr. sitt hemland och grundade nya städer i Syditalien, det så kallade Magna Graecia. En av dessa städer var Taranto på Italiens klack. Här har arkeologerna hittat rika skatter och föremål i de antika gravar som räddats från senare tiders förstörelse. Taranto...

Entusiaster i Smålands skogar

förf: Per-Olof Persson

ID-nr: 2001:4:5 tecken: 1941

Kronobergs arkeologiska förening hade tvåmånadersjubileum den 24 november. Vi har redan ett 30-tal medlemmar. God hjälp har vi fått av arkeologerna på Smålands Museum, vilka dessutom utgöt ett vetenskapligt råd knutet till föreningen. Vi har inga marknadsföringsresurser utan ryktet om föreningen sprids genom mun mot mun metoden. Ett ständigt...

Utgrävningar inför Götatunneln

förf:

ID-nr: 2001:4:6 tecken: 1600

De arkeologiska undersökningarna inför Götatunneln i Göteborg kommer att beröra befästningsverk som tidigare aldrig blivit arkeologiskt dokumenterade. Vid Lilla Bommen räknar arkeologerna med att finna bastionsmurar, sänkverk, fartygsvrak, kulturlager, pål- eller bomspärrar med förmodade bomöppningar in mot kanalerna och vallgraven. Undersökningarna vid de båda tunnelpåslagen förväntas resultera i upptäckter av...

På Näverberget avläser arkeologerna stenålderns samhällsförändringar

förf: Carina Bennerhag och Erik Norberg

ID-nr: 2001:4:7 tecken: 14220

Strax söder om Luleå ligger Näverberget, för 4000 år sedan en ö. Här har arkeologerna kunnat följa de mänskliga spåren under sten- och bronsåldern och kunnat dra slutledningar hur platsens användning har skiftat med dessa tidiga samhällens utveckling. I samband med fornminnesinventeringen 1986 påträffades lämningar från stenåldern på Näverberget, strax...

Järnet i Kråknäsfyndet framställdes för 2000 år sedan!

förf: Elise Hovanta

ID-nr: 2001:4:8 tecken: 7981

Den senaste tiden har två samlade fynd av ämnesjärn och smältor väckt stor debatt och intresse, inte bara hos de stolta Torsåkersborna utan även bland forskare runt om i Europa. Fyndet, som går under namnet Kråknäsjärnet, hittades redan för åtta år sedan, men har under det gångna året granskats närmare...

Dumpokjauratj i Arjeplog - en 9000 år gammal historia

förf: Ingela Bergman och Anders Olofsson

ID-nr: 2001:4:9 tecken: 9577

Varför har det tagit så lång tid att kartlägga den äldsta stenålderns fornlämningar i norra Sverige? En vanlig förklaring är att man tidigare inte trodde att det kunde finnas tidiga bosättningar så långt norrut. En annan förklaring är att inventeringar i Norrlands inland endast berört nutida sjöstränder. Forskarna har inte...

Biskopen som var en bedragare

förf: Ingegerd Wachtmeister

ID-nr: 2001:4:10 tecken: 2302

Hade Styrbjörn levat i dag hade hans namn funnits på löpsedlarna. Han hade kallats bedragare, förslagen, fräck och listig eller möjligen dum, slösaktig och slarvig. Hans ansikte hade varit välkänt, hans namn omdiskuterat. Nu får vi nöja oss med att läsa om honom i efterlämnade dokument och se honom i...

Varifrån kom drakskeppet - och vart tog det vägen?

förf: Pontus Hultén

ID-nr: 2001:4:11 tecken: 3215

Många run- och bildstenar har en brokig historia med återanvändning i olika former. Pontus Hultén har fångats av ödet för den sten som idag står framför kyrkan i Gamla Uppsala. Genom att följa stenens historia reses en rad frågor om behandlingen av den. Framför Gamla Uppsala kyrka står uppställda resterna...

Palissaden vid Pildammsvägen

förf: Eva Lindhé, Per Sarnäs och Morten Steineke

ID-nr: 2001:4:12 tecken: 11517

Bygget av Öresundsbron har resulterat i några av de största arkeologiska utgrävningarna i modern tid. Bron står klar, men Citytunnelns järnvägsspår återstår att anlägga och inför den krävs fortsatta arkeologiska undersökningar. Där Pildammsvägen möter Annetorpsvägen i Malmö ligger idag en rondell. För nära 5000 år sedan låg här en stor...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 2001:4:13 tecken: 16830

Minnets stigar - en resa bland svenska kyrkogårdar Hans Hammarskiöld, Anita Theorett och Per Wästberg Bokförlaget Max Ström "Omsider lycklig" står det på baksidan av en gravsten på Husaby kyrkogård i Västergötland och lycklig kan man bli nu när omsider en bok utkommit om begravningar och kyrkogårdar i Sverige. Den med...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 2001:4:14 tecken: 5495

Avslöjad efter 100 år i magasinet På 1880-talet hittades en välbevarad dolk av ben i en myr vid Storsjön i Jämtland. Den beundrades för sin form och de vackra dekorationerna. I början av 1900-talet förvärvades dolken av Historiska museet i Stockholm. Efter en nyligen gjord datering visar den...

2002:1

Sätt spadarna i marken!

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2002:1:1 tecken: 2147

För arkeologerna på norra halvklotet följer utgrävningssäsongen årstiderna och det är under sommarhalvåret de flesta undersökningar företas. Så efter vinterns fyndkatalogisering och rapportskrivande är det nu snart dags att plocka fram spadar och skärslevar igen - eller att ringa maskinentreprenören för avbaning. Också för den som inte är arkeolog men som...

Vad är stenformationerna i Målilla skogar?

förf: Lennart Stenfelt

ID-nr: 2002:1:2 tecken: 2658

I skogarna nära Hesjön i Målilla upptäckte ett par fritidsarkeologer flera rader av märkliga stenrösen. Vad kan de vara? Att de är anlagda förefaller utom allt tvivel. Kalmar läns museum har ännu inte hunnit att titta på anläggningen. Här berättar Lennart Stenfelt om sina upptäckter. Under min uppväxt vistades jag...

Marinarkeologi och industriarv på Lörje

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2002:1:3 tecken: 2366

Gotlands nordöstra kust präglas helt av en månghundraårig kalkstensbrytning. I Hellvi socken har man brutit och bränt kalk ända sedan medeltiden. Fortfarande är kalkstensindustrin en stor näring på ön. Lörje Gård ligger helt nära den gamla hamnen i Kyllaj, som på 1600- och 1700-talet hade sin storhetstid som exporthamn...

Múrurin - pampig katedral från 1200-talet

förf: Kristina Jonsson

ID-nr: 2002:1:4 tecken: 8808

Likt gröna pyramider reser sig Färöarna ur Nordatlanten. De mäktiga öarna - arton till antalet - är synnerligen otillgängliga. Av den anledningen är det svårt att inte fascineras av de människor, som i tusen år bebott detta karga landskap. Färingarna har genom århundradena inte enbart klarat livets nödort. Arkeologin visar nämligen, att...

Arkeologi i Nordafrika

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2002:1:5 tecken: 8692

Den nordafrikanska kusten hör till Medelhavsområdets historia. Här har kolonier grundlagts alltifrån fenicierna, grekerna och romarna. Det antika arvet och dess byggnader är väl bevarat i till exempel Tunisien och Libyen. Här finns några av de mest storslagna lämningarna i världen från denna tid. Men under ytan av Africa Romana...

6000 år gamla hyddor

förf: Kjell Knutsson

ID-nr: 2002:1:6 tecken: 2028

År 1983 påträffades en grupp hyddlämningar från stenålder på Älvnäset vid Lilla och stora Luleälvens sammanföden nära Vuollerim i Lappland. Arkeologiska undersökningar visade att hyddlämningarna utgjorde spår av 6000 år gamla hyddor av en fram till då okänd typ. Fynden gjordes på ett isälvdelta vid uttorkade nu försumpade flodarmar tillhörande...

Sten och ben på Irland

förf: Göran Burenhult

ID-nr: 2002:1:7 tecken: 2117

Svenska arkeologer har i omgångar grävt på Carrowmore på Irland. Nu anordnar Högskolan på Gotland med professor Göran Burenhult i spetsen en konferens på Irland om den senaste megalitforskningen. Många år har förflutit sedan förklaringsmodellerna från 1950- och 60-talen avseende den megalitiska traditionens framväxt i atlantiska Västeuropa kunde förkastas...

Gothernas märkliga färder

förf: Anders Kaliff

ID-nr: 2002:1:8 tecken: 13247

Frågan om goternas ursprung har behandlats i flera hundra år. I modern tid har den knappt alls tagits upp eftersom föregående seklers forskning i ämnet kom att förknippas så starkt med extrem nationalism och även rasbiologi. Men nu växer åter intresset för folkvandringstiden och goterna bland forskarna. Nya rön och...

Göteborgs tidiga sjöfartshistoria grävs upp

förf: Carina Bramstång och Viktor Svedberg

ID-nr: 2002:1:9 tecken: 8736

Under snart ett års tid har arkeologer grävt i Göteborgs centrum inför byggandet av Götatunneln. Vid de två tunnelmynningarna berörs delar av Göteborgs äldsta lämningar. I fokus står stadens framväxt som en befäst utpost i gränsområdet mot Danmark och Norge, men även dess omvandling till en modern handels och industristad...

Vikingatida Fröjel

förf: Dan Carlsson

ID-nr: 2002:1:10 tecken: 1607

Projektet Fröjel Discovery Programme syftar till att belysa frågan om hamn och handel på Gotland under yngre järnålder - tidig medeltid. Fyra års undersökningar i Fröjel har gett

ett mycket omfattande material, men också en betydande kunskap om hamn- och handel. Den gångna säsongen, som var den sista, avsåg i första...

Medeltidsgården Dyänge på Fårö

förf: Peter Larsson

ID-nr: 2002:1:11 tecken: 1742

Ett par kilometer söder om raukfältet vid Langhammars på Fårö ligger lämningarna av Dyänge-gården, en gård som åtminstone varit övergiven sedan skiftet 1400-1500-talet. Marken kring gårdsplatsen är i det närmaste totalt orörd sedan gården övergavs eller flyttade. Här finns bl a rester av ett tiotal husgrunder, stensträngar...

Ajvides gravar från yngre stenålder

förf: Inger Österholm

ID-nr: 2002:1:12 tecken: 1879

Ajvide ligger i Eksta socken på sydvästra Gotland och utgrävningarna av den gropkeramiska boplatsen där omfattar både boplats och gravar från yngre stenålder. Målsättningen är att med hjälp av tvärvetenskapliga och laborativa analyser rekonstruera och visualisera det levande samhället på Gotland för 5000 år sedan, med dess bebyggelsemönster, ekonomiska, sociala...

Etruskerna satt på en förmögenhet - visste de det?

förf: Richard Holmgren

ID-nr: 2002:1:13 tecken: 4147

När den italienske handelsresanden Giovanni di Castro upptäckte mineralet alunite i Tolfabergen i Italien på 1400-talet, så förstod han att detta markerade början på en storindustri med lysande ekonomiska utsikter. Men kanske hade denna gruvdrift mycket längre anor. Var den rentav en grund för etruskernas välstånd? Genom en relativt...

Den glömda staden Euesperides grävs fram på nytt

förf: Kristian Göransson

ID-nr: 2002:1:14 tecken: 10459

Den nordafrikanska kusten har en rik historia med början i äldsta stenåldern, paleolitikum. Men sedan mer än tvåtusen år tillbaka är den också en del av Medelhavskulturen. Efter fenicierna etablerades grekiska handelskolonier. Staden Euesperides har sin historia i detta kapitel. Euesperides bär på en spännande historia och denna grekiska stad...

KRÖNIKA: Arkeologin som syresättare av fördomar

förf: Marja Hagerman

ID-nr: 2002:1:15 tecken: 2143

Vårt förflutna är laddat, det är inget att hymla om. I dessa dagar är det tydligare än på länge. Högerextrema, främlingsfientliga partier vinner väljare i snart sagt alla länder i Europa när de åkallar forntiden och väcker känslor för tradition och historia. Kelterna hyllas av Lega Nord i Italien och...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 2002:1:16 tecken: 6654

Pilgrimer i öst Harald Olsen Cordia förlag Till Håvard och Helge - som somnade till rysk körsång från det att de var en tvärhand höga - för stort tålamod med pappas många passioner, av vilka den här boken avhandlar en. Ovanstående dedikation inleder högskoledirektören vid Konsthögskolan i Oslo, Harald Olsens bok om...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 2002:1:17 tecken: 3762

Jakten på Oden Thor Heyerdahls sista bok, "Jakten på Oden" har nyligen utkommit. En film på samma tema är under produktion. Thor Heyerdahl var mitt uppe i ett nytt projekt när han nyligen gick ur tiden. I arkeologiska utgrävningar i Azov i Ryssland ville han ta reda på om den...

2002:2

Låt fantasin ta plats i historien!

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2002:2:1 tecken: 2392

Låt fantasin ta plats i historien! Nästan ingen epok i vår historia röner så stort intresse som vikingatid och medeltid. Och det beror säkerligen på att forskningen om dem är ovanligt livaktig. Bland arkeologerna har det sedan en tid tillbaka varit "inne" att forska kring hallen, från järnåldern och fram...

Laserteknik avslöjar runristarnas hemligheter

förf: Torsten Svensson

ID-nr: 2002:2:2 tecken: 2998

Många människor tycker med rätta att runor och runstenar är fascinerande. Redan under 1600-talet lät man registrera de stenar man kände till. Pionjär i det sammanhanget var Johan Bureus som under slutet av 1500-talet fick upp ögonen för en nu försvunnen runsten i Riddarholmskyrkan och genom denna grundlades...

Bli marinarkeolog i sommar - inga förkunskaper behövs!

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2002:2:3 tecken: 1735

Gå en kurs i marinarkeologi på Gotland i sommar! Genom Populär Arkeologi har du möjlighet att helt utan förkunskaper lära något om vår sjunkna historia. Marinarkeologen Johan Rönby är vår ciceron och vi besöker bland annat Bulverket i Tingstäde Träsk! Också den som aldrig har dykt förut kan prova på...

Vägen bär åter till Kaupang

förf: Unn Pedersen

ID-nr: 2002:2:4 tecken: 11739

Vikingatidens nätverk av handelsplatser var omfattande och utbytet dem emellan mer avancerat än vi kanske föreställt oss. Nya undersökningar av de vikingatida platserna ger oss alltmer kunskap om dess människor och samhälle. På norska Kaupang vid Oslofjorden pågår en av de största vikingatidsutgrävningarna i Skandinavien. En stor skara internationella arkeologer...

Medeltida skrivdon - bortglömda föremål på museerna

förf: Håkan Tegnestål

ID-nr: 2002:2:5 tecken: 6764

Under tidig medeltid, vid övergången från hednatro till kristendom, importerade de skandinaviska områdena en helt ny skrivkultur. Med bläck och penna på pergament fästes kristen lära, filosofiska tankar, lagtexter och kontrakt. Med det nya sättet att skriva följde också själva hantverket bakom böckerna och dokumenten, såsom det hade utvecklats

på...

Under E 22:an ligger den vikingatida vägen

förf: Alf Ericsson och Per Nilsson

ID-nr: 2002:2:6 tecken: 7754

Söder om Söderköping övergår Östergötlands slättbygd i en skogsbygd som rymmer gårdar och små byar. Färdas man längs E 22 mellan Söderköping och Valdemarsvik öppnar sig en uppodlad dalgång vid samhället Ringarum. I dalgångens botten ligger en bensinstation med ett motell; något längre västerut skimtar Ringarums kyrka. Runt dalgången ligger...

Järnålderns terrorister slog till mot överklassens hallar

förf: Frands Herschend

ID-nr: 2002:2:7 tecken: 8449

Bruket att vandalisera hallar rullar som en våg genom Skandinavien, en våldsvåg som speglar den maktkamp som förändrar järnålderns samhälle samtidigt med att den ger stoff till tragedier, hjältar och en och annan stark kvinna, skriver här forskaren Frands Herschend som inriktat sig på hallen i vår historia och arkeologi...

Järnålderns terrorister slog till mot överklassens hallar

förf: Frands Herschend

ID-nr: 2002:2:8 tecken: 8449

Bruket att vandalisera hallar rullar som en våg genom Skandinavien, en våldsvåg som speglar den maktkamp som förändrar järnålderns samhälle samtidigt med att den ger stoff till tragedier, hjältar och en och annan stark kvinna, skriver här forskaren Frands Herschend som inriktat sig på hallen i vår historia och arkeologi...

Utgrävningar i S:t Olofs kyrka

förf: Kerstin Fogelberg och Sten Tsch

ID-nr: 2002:2:9 tecken: 8557

S:t Olofs kyrka jämte ytterligare minst fem stenkyrkor i Sigtuna tillhör de allra äldsta i landet. Alla kyrkorna byggdes mer eller mindre samtidigt under 1100-talets första hälft. Kyrkornas medvetna placering i staden tyder på en avsikt att skapa ett sakralt stadslandskap lämpat för kyrkliga processioner. Många hypoteser om...

Koggen från Skanör första piratskeppet?

förf: Sven Rosborn

ID-nr: 2002:2:10 tecken: 9466

Det blåser en storm från sydväst. Mot de låga sandstränderna runt Falsterbonäset går vågorna höga och vinden tar andan ur befolkningen. Väster om Skanör, ute i Öresund, kämpar en besättning för att rädda sitt skepp. Vinden för det stora ekskeppet mot stranden och undergången. Fortvivlat försöker besättningen hålla ut skeppet...

Eisåsen - medeltida ödesböl i Jämtland

förf: Camilla Olofsson

ID-nr: 2002:2:11 tecken: 10439

Under perioden 1350-1650 övergavs 600-800 gårdar i Jämtland. Idag registreras platserna som ödesbölen i fornminnesregistret. Frågorna är många: Hur kom det sig att så många gårdar togs upp kring 1000, och varför ödelades de? Utgrävningarna på en av dem, Eisåsen i Bergs socken, kastar nytt ljus över problematiken...

Ny bildsten i gotländska Bro

förf: Per Widerström

ID-nr: 2002:2:12 tecken: 9838

Gotlands många bildstenar är unika. Traditionen går tillbaka åtminstone till 400-talet efter år 0 och fortsätter över vikingatiden. Under senare delen av vikingatiden frångås bildtraditionen och övergår till runslingor, även om stenarna fortfarande har den karaktäristiska bildstensformen. Nya fynd av bildstenar från vikingatiden är ganska ovanliga. En sådan bildsten...

Mytomspunnen och välbesökt - Aranäsborgen utgrävd på nytt

förf: Lars Lundqvist och Magnus Stibéus

ID-nr: 2002:2:13 tecken: 10134

De arkeologiska utgrävningarna av Aranäsborgen har ägt rum under speciella omständigheter. Det är nämligen hit Jan Guillou har förlagt sin fiktiva berättelse om riddaren Arn. Böckerna har mött ett så stort intresse att människor vallfrärdat till utgrävningarna och frågat arkeologerna: Var bodde Arn? Här ger Lars Lundqvist och Magnus Stibéus...

Krönika: Fikonspråk och tillgjord intellektualism kan vi gott vara utan

förf: Bo Gräslund

ID-nr: 2002:2:14 tecken: 2732

Det må vara forskarna som leder utvecklingen av arkeologifämnet, men ytterst är det samhället och den intresserade allmänheten som bedömer om vi har något av intresse att förmedla och om vi gör detta på ett meningsfullt sätt. God populärvetenskap kräver inte bara kunskap utan också insikt och medvetenhet. Tyvärr har...

Att vara barn på vikingatid

förf: Sara Kusmin

ID-nr: 2002:2:15 tecken: 6861

Vi kan med stor säkerhet utgå från att man under vikingatiden hade en annan syn på barn och ungdomar än vad vi har idag. Under vikingatiden var en stor del av befolkningen ung och medellivslängden kort, den brukar beräknas till ca 30 till 50 år. Eftersom föräldrarna inte levde så...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 2002:2:16 tecken: 6654

Pilgrimer i öst Harald Olsen Cordia förlag Till Håvard och Helge - som somnade till rysk körsång från det att de var en tvärhand höga - för stort tålamod med pappas många passioner, av vilka den här boken avhandlar en. Ovanstående dedikation inleder högskoledirektören vid Konsthögskolan i Oslo, Harald Olsens bok om...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 2002:2:17 tecken: 3763

Jakten på Oden Thor Heyerdahls sista bok, "Jakten på Oden" har nyligen utkommit. En film på samma tema är under produktion. Thor Heyerdahl var mitt uppe i ett nytt projekt när han nyligen gick ur tiden. I arkeologiska utgrävningar i Azov i Ryssland ville han ta reda på om den...

Hur behandlar vi fornlämningarna?

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2002:3:1 tecken: 2683

När arkeologerna gör en så kallad slutundersökning, det vill säga undersöker och gräver ut allt material på en plats, innebär det att man för all framtid förstör detta fornlämningsområde. Det är därför av mycket stor betydelse att arkeologerna lämnar en omsorgsfull rapport om allt de hittar vid en utgrävning. Det...

Petra bakom stenkulisserna

förf: Richard Holmgren

ID-nr: 2002:3:2 tecken: 10815

Få städer har blivit så sägenomspunna och beundrade som klippstaden Petra. De mer än tvåtusen år gamla byggnaderna och monumenten har med stor skicklighet huggits fram direkt ur de rosenröda sandstensklipporna. Här berättar arkeologen Richard Holmgren om sina erfarenheter av utgrävningar i Petra och funderar över hur man idag handskas...

Kort om Petra

förf: Richard Holmgren

ID-nr: 2002:3:3 tecken: 1769

Petra ligger söder om Amman i Jordanien. Området har bebotts alltsedan stenåldern. Ruinstaden Petra blev under 300-talet f.kr. centrum i nabatéernas kungadöme. Under flera hundra år utvecklades Petra till en rik handelsstad, strategiskt belägen vid karavanvägen mellan Arabien och Medelhavskusten. År 106 e.kr. annekterades Petra av romarna och minskade...

Gåtfulla stockar i Martebo myr

förf: Torsten Svensson

ID-nr: 2002:3:4 tecken: 9011

Fanns det fler sjöbundna träkonstruktioner på Gotland än det gåtfulla Bulverket i Tingstäde träsk? En ny genomgång av gamla myrfynd och en planerad georadarundersökning i Martebo myr kan ge svar på den frågan. Här berättar en av initiativtagarna till nya undersökningar, konstvetaren Torsten Svensson, om historien kring den så kallade...

Här grävs 6000 år fram under nya E4:an

förf: Torsten Svensson

ID-nr: 2002:3:5 tecken: 10347

Den 13 maj inleddes arkeologiska slutundersökningar längs E4:ans nya dragning i Uppland, en sträcka på cirka 8 mil där en dubbelfilig motorväg skall byggas. Det rör sig om ett av de största arkeologiska projekten någonsin i Sverige och undersökningarna kommer sannolikt att sträcka sig över tre säsonger. Vägen löper...

Jakten på de ryska näverbreven

förf: Per Warmark

ID-nr: 2002:3:6 tecken: 8255

I ryska Novgorodområdet gräver arkeologerna flera meter tjocka kulturlager. Specifikt för dessa grävningar är att jordens syrefattiga sammansättning har gjort det möjligt att organiska fynd kunnat bevaras. Per Warmark berättar här om sommarens grävningar i Staraja Russa med svenskt deltagande och om jakten på de så eftertraktade näverbreven med sina...

Krönika: Hur ska det gå för de långsamma tänkarna?

förf: Charlotte Scheffer
ID-nr: 2002:3:7 tecken: 2364

Höstterminens tid är inne och det kan vara på sin plats att fundera på hur det kan vara att vara student just nu. Tiden har blivit en så viktig faktor. Små barn förväntas gå mer eller mindre direkt från vaggan till ett fullt program av meningsfulla sysselsättningar. Ungdomar som nyss...

Vi hittar flera gruvhål, sannolikt från 1600-talet

förf: Tor-Henrik Buljo, Örjan Hermodsson, Lennart Klang och Rikard Sohlenius.
ID-nr: 2002:3:8 tecken: 3752

Rakets domänreservat, Jukkasjärvi socken, 5-8 augusti. Området ligger 1-2 mil öster om Torneträsk. Terrängen i området är varierad med kalvfjäll i den östra och sydöstra delen med högsta punkten kring 800 meter över havet nära Rågesvärris topp. Inga fornlämningar var tidigare kända i området. Här följer ett utsnitt...

Marinarkeologin på frammarsch

förf: Birgitta Gustafson
ID-nr: 2002:3:9 tecken: 9413

Vi har ett av de bästa fornminnesregistren i världen. Allt sedan 1600-talet har uppgifter samlats in och dokumenterats. I dag har vi en god bild av fornlämningarna. På land. Om våra fornlämningar under vatten vet vi nästan ingenting. De insatser som gjorts handlar mest om nödutryckningar när vrak och...

Hästen - storslagen följeslagare

förf: Sabine Sten och Maria Wretemark
ID-nr: 2002:3:10 tecken: 8461

Avbildningar i grottmålningar, som exempelvis i Lascauxgrottan i Frankrike från senare delen av istiden, visar jaktmotiv med vildhästar. Hästen var då ett viktigt bytesdjur. Så småningom domesticerades hästen och blev en av människans viktigaste följeslagare. Två vildhästraser har funnits kvar in i modern tid, tarpanen i Ukraina och przewalskihästen i...

Öppna magasin i London

förf: Birgitta Gustafson
ID-nr: 2002:3:11 tecken: 1052

I februari öppnades London Archaeological Archive and Research Centre, LAARC. Det innebär att mängder av arkeologiska fynd och föremål även öppnas för allmänheten. Fler utgrävningar och arkeologiska undersökningar äger idag rum i Storbritannien än någonsin. Det innebär att mängden av föremål och fynd ställer stora krav på att härbärgeras, i...

Neandertalarna var inga primitiva asätare

förf: Lars Larsson
ID-nr: 2002:3:12 tecken: 11629

Vi har lärt oss att vad som hindrade neandertalarna från att överleva var att de konkurrerades ut av den smartare moderna människotypen Homo sapiens sapiens. Men med den paleolitiska forskningen växer nu en annan bild fram. Stenåldersforskaren Lars Larsson berättar. Det udda och frånstötande väcker vårt intresse. Med ständigt behov...

Hallandsåsen och Europa

förf: Lennart Carlie
ID-nr: 2002:3:13 tecken: 3688

Hur kan man lyfta fram och öka förståelsen för kulturlandskapet? Det undrar EU som dragit igång ett projekt under rubriken "Pathways to Cultural Landscapes". Ett av dem handlar om den storslagna Hallandsåsen. Här berättar Lennart Carlie om undersökningen. För halländskt vidkommande har insatserna koncentrerats till ett cirka 5 kvadratkilometer stort...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 2002:3:14 tecken: 11535

Jarlens sekel En berättelse om 1200-talets Sverige Dick Harrison Ordfront Dick Harrison, vars böcker är omfångsrika till både innehåll och sidantal, har åter kommit ut med en exposé över ett medeltida ämne. Denna gång berättar han i Jarlens sekel, om Birger Jarls 1200-tal. Harrison gör här ett gott...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 2002:3:15 tecken: 7647

Vägvisare "Med kollektivtrafiken till förhistorien, en vägvisare till 17 fornlämningsmiljöer i Göteborgsområdet" är namnet på denna behändiga bok av Anders Gustafsson och Håkan Karlsson på Bricoleur Press. Ett populärvetenskapligt initiativ, som man tackar för. På de 120 sidorna tecknas först en bakgrund till arkeologin och därefter tar presentationen av kulturmiljöerna...

2002:4

Res med oss i tid och rum

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2002:4:1 tecken: 2511

Välkommen till årets sista nummer av Populär Arkeologi! När vintermörkret sänker sig kring oss är det skönt att ta sin tillflykt till läsning av olika slag. Men också att planera för den vår och sommar som komma skall. I detta nummer har vi gjort ett par djupdykningar till den fascinerande...

De offrades som krigsbyten

förf: Bengt Nordqvist

ID-nr: 2002:4:2 tecken: 10400

Finnestorp tillhör en fornlämningskategori som benämns krigsbytesofferplatser. Termen krigsbytesoffer bygger på antagandet att dessa fyndplatser är en arkeologisk motsvarighet till de offer som nämns av de antika författarna. Fynden från Finnestorp kan dateras till folkvandringstid. Namnet på denna arkeologiska period visar att fynden är från en turbulent fas i Europas...

Märkliga stenhögar i Småland

förf: Leif Häggström

ID-nr: 2002:4:3 tecken: 2740

I somras genomfördes en omfattande arkeologisk undersökning i Öggestorp två mil sydost om Jönköping. Då påträffade arkeologerna fem hittills helt okända lämningar. Genom området löper en stensträng, runt stensträngen påträffades tre olika boplatser, åkerytor, en hålväg och spår av metallhantering. På boplatserna finns minst sju byggnader. De funna byggnaderna innebär...

Krönika: Ska inte vårt kulturarv få vara levande?

förf: Sven Rosborn

ID-nr: 2002:4:4 tecken: 2732

Runt omkring i landet arbetas det för fullt med att levandegöra historia på ett icke traditionsenligt museisätt. Jag talar om alla våra "forntidsbyar" som finns från norr till söder. Kännetecknande för dem alla är att de drivs av entusiaster som är kunniga i arkeologi och historia. Kännetecknande är också att...

Isavsmältningen ställer nya frågor om hållmålningarna

förf: Bo-Göran Hedberg

ID-nr: 2002:4:5 tecken: 6895

Den forntida hållkonsten, hållmålningar och hållristningar, är föremål för stort intresse hos arkeologer men även hos oss övrig allmänhet. Hur gamla är bilderna? Vad berättar de? Vilka var de som målade och ristade? Var kom de ifrån? Frågorna är många. Frågan om hållmålningarnas ålder har länge engagerat mig, skriver här...

Hela bygden på jakt efter sin sten- och bronsålder

förf: Michael Dahlin och Philip Seward

ID-nr: 2002:4:6 tecken: 6889

Fyra hembygdsföreningar i Oskarshamn har gått samman och startat ett projekt som ska undersöka traktens sten- och bronsålder. Tillsammans med en arkeolog, en projektledare och ett 30-tal roteombud genomförs inventeringar, "lösfyndskvällar" och studiecirkel i arkeologi. Här berättar gruppens ledare om hur detta unika arbete byggs upp. Det hade länge...

Fynd av nya hållristningar

förf: Sven-Gunnar Broström

ID-nr: 2002:4:7 tecken: 2213

Under årets fältsäsong har Sven- Gunnar Broström upptäckt två större hållristningar i Sverige, en i Södermanland och en i Småland. Den sørmländska ristningen upptäcktes under upptakten till det stora EU-stödda hållristnings-projektet RANE där länsstyrelsen i Södermanland ingår. Upptäckten av själva ristningsplatsen skedde egentligen redan ett år tidigare. Då...

I svenska Cypern-expeditionens spår

förf: Marie-Louise Winbladh

ID-nr: 2002:4:8 tecken: 10505

I Sverige är den märkliga cypriska kulturen relativt okänd, trots att det var svenska arkeologer som för drygt 70 år sedan lade grunden till den cypriska arkeologin. Den legendariska svenska Cypernexpeditionen företog utgrävningar på ön 1927-31 och gjorde fantastiska fynd. Gravar, kultplatser, tempel, ett palats och en teater, mängder...

Cypernutställningen i Medelhavsmuseet

förf:

ID-nr: 2002:4:9 tecken: 2115

Religionen har spelat en viktig roll i cypriskt liv under alla perioder. Många utgrävda helgedomar och fynd ända från tidigcyprisk tid vittnar om detta. Vid de cypriska helgedomarna har påträffats mängder av votivgåvor; vanligast är figurer av människor och djur i terrakotta. Helgedomen vid Ajia Irini är typisk för den...

Vale do Foz Côa - hållristningarna som stoppade ett dammbygge

förf: Sara Griberg

ID-nr: 2002:4:10 tecken: 7555

Franska tidningen L'Express har listat dem bland världens sju nya underverk. När man ser de tunna ristningarna på klipphällarna i Vale do Foz Côa är det svårt att tro att de kunde förmå portugisiska staten att avbryta ett stort kraftverksbygge. De tjugofemtusenåriga ristningarna upptäcktes för mindre än tio år...

Det keltiska inflytandet talar genom brakteaterna

förf: Johan Adetorp

ID-nr: 2002:4:11 tecken: 12299

Under folkvandringstiden 450-550 e.kr. framträder föremål som arkeologer kallar för brakteater. Namnet kommer av det latinska ordet bractea, som betyder tunt pressat metallstycke. Föremålen påminner om mynt, eftersom de är runda och försedda med bilder. Brakteaterna motiv kan ge oss en bild av den tidens myt och religion och...

Ragnhildsborg - medeltidsarkeologi i strandkanten

förf: Marcus L. Hjulhammar

ID-nr: 2002:4:12 tecken: 4496

Under tre år har Ragnhildsborg vid Södertälje undersökts. En viktig målsättning med arbetet har varit att kombinera traditionell landarkeologi med marinarkologi och utröna borgens funktion i anslutning till det omgivande vattnet. Var låg hamnen? Fanns det flera olika hamnar med olika funktioner? På vilket sätt drog man nytta av vattnet...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 2002:4:13 tecken: 15597

Vädrets makt Hur naturkatastroferna har förändrat historiens lopp Erik Durschmied Prisma "I morgon förväntas regnväder med lokal kraftig åska över norra Tyskland och kraftiga orkanbyar vid Japans västkust. Sjöfarare varnas. I Ryssland förväntas temperaturen sjunka ned till 42 minusgrader. För alla försök till invasion avrådes därmed bestämt..." Om liknande väderbulletiner...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 2002:4:14 tecken: 5269

Silvermynt på golfbanan En ny stor vikingatida silverskatt har påträffats på Gotland. I samband med schaktningsarbeten vid golfbanan i Slite kom silvermynt i dagen och vid närmare undeersökning visade de sig vara omkring 600 till antalet. Dessutom påträffades boplatzföremål som dräktspännen och soljor samt stolphål med rejäla stenbumblingar och härdar...

2003:1

Forskningen som museum

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2003:1:1 tecken: 2259

Vad ska ett museum vara? Den debatten har, ja nästan rasat i Svenska Dagbladets spalter sedan strax före jul. Vem kunde ana att museifolk och arkeologer besitter en sådan passion. Chefen för Historiska Museet i Stockholm tyckte inte att han behövde alla sina arkeologiska specialister utan ville sparka dem och...

Björngraven i Grundskatan

förf: Noel D. Broadbent och Jan Storå
ID-nr: 2003:1:2 tecken: 9767

I Norrland har arkeologerna hittills funnit fjorton björngravar. Den äldsta av gravarna ligger i Karats i Jokkmokk. Men i Västerbottens kustland, i Grundskatan, har en lika gammal björngrav nu daterats. Vi vet att björnbegravningar hör till den samiska kulturen och åldern på denna grav ger alltså belägg för att samerna...

Tjuvgömman i Gråträsk var en samisk offerplats

förf: Birgitta Fossum och Nina Karlsson
ID-nr: 2003:1:3 tecken: 11771

För mer än hundra år sedan hittade två badande pojkar några metallföremål vid den lilla sjön Tjautjer några kilometer från byn och sjön Gråträsk vid Lappmarksgränsen. Dessa metallföremål var de första i en rad föremål som skickades in till Landshövdingensämbetet i Norrbotten och Nordiska museet. Föremålen skulle visa sig att...

De bemålade bergen - flertusenåriga dokument

förf: Britta Lindgren
ID-nr: 2003:1:4 tecken: 7793

Hällristningar och hållmålningar har varit kända i Norrland sedan 1700-talets början och 1960 publicerade arkeologen Gustaf Hallström sitt arbete Monumental Art of Northern Sweden, from the Stone Age. Nämforsen and other Localities. Detta epokgörande verk har legat till grund för nästan all senare forskning om hållbilder inom det Nordfennoskandiska...

Bjästamon - en av de största utgrävningarna i Norrland

förf: Henrik Runeson
ID-nr: 2003:1:5 tecken: 9244

Utgrävningen av Bjästamon i Ångermanland är den största sammanhängande yta som grävts ut i Norrland och man gör den för att bereda plats för Botniabanans järnväg. De märkvärdigaste lämningarna arkeologerna här grävt fram är kanske de stora boplatzvallarna. Halvmetertjocka kulturlager visar att här kontinuerligt bodde stenåldersmänniskor i över tusen år...

Gamla sopor - en arkeologisk guldgruva

förf: Erika Räf
ID-nr: 2003:1:6 tecken: 7316

Gamla sopor skapar inga nyhetsrubriker. Guldschatte, gåtfulla förhistoriska folk eller sjunkna skepp är onekligen mer säljande. Ändå är gammalt avfall det absolut vanligaste arkeologiska materialet. I de förmultnade lämningarna av dagligt mänskligt liv finns bitar av keramik, ben, kol, fröer, slagen flinta. Tillsammans kan de ge mer information om de...

Krönika: Sverige behöver ett arkeologiskt ansvarsmuseum!

förf: Gustaf Trotzig
ID-nr: 2003:1:7 tecken: 2075

Debatten om Historiska museet i Svenska Dagbladet* har följts av många som är intresserade av arkeologi. När jag tog till orda var det med utgångspunkt från de många undersökningar som görs i landet med stöd av kulturminneslagen. De sker för att rädda det arkeologiska kulturarvet undan förstörelse. Verksamheten har starkt...

I Egyptens fattiggravar fick barnen gåvorna

förf: Jessica Kaiser och Gabriella Linder
ID-nr: 2003:1:8 tecken: 15375

I ett stort arkeologiskt projekt där man gräver ut pyramidbyggarnas stad på Gizaplatån utanför Kairo i Egypten framkom ett oväntat inslag. Ett antal "inkräktande" gravar hade påträffats som låg ovanpå de underliggande ruinerna från Gamla Riket, som skulle undersökas. Så kom det sig att några svenska arkeosteologer, benspecialister, kopplades in...

Vad döljs i Birkas vatten?

förf: Roland Peterson och Johan Rönnby

ID-nr: 2003:1:9 tecken: 5411

Få platser i Sverige har blivit så undersökta som Birka på Björkö i Mälaren. Men trots att handelsplatsen hade ett sjöläge och vida kontakter med sjöfarare har man hittills inte undersökt vattnen kring Birka. Men i somras genomfördes en systematisk arkeologisk inventering av vattnen runt vikingastaden. Avsökningen utfördes av Marinens minsökningsfartyg...

Praktbygge i Uppåkra bär spår av blot och ceremonier

förf: Lars Larsson

ID-nr: 2003:1:10 tecken: 10862

Uppåkraboplatsen belägen fem kilometer söder om Lund har genom de undersökningar som inleddes 1996 visat sig vara den största, fyndrikaste och sannolikt den mest långvariga av de sydsvenska bosättningarna från järnåldern. De senaste utgrävningarna har bland annat kunnat kartlägga en märklig byggnad, som byggts om i flera omgångar. Sex golvnivåer...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 2003:1:11 tecken: 8655

Den fulländade talaren Quintilianus Wahlström & Widstrand Roms kungatid Livius Wahlström & Widstrand Omslagen är sobert färgsatta i svart och grönt respektive lila. Därtill har Livius omslag lämpligt nog ett mynt med Romulus och Remus diande sin styvmor varginnan medan Quintilianus har en bild av vältalaren Cicero, som det ska visa sig...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 2003:1:12 tecken: 3482

Solskiva från bronsåldern Ett sensationellt fynd från bronsåldern påträffades för ett par år sedan i Sangerhausen i Sachsen i Tyskland. Det kom dock i dagen efter en rovgrävning och tjuvarna försökte prångla ut den på marknaden till ett mycket högt pris. Genom en lyckad aktion av polisen i Schweiz kunde...

2003:2

Arkeologin i nya uppdrag

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2003:2:1 tecken: 2328

Välkomna till detta sommarnummer av Populär Arkeologi, vilket både innehåller tips på resor och utgrävningar och det senaste inom arkeologin! Mycket intressanta är de funna statyetterna i sörmländska Lunda och utgrävningarna där, som kan kasta nytt ljus över järnålderns människors tankevärld. Den offerlund som påträffats bär alls inte spår av...

De vise männen från Lunda

förf: Jan Dunér

ID-nr: 2003:2:2 tecken: 10954

Att gräva fram statyetter eller tredimensionella människofigurer hör till ovanligheterna för en arkeolog eftersom dessa är mycket sällsynta. Men det var precis vad arkeologerna gjorde i Lunda söder om Strängnäs i somras när man grävde för den nya motorvägen genom Sörmland. De tre statyetterna gavs omgående smeknamnen De tre vise...

Torpa stenhus - arkeologi i en av borgarna runt Åsunden

förf: Magnus Stibéus

ID-nr: 2003:2:3 tecken: 12494

Torpa stenhus är en av flera borgar i bygden kring sjön Åsunden i Västergötland. Gården ägdes under 1500- och 1600-talen av släkten Stenbock. Stenhuset byggdes ut under den här perioden men är trots detta en av landets bäst bevarade enkelhusborgar från slutet av medeltiden. En utgrävning gjordes på platsen...

Vilka var Hannibals stridsefanter?

förf: Richard Holmgren

ID-nr: 2003:2:4 tecken: 10143

Omisskännlig; världens största landdjur med stort huvud och väldiga segelliknande öron. Så beskrivs elefanten i en av flera böcker om Afrikas däggdjur. Men, varför tillskrev då de gamla grekerna den Indiska elefanten som varande störst? Detta faktum ger oss kanske en ny bild av härföraren Hannibals afrikanska stridsefanter. Man kan...

Slagfältens arkeologi ger oss ny kunskap

förf: Tomas Englund

ID-nr: 2003:2:5 tecken: 12730

Tidigare såg forskarna slagfälten som ointressanta. Idag vet man att de är fulla av arkeologisk information. Slagfältundersökningar har gett forskningen ny kunskap om livet i fält, hur bataljerna utkämpades och vilka människorna var som stred och dog ute i fältet. I flera fall har man även skrivit om tidigare etablerad...

Isländska biskopssätets historia - skriven i jorden

förf: Ragnheidur Traustadottir och Magnus Hellqvist

ID-nr: 2003:2:6 tecken: 8680

På norra Island ligger det gamla biskopssätet Hólar i Hjaltadalur. Här har bott människor ända sedan Island koloniserades på 800-talet. Nu ska hela Hólars historia kartläggas i ett av de största arkeologiska projekten någonsin på Island. Hjaltadalur ligger mellan Skagafjörður och Eyjafjörður, mest känt som 'Tröllaskagi' eller "Jättarnas halvö...

Krönika: Plundringarna i Irak är ett svar på marknadens efterfrågan!

förf: Staffan Lundén

ID-nr: 2003:2:7 tecken: 1680

Den 10 april plundrades Nationalmuseet i Bagdad. Tusentals föremål rapporteras ha stulits eller förstörts. Jag är upprörd, men inte förvånad. Även denna gång blev kulturen ett av krigets offer. Vi har tidigare sett det ske i Libanon, Afghanistan, Kambodja och Kongo. I Irak är museiskövlingar inte något nytt. Vid upproren...

I spåren av romerska Limes!

förf: Leo Lönnback

ID-nr: 2003:2:8 tecken: 9329

Arkeologiska lämningar förvandlas till kulturhistoriska turistsatsningar i ett försök att intressera människor för vårt kulturarv. Ett exempel är lämningarna efter romerska Limes i Tyskland. Stora delar av arkeologin i Europa är knuten till de romerska lämningarna. Romarna erövrade aldrig Nordtyskland. I stället byggdes ett mäktigt försvarsverk mellan floderna Rehn och...

Det bästa hos människan...

förf: Sabine Sten och Maria Vretemark

ID-nr: 2003:2:9 tecken: 10128

Hunden är människans äldsta, och mest mångsidiga husdjur. Genom årtusenden har hunden tjänat troget genom att vakta, valla, jaga, spåra, apportera, dra och skydda människor och djur mot rovdjur. Därtill har hunden varit till glädje som sällskap. Ingen annan art bland tamdjuren är så noggrant studerad som hunden vad gäller...

Kensingtonstenen - falsk eller äkta en arkeologisk följetong

förf: Per Lillieström

ID-nr: 2003:2:10 tecken: 15855

Hur bevisar man åldern av en ristning i sten? De gängse dateringsmetoderna går sällan att använda och det finns exempel på practical jokes, skämtsamheter, när det gäller påstådda arkeologiska fynd. Ett exempel är den så kallade Kensingtonstenen som i slutet av 1800-talet påträffades i Minnesota. Är den falsk, som...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 2003:2:11 tecken: 13914

Arkeologer i Bibelns Sodom Svenska dödahavsexpeditionen till Jordanien Richard Holmgren & Anders Kaliff Wahlström & Widstrand Vilken är sanningen bakom berättelsen i bibeln om Sodom och Gomorra? Finns det en sådan och kan i så fall arkeologerna komma den på spåren? Biblisk arkeologi är belastad, då man från början ofta har bestämt...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 2003:2:12 tecken: 3440

Renhornsyxa 11 000 år gammal En renjägarboplats har troligen legat vid Falsterbohalvöns kust. Där har en renhornsyxa påträffats, vilken kunnat daterats till 11 000 år och härstammar från den så kallade Borre-kulturen, en av de tidigaste i Skandinavien. Ett fåtal liknande fynd har gjorts i skånska sjöar och s.k...

2003:3

Vägar genom årtusendena

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2003:3:1 tecken: 2214

En gång var arkeologin de storslagna fyndens vetenskap. Dyrbara föremål och jakten på dem gjorde den sägenomsusad. Så är det inte längre. Tvärtom, skulle man kunna säga, är arkeologin idag inte alls inriktad på enskilda föremål, hur fantastiska de må vara, utan på dess sammanhang, kopplat till människorna bakom fynden...

Slättbygdens folk i nytt ljus

förf: Anders Kaliff

ID-nr: 2003:3:2 tecken: 4791

Östergötlands västra slättbygd karaktäriseras av flacka eller svagt böljande slättmarker, idag till stor del en fullåkersbygd dominerad av spannmålsodling. Men även områden med småskaligt jordbruk i ett brutet skogsland, med omväxlande åker, äng och skog, samt strandbundna platser. Här ska ett dubbelspår mellan Motala och Mjölby byggas och har därmed...

Stenålder vid Strömmen - stensmeder, fiskare och bensnidare från Motala

förf: Tom Carlsson och Magnus Rolöf

ID-nr: 2003:3:3 tecken: 8149

Motala har sedan länge betraktats som en vit fläck på den arkeologiska kartan. Utan kvarstående historiska byggnader, slott eller borgar och avsaknaden av förhistoriska monument har mycket litet intresse riktats mot detta område. Staden förknippas fortfarande starkt till Baltzar von Platen, Göta kanal och Motala verkstad -Sveriges verkstadsindustris vagg. Inför...

Slättmänniskan i tid och otid

förf: Göran Gruder

ID-nr: 2003:3:4 tecken: 9065

Kan det här verkligen vara något? Några dagars schaktarbeten av de centrala delarna vid Sund i Fågelsta har gett oss ett område med mycket diffusa anläggningar. Frågan är om det över huvudtaget går att kalla dem för anläggningar. Enligt arkeologisk fältjargong är det snarare amöbor, bananer och Barbapappor. Men små...

Skänninges okända historia

förf: Rikard Hedvall, Annika Konsmar och Elisabeth Näsström

ID-nr: 2003:3:5 tecken: 10099

Skänninges medeltida historia har framför allt belysts i skriftliga källor, bland annat de institutioner som etablerades i Skänninge under 1200- och 1300-talen. Viktiga politiska och religiösa möten avhandlas också, som flera av Magnus Ladulås stormannamöten och det viktiga kyrkomötet år 1248. Men det finns också ett äldre skriftligt material...

Ett skepp lastat med morötter

förf: Torsten Svensson

ID-nr: 2003:3:6 tecken: 2818

Bananbåtar har vi ju hört talats om men kanske inte morotsditon. Allt skall dock få sin förklaring. I november förra året påträffades vid morotsupptagning en stockbåt vid Stora Yxne träsk i den utdikade Martebo myr -en gång Gotlands största våtmark. Att traktorföraren överhuvudtaget såg den mörka trästock som låg diagonalt...

Krönika: Om stenar kunde tala

förf: Gudrun Vålfors

ID-nr: 2003:3:7 tecken: 3003

Den släta svarta stenen var skön att hålla i handflatan, så jag plockade upp den från vägrenen. Dit hade den kanske spolats ner av en av de vinterfloder som ibland sköljer över nordvästra Cyperns kust. Vi som gick på grusvägen utanför den fattiga turkycypriotiska byn Akdeniz var en grupp arkeologiintresserade på...

På jakt efter Cyperns första människor

förf: Birgitta Gustafson

ID-nr: 2003:3:8 tecken: 10241

Fram till nyligen trodde man att de första människorna kom till Cypern för 9 000 år sedan. Cypern har alltid varit en ö, utan fastlandsförbindelse och nybyggarna måste alltså en gång komma hit i båtar. Under de senaste åren har forskarna emellertid funnit allt fler belägg för att dessa stenåldersmänniskor...

Vad heter du min skarpe vän? - vapennamn i saga och verklighet

förf: Johan Adetorp

ID-nr: 2003:3:9 tecken: 11195

I nutida skönlitterära verk som bland annat Lord of the Rings av J.R.R Tolkien kan vi läsa om hjältar och hjältinnor som använder sig av praktfulla svärd. Vapnen har ibland ett eget namn som antyder att de i det närmaste kan betraktas som individer. Ofta har de en rik historia...

Långhundraleden - här samverkar amatörerna med proffsen

förf: Gunnar Olsson och Gudrun Vålfors

ID-nr: 2003:3:10 tecken: 8778

Långhundraleden var den viktigaste vattenleden in i Uppland genom seklerna innan landhöjningen och 1800-talets effektiva utdikningar stoppade båtferderna. Ändå var den länge i stort sett bortglömd. I dag har den förvandlats till oansenliga rännilar och några vikar mellan Trälhavet och Mälaren. Industrialismen gick tämligen spårlöst förbi området. Men trots...

Gotländsk kalk och marinarkeologi - industrihistoria med nya metoder

förf: Oscar Törnqvist

ID-nr: 2003:3:11 tecken: 3567

Norra stenkusten på Gotland bär på en tusenårig historia av kalkstensbrytning. Området är således ett av Sveriges äldsta industriområden. Trots att landskapet kring Kyllaj i Hellvi socken är starkt präglad av denna industri så är mycket lite känt om de medeltida förhållandena eller industrins storskaliga framväxt under 1600-talet. I...

Vad gömmer mossen i Boglösa? - amatörarkeolog initierade undersökning

förf: Leif Malm

ID-nr: 2003:3:12 tecken: 2400

I Boglösa socken, Övre Rickeby, Enköping finns flera hällristningar från bronsåldern. I området kring Övre Rickeby döljer sig en oansenlig fornlämningsplats med både boplatser och gravar intilliggande en mosse som man inte ser med blotta ögat. Intresset att ta reda på om det kunde vara en offersjö från bronsåldern där...

Böcker

förf: diverse

ID-nr: 2003:3:13 tecken: 13706

Svenskt ortnamnslexikon Mats Wahlberg, red Språk- och folkminnesinstitutet Fjätan, Hurva och Töck, märkliga namn på orter i Sverige som gemene man nu kan få läsa om vad de betyder. Detta tack vare Svenskt ortnamnslexikon, utgiven av Språk- och folkminnesinstitutet och Institutionen för nordiska språk i Uppsala. Boken som innehåller cirka...

Sedan sist

förf: redaktion

ID-nr: 2003:3:14 tecken: 4019

Glas genom årtusenden Under hösten äger en kongress rum i London, vilken enbart tar

upp frågor och forskning om glasets arkeologi, L'Association Internationale pour l'Histoire du Verre. Current Archaeology passar på tillfället att ha ett temanummer om glas. Det börjar förstås med romarna, i England finns gott om...